

ÅRSRAPPORT 2015

SpareBank 1 Gruppen

INNHold

Styrets årsberetning	3	Note 23 Klassifisering av finansielle eiendeler og forpliktelser	62
Resultatregnskap	13	Note 24 Verdsettelseshierarki	64
Utvidet resultat	14	Note 25 Verdipapirer til virkelig verdi	68
Balanse	15	Note 26 Obligasjoner målt til amortisert kost	69
Endring i egenkapital	16	Note 27 Virkelig verdi på finansielle instrumenter vurdert til amortisert kost	70
Kontantstrømoppstilling	18	Note 28 Investeringer i datterselskaper	71
Noter		Note 29 Investeringer i tilknyttede selskap	72
Note 1 Generell informasjon	19	Note 30 Investeringseiendommer	73
Note 2 Regnskapsprinsipper	19	Note 31 Eiendom, anlegg og utstyr	77
Note 3 Kritiske estimater og vurderinger vedrørende regnskapsprinsipper	30	Note 32 Goodwill	78
Note 4 Segmentinformasjon	33	Note 33 Andre immaterielle eiendeler	80
Note 5 Kapitaldekning	34	Note 34 Driftskostnader	81
Risikonoter		Note 35 Pensjoner	82
Note 6 Finansiell risikostyring	35	Note 36 Skatt	85
Markedsrisiko		Note 37 Lønn og annen godtgjørelse til administrerende direktør og ledende ansatte	87
Note 7 Markedsrisiko knyttet til renterisiko	44	Note 38 Vesentlige transaksjoner med nærstående parter	89
Note 8 Markedsrisiko knyttet til valutarisiko	44	Note 39 Antall ansatte og årsverk	90
Note 9 Finansielle derivater	44	Note 40 Ansvarlig lånekapital og fondsobligasjoner	91
Forsikringsrisiko		Note 41 Innskudd fra og gjeld til kunder og kredittinstitusjoner	91
Note 10 Forsikringsrisiko i livsforsikring	45	Øvrige noter	
Note 11 Forsikringsrisiko i skadeforsikring	48	Note 42 Eierstruktur	92
Kredittrisiko		Note 43 Hendelser etter balansedagen	92
Note 12 Kreditteksponering for hver interne risikorating	52	Kontrollkomiteens uttalelse til årsoppgjøret	93
Note 13 Maksimal kreditteksponering, ikke hensyntatt pantestillelser	52	Styrets redegjørelse for eierstyring og selskapsledelse	94
Note 14 Aldersfordeling på forfalte, men ikke nedskrevne utlån og premieinntekter	53	Revisjonsutvalget	97
Likviditetsrisiko		Risikoutvalget	98
Note 15 Gjenværende kontraktmessig løpetid på finansielle forpliktelser	53	Godtgjørelsesutvalget	99
Resultat og balansenoter			
Note 16 Netto premieinntekter forsikring	55		
Note 17 Netto forsikringsytelser og erstatninger for egen regning	56		
Note 18 Forsikringsforpliktelser i livsforsikring	57		
Note 19 Forsikringsteknisk avsetning i skadeforsikring	59		
Note 20 Fordring på reassurandør	61		
Note 21 Fordring på forsikringstaker	61		
Note 22 Inntekter og kostnader fra finansielle eiendeler og gjeld	61		

STYRETS ÅRSBERETNING FOR 2015

SpareBank 1 Gruppen

VIRKSOMHETEN I 2015

- God lønnsomhet i SpareBank 1 Skadeforsikring AS til tross for økning i naturskader
- SpareBank 1 Forsikring AS styrket bufferkapitalen ytterligere i 2015
- Fortsatt resultatforbedring og styrket markedsposisjon for ODIN Forvaltning AS
- Økt omsetning og resultatfremgang i SpareBank 1 Gruppen Finans AS
- Resultatforbedring i Conecto AS

SpareBank 1 Gruppen AS er et holdingselskap som gjennom sine datterselskaper produserer, leverer og distribuerer produkter innenfor skadeforsikring, livsforsikring, fondsforvaltning, factoring, inkasso og langtidsovervåking. SpareBank 1 Gruppen AS har kontoradresse i Tromsø, og konsernets primærmarked er Norge. I årsberetningen benyttes SpareBank 1 Gruppen AS om holdingselskapet, og SpareBank 1 Gruppen om konsernet.

SpareBank 1 Gruppen AS og konsernet avlegger regnskap i tråd med EU-godkjent IFRS (International Financial Reporting Standards).

SpareBank 1 Gruppen – resultater og nøkkeltall:

Mill. kroner	2015	2014
Andel resultat fra datterselskapene før skatt:		
- SpareBank 1 Forsikring AS	454,1	505,5
- SpareBank 1 Skadeforsikring konsern	1 279,4	1 829,0
- ODIN Forvaltning konsern	96,0	89,2
- SpareBank 1 Medlemskort AS	6,2	4,7
- SpareBank 1 Gruppen Finans AS	83,4	46,1
- Conecto AS	6,3	4,1
- Konsernjusteringer	-157,5	89,2
Sum resultat datterselskaper før skatt	1 767,8	2 567,8
Netto driftskostnader og finanskostnader i morselskapet	-128,2	-158,0
Resultat før avskrivninger av merverdier	1 639,6	2 409,9
Merverdiavskrivninger	-22,1	-3,7
RESULTAT FØR SKATT	1 617,5	2 406,2
Skattekostnad	-301,5	-556,0
RESULTAT ETTER SKATT	1 316,0	1 850,1
Majoritetens andel av resultat etter skatt	1 313,8	1 848,3
Minoritetens andel av resultatet etter skatt	2,2	1,9

SpareBank 1 Gruppen oppnådde et resultat før skatt på 1.618 (2.406) mill. kroner. Resultat etter skatt ble 1.316 (1.850) mill. kroner. Resultatet ga en annualisert egenkapitalavkastning på 17,2 % (28,0 %). Lavere finansinntekter og reduserte avviklingsgevinster i skadeforsikringsvirksomheten er hovedforklaringen på resultatnedgangen fra 2014 til 2015.

Samlet forvaltningskapital for SpareBank 1 Gruppen var 58 mrd. kroner per 31. desember 2015. Dette representerer en vekst på 5,3 % fra 2014.

Kapitaldekningen for SpareBank 1 Gruppen per 31. desember 2015 var 20,7 % (20,9 %). Kjernekapitaldekningen ved utgangen av 2015 utgjorde 19,4 % (19,6 %).

Som et ledd i videreutvikling av Alliansesamarbeidet (SpareBank 1 Gruppen AS og SpareBank 1 Banksamarbeidet DA med datterselskaper), ble det høsten 2015 besluttet å gjennomføre en tydeligere to-delning av Alliansesamarbeidet med virkning fra 1. januar 2016. Det innebærer blant annet at SpareBank 1 Gruppen konsern vil være leverandør av produkter til bankene som distributører. Videre vil SpareBank 1 Banksamarbeidet DA være formell og reell leverandør av forretningsplattformer og tjenester som er innsatsfaktorer til bankenes egen virksomhet, dvs. der bankene er kunder. En slik todeling vil bety både en forenkling og tydeliggjøring av leveranseansvaret i Alliansesamarbeidet. Todelingen innebærer blant annet en virksomhetsoverdragelse av medarbeidere fra SpareBank 1 Gruppen AS til SpareBank 1 Banksamarbeidet DA.

EIERSTYRING OG SELSKAPSLLEDELSE

Aksjene i SpareBank 1 Gruppen AS er ikke børsnotert, og selskapet hadde per 31. desember 2015 heller ikke børsnoterte obligasjonslån. Selskapet har en konsentrert eierstruktur. SpareBank 1 Gruppen AS var per 31. desember 2015 eid av SpareBank 1 Nord- Norge (19,5 %), SpareBank 1 SMN (19,5 %), SpareBank 1 SR-Bank ASA (19,5 %), Samarbeidende Sparebanker AS (19,5 %), Sparebanken Hedmark (11 %), Landsorganisasjonen i Norge (LO) og forbund tilknyttet LO (9,6 %) og Bank 1 Oslo Akershus AS (1,4 %). Alle aksjeeiere og aksjeeiergrupperinger er representert i selskapets styre enten direkte eller indirekte. Det er løpende og god kontakt med alle aksjeeiere og aksjeeiergrupperinger i selskapet. Styret i SpareBank 1 Gruppen AS har drøftet «Norsk anbefaling for eierstyring og selskapsledelse», og sluttet seg til denne der den gir føringer som er aktuelle og relevante for et selskap som ikke har aksjer notert på børs.

Styrets samlede redegjørelse for selskapets eierstyring og selskapsledelse er inntatt i årsrapporten for 2015.

ALLIANSELEDELSEN

I 2015 har SpareBank 1 Gruppen AS med datterselskaper og virksomheten som ligger i SpareBank 1 Banksamarbeidet DA hatt en felles ledelse, Allianseledelsen, og samme administrerende direktør. Styrene i SpareBank 1 Gruppen AS og i SpareBank 1 Banksamarbeidet DA har felles styremøter. Styrene i SpareBank 1 Gruppen AS og i SpareBank 1 Banksamarbeidet DA besluttet høsten 2015 å gjennomføre en todeling av Allianseledelsen, og det ble i den sammenheng ansatt en administrerende direktør i SpareBank 1 Gruppen AS og en annen administrerende direktør i SpareBank 1 Banksamarbeidet DA.

OPPLYSNING OM GODTGJØRELSE

Opplysninger om godtgjørelse til administrerende direktør, allianseledelsen, styret, representantskap og kontrollkomiteén fremgår av regnskapets note 37, og opplysninger om godtgjørelse til revisor fremgår av note 34.

UTBYTTEPOLITIKK

SpareBank 1 Gruppen har som mål å utbetale 30 - 50 % av overskuddet på konsolidert nivå, som utbytte til eier. Ved fastleggelse av utbytte for SpareBank 1 Gruppen AS skal det legges vekt på at man har en tilfredsstillende kjernekapitaldekning basert på dagens kapitaldekningsregelverk, og en tilfredsstillende solvensmargin ut fra det kommende Solvens II-regelverket, som innføres fra 1. januar 2016. I vurderingen av kapital situasjonen skal det hensyntas kapitalbehov for fremtidig vekst samt selskapets ORSA/ICAAP-beregninger og konsernets likviditetssituasjon. Kapitalmål etter Solvens II-regelverket er en solvensmargin på 150 % (Pilar 1).

Styrets forslag til utbytte for 2015 vektlegger at konsernet vurderes å være tilstrekkelig kapitalisert både ut fra dagens kapitaldekningsregelverk samt det kommende Solvens II-regelverket. Det er resultat etter skatt i morselskapet, SpareBank 1 Gruppen AS, som danner grunnlag for fastsettelse av størrelsen på utbyttet. Resultat etter skatt i SpareBank 1 Gruppen AS ble 1.343 (969) mill. kroner i 2015.

FORRETNINGSOMRÅDER – RESULTATER OG NØKKELTALL

SPAREBANK 1 FORSIKRING AS

SpareBank 1 Forsikring AS har satsingsområdene sine innenfor innskuddspensjon, hybridpensjon, gruppelivsforsikring og individuelle risikoforsikringer. Selskapets produkter distribueres hovedsakelig gjennom bankene i SpareBank 1-alliansen, LO og LO-forbund.

Resultatutvikling:

Mill. kroner	2015	2014
Risikoresultat netto	359,9	376,0
Administrasjonsresultat netto	23,8	-8,0
Renteresultat	-77,3	285,6
Oppreservering	-0,2	28,3
Eiers bidrag til oppreservering	-24,9	-16,8
Vederlag for rentegaranti	33,5	26,8
Samlet resultat før tilleggsavsetninger	311,6	663,1
Avsetning til tilleggsavsetninger	77,0	-241,0
Resultat til kunder	-73,8	-75,9
Avkastning på selskapets midler	87,4	199,1
Resultat til eier før skatt	454,1	505,5
Skattekostnad	-35,7	-70,3
Resultat til eier etter skatt	418,4	435,2

SpareBank 1 Forsikring AS oppnådde et resultat før skatt på 454 (505) mill. kroner. Selskapet hadde en skattekostnad på 36 (70) mill. kroner. Gjennom 2015 har SpareBank 1 Forsikring AS styrket bufferkapitalen ytterligere, blant annet gjennom en økning av kursreguleringsfondet med 200 mill. kroner.

Netto risikoresultat før oppreservering utgjorde 360 (376) mill. kroner. Resultatnedgangen skyldes i hovedsak svakere risikoresultat innenfor fripoliser.

Netto administrasjonsresultat ble 24 (-8) mill. kroner. Bedringen i administrasjonsresultat sammenlignet med 2014 skyldes i hovedsak økning i inntektene som følge av større forsikringsbestand.

Selskapet fikk et renteresultat på -77 (286) mill. kroner. Reduksjonen skyldes i hovedsak lavere realisererte gevinster. Renteresultatet ble dessuten svekket gjennom en reduksjon av beregningsrenten for uførepensjoner under utbetaling, som medførte en økt avsetning på 75 mill. kroner.

Brutto premieinntekter, eksklusive tilflyttet kapital, var 4.391 (4.039) mill. kroner. Dette tilsvarer en økning på 8,7 %.

Selskapet oppnådde en verdjustert kapitalavkastning i kollektivporteføljen på 3,6 %, mens den bokførte kapitalavkastningen ble 2,5 %. Selskapets gjennomsnittlige årlig garanterte rente er 2,86 %. Ytelsespensjon har nå grunnlagsrente på 2,0 % og hybridpensjon 0 %.

Selskapets samlede forsikringsforpliktelser økte med 3.284 mill. kroner i 2015 til 35.747 mill. kroner per 31.12.2015, en økning på 10,1 %. Kontraktene i kollektiv ytelsespensjon var fullt oppresvert i henhold til nytt dødelighetsgrunnlag per 31.12.2014. Selskapet har et oppreserveringsbehov for fripoliser, og har fått godkjent å bruke inntil syv år på å fullføre oppreserveringen (2014-2020). Gjenstående oppreserveringsbehov for fripoliser er om lag 120 mill. kroner, som utgjør ca. 2,5 % av premiereserven. Av dette må selskapets bidrag minst være om lag 35 mill. kroner. Selskapets belastning vil blant annet avhenge av avkastningsnivået

SPAREBANK 1 SKADEFORSIKRING KONSERN

SpareBank 1 Skadeforsikring konsern er det ledende norske selskapet på salg av forsikring gjennom bank, men har også direkte distribusjon til privatkunder, samt salg via meglerkanalen til bedriftsmarkedskunder.

Resultatutvikling:

Mill. kroner	2015	2014
Forfalt brutto premie	5 329,9	5 393,5
Opptjente premier for egen regning	5 188,3	5 102,2
Påløpte erstatninger for egen regning	-3 102,7	-2 567,7
Forsikringsrelaterte driftskostnader for egen regning	-1 099,4	-1 010,0
Andre forsikringsrelaterte inntekter/kostnader	9,0	11,3
Andre tekniske avsetninger	-7,4	-61,2
Forsikringsresultat	987,8	1 474,6
Netto finansinntekter	194,2	428,9
Andre kostnader	87,4	-67,5
Driftsresultat	1 269,4	1 836,0
Endring av sikkerhetsavsetning	10,0	-7,0
Resultat før skatt	1 279,4	1 829,0
Skattekostnad	-339,9	-452,3
Resultat etter skatt	939,5	1 376,7

SpareBank 1 Skadeforsikring konsern oppnådde det nest beste resultat før skatt i selskapets historie på 1.279 mill. kroner i 2015, mot 1 829 mill. kroner i 2014. Resultatnedgangen sammenlignet med fjoråret skyldes i hovedsak reduserte avviklingsgevinster, økte naturskader samt et lavere finansresultat.

I 2015 ble det inntektsført 494 (881) mill. kroner i avviklingsgevinster. Inntektsføringen av avviklingsgevinstene er et resultat av at fastsatte erstatninger er blitt lavere enn estimert pr. 31.12.2015. Reduksjonen i avviklingsgevinster sammenlignet med 2014 skyldes at det i 2015 ble gjennomført en endring i reserveringsmodeller, spesielt for langhalede bransjer. Effekten av endring i reserveringsmodeller i 2014 utgjorde 350 mill. kroner. Avviklingsgevinster på til sammen 115 mill. kroner knytter seg til Kollektiv hjem ordninger og skadeårganger med reassurans som ikke har effekt på forsikringsresultatet.

Brutto skadeprosent i konsernet utgjorde 57,8 % i 2015. Dette er 9,7 prosentpoeng høyere enn i fjor. Økningen i brutto skadeprosent skyldes hovedsakelig reduserte avviklingsgevinster samt et svakere naturskaderesultat.

Det har vært én storskade i 2015 på 14 mill. kroner, mot tilsvarende én storskade i 2014 på totalt 20 mill. kroner. I 2015 har det vært flere omfattende naturskadehendelser med storm og flom enn i 2014. Dette har gitt et negativt naturskaderesultat på 68 mill. kroner for 2015, mot et positivt resultat på 32 mill. kroner i 2014.

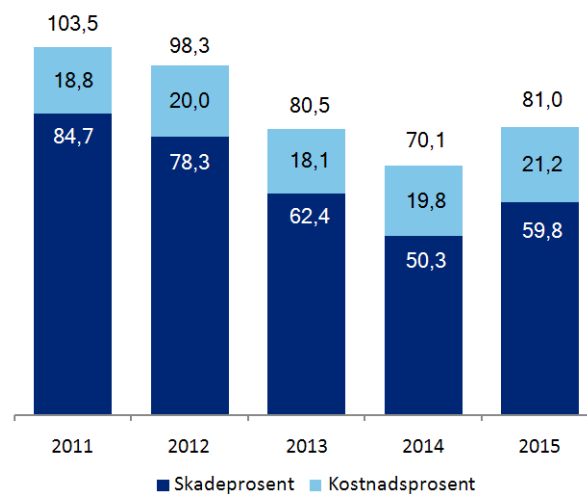
SpareBank 1 Skadeforsikring konserns netto inntekter fra investeringer utgjorde 194 (429) mill. kroner. Nedgangen skyldes i hovedsak redusert avkastning på aksjer. Finansavkastningen ble 1,8 (3,7) % per 31.12.2015. Ved utgangen av 2015 hadde SpareBank 1 Skadeforsikring konsern en investeringsportefølje på 11 mrd. kroner.

Forsikringsrelaterte driftskostnader for egen regning ble 1.099 (1.010) mill. kroner. Økningen i forhold til fjoråret skyldes i hovedsak både en økning i provisjoner, samt en økning i øvrige driftskostnader. SpareBank 1 Skadeforsikring konsern har nå som mål å balansere god lønnsomhet med økte investeringer for å sikre fremtidig sterk konkurransekraft. Investeringene foretas derfor fortrinnsvis innen systemutvikling og digitalisering, samt innen produkt- og tjenesteutvikling.

Avsetning til styrking av sikkerhetsavsetningen er inntektsført med 10 mill. kroner i 2015.

SpareBank 1 Skadeforsikring konserns combined ratio for egen regning ble 81,0 % (70,1 %).

Utvikling i combined ratio for egen regning (%):

Konsernets premieinntekter for egen regning ble 5.188 mill. kroner i 2015, mot 5.102 mill. kroner i 2014. Økningen i premieinntekter skyldes at selskapet har hatt et mindre omfattende reassuransprogram i 2015 enn i 2014, med en betydelig nedgang i avgitt gjenforsikringspremie.

SpareBank 1 Skadeforsikring konserns bestandspremie er redusert med 63 mill. kroner i 2015 og utgjør 5 mrd. kroner ved utgangen av året. Privatmarkedet har hatt en bestandsøkning på 58 mill. kroner, mens bedriftsmarkedet har hatt en nedgang på 13 mill. kroner. Eksterne Partnere har hatt en bestandsnedgang på 109 mill. kr i 2015, og det er nå ingen gjenværende bestand for dette segmentet.

ODIN FORVALTNING KONSERN

ODIN Forvaltning er en verdiorientert fondsforvalter, som investerer i selskaper med dyktig ledelse, god drift og sterk konkurranseposisjon når markedet tilbyr en attraktiv pris. Fondene forvaltes aktivt og langsiktig. Grundige selskapsanalyser står sentralt i arbeidet, og kun de selskapene ODIN Forvaltning anser som de beste investeringene inngår i fondene.

Resultatutvikling:

Mill. kroner	2015	2014
Forvaltningshonorar	354,7	322,7
Sum driftsinntekter	354,7	322,7
Lønnskostnader	-134,2	-113,3
Avskrivninger	-13,2	-13,4
Andre driftskostnader	-112,1	-108,2
Sum driftskostnader	-259,4	-234,9
Driftsresultat	95,3	87,8
Netto finansinntekter	0,7	1,5
Resultat før skatt	96,0	89,2
Skattekostnad	-27,4	-24,1
Resultat etter skatt	68,6	65,2

ODIN Forvaltning konsern oppnådde et resultat før skatt på 96 (89) mill. kroner. Økningen i lønnskostnader skyldes i hovedsak økte bonusavsetninger.

Resultatet etter skatt ble 69 mill. kroner, som var 3 høyere enn i 2014.

Ved utgangen av 2015 forvaltet ODIN Forvaltning konsern til sammen 41 (34) mrd. kroner, hvorav 34 mrd. i aksjefond. Markedsandelen for aksjefond økte med 0,7 prosentpoeng til 8,1 %, mens markedsandelen for kombinasjonsfond økte med 1,8 prosentpoeng til 6,6 % ved utgangen av 2015.

SPAREBANK 1 GRUPPEN FINANS AS

SpareBank 1 Gruppen Finans AS produserer, leverer og distribuerer tjenester innen factoring, porteføljekjøp og porteføljeforvaltning.

Resultatutvikling:

Mill. kroner	2015	2014
Netto rente- og provisjonsinntekter	170,4	130,5
Driftskostnader	-88,0	-84,6
Tap på utlån	1,0	0,2
Resultat før skatt	83,4	46,1
Skattekostnad	-24,9	-12,5
Resultat etter skatt	58,5	33,7

SpareBank 1 Gruppen Finans AS kan vise til god resultatfremgang i begge forretningsområdene. Resultatfremgangen i factoringvirksomheten skyldes fortsatt god vekst i klientomsetning med 19,3 % og økt utlånsvolum med 20,8 %. Videre er det i 2015 inntektsført en valutagevinst på 19 mill. kroner som følge av svakere kronekurs og verdiøkning på

valutainnskudd. I porteføljeverksamheten har meget god innfordringsvekst gitt høyere inntekter i form av verdiøkning i porteføljene. I tillegg har det vært god volumvekst mot slutten av året, og porteføljevolumet var 2.970 (2.503) mill. kroner per 31. desember 2015.

CONECTO AS

Conecto AS er leverandør av innfordringstjenester til bedrifter, organisasjoner, bank- og finansinstitusjoner, og investorer som kjøper porteføljer av forfalte krav. Conecto AS' forretningsfilosofi er å gjenvinne mest mulig av kundenes fordringer samtidig som deres omdømme ivaretas på en god måte.

Resultatutvikling:

Mill. kroner	2015	2014
Driftsinntekter	159,5	170,8
Driftskostnader	-154,3	-167,9
Driftsresultat	5,2	2,9
Netto finansinntekter	1,1	1,2
Resultat før skatt	6,3	4,1
Skattekostnad	-1,4	-1,1
Resultat etter skatt	4,9	3,0

Selskapet har hatt en inntektsreduksjon fra 2014 som følge av netto reduksjon i antall kundeforhold. Kostnadsreduksjonen var noe større enn inntektsbortfallet slik at resultat før skatt på 6 mill. kroner ble bedret med 2 mill. kroner sammenlignet med 2014.

SPAREBANK 1 MEDLEMSKORT AS

SpareBank 1 Medlemskort AS har som formål å drifte LO-forbundenes felles medlemsdatabase for medlemskortleveranse, innkreving av forsikringspremie for kollektiv forsikring, samt drift og administrasjon av fordelprogrammet LOfavør for over 900.000 medlemmer. Selskapet samarbeider tett med LO og forbundene. SpareBank 1 Gruppen AS eier 51 % av aksjene i selskapet. De øvrige 49 % eies av LO.

Resultatutvikling:

Mill. kroner	2015	2014
Driftsinntekter	56,3	56,5
Driftskostnader	-50,8	-52,6
Driftsresultat	5,5	3,9
Netto finansinntekter	0,7	0,9
Resultat før skatt	6,2	4,7
Skattekostnad	-1,6	-0,9
Resultat etter skatt	4,5	3,8

Resultat før skatt ble 6 (5) mill. kroner. Resultatet etter skatt ble 5 mill. kroner, som var 1 mill. kroner høyere enn fjoråret.

Medlemsmassen i LO er et viktig grunnlag for SpareBank 1 Medlemskort AS. Medlemsmassen har vært svakt voksende i 2015.

SPAREBANK 1 GRUPPEN AS

SpareBank 1 Gruppen AS' eiendeler består av aksjer i datterselskaper, bankinnskudd, utlån til kunder, fordringer på kredittinstitusjoner og andre mindre eiendeler. Bankinnskudd per 31. desember 2015 var 54 mill. kroner, sammenlignet med 280 mill. kroner per 31. desember 2014.

Egenkapitalen består av aksjekapital, overkursfond og opptjent egenkapital. Aksjekapitalen i SpareBank 1 Gruppen AS var 1.956 mill. kroner per 31. desember 2015, mens samlet egenkapital utgjorde 4.593 mill. kroner.

Kapitaldekningen var 43,1 % (46,2 %) per 31. desember. Kjernekapitaldekningen for selskapet utgjorde 39,8 % (42,6 %).

SPAREBANK 1 GRUPPEN

Beholdningen av kontanter og kontantekvivalenter i konsernet ble i løpet av 2015 redusert med 239 mill. kroner til 703 mill. kroner. Reduksjonen skyldes netto kontantstrømmer fra finansieringsaktiviteter og investeringsaktiviteter på henholdsvis -1295 mill. kroner, -175 mill. kroner og kontantstrømmen fra operasjonelle aktiviteter på 1.231 mill. kroner.

De største endringene mellom driftsresultatet og kontantstrømmen fra operasjonelle aktiviteter for 2015 skyldes økning i forsikringstekniske avsetninger på 2.817 mill. kroner, negative kontantstrømmer fra verdipapirer til virkelig verdi med 1.659 mill. kroner og verdipapirer som holdes til forfall med kr 2.339. I 2015 ble det utbetalt utbytte til eierne på 968 mill. kroner.

SpareBank 1 Gruppen hadde en samlet egenkapital ved årsskiftet på 7.982 mill. kroner, mot 7.444 mill. kroner ved utgangen av 2014. Balanseført goodwill i konsernet per 31. desember 2015 utgjorde 771 mill. kroner, som er 2 mill. kroner lavere enn i 2014 da andel av goodwill i et finsk datterselskap av ODIN Forvaltning AS er nedskrevet.

Årsregnskapet er avlagt under forutsetning om fortsatt drift. Styret finner at forutsetningene for fortsatt drift er ivaretatt gjennom det fremlagte årsregnskapet for 2015 og resultatprognoser for 2016. Utover forhold som er nevnt i beretningen, er det ikke inntrådt hendelser etter regnskapsårets utgang som er av vesentlig betydning for å vurdere selskapets stilling og resultat.

UTBYTTE

Styret foreslår at det for 2015 deles ut et utbytte på 1.342 mill. kroner fra SpareBank 1 Gruppen AS.

RISIKOFORHOLD

Virksomheten i SpareBank 1 Gruppen er organisert i ulike forretningsområder gjennom datterselskaper. Det er store forskjeller i de enkelte datterselskapenes risikoprofiler. De viktigste risikoer konsernet er eksponert mot er markedsrisiko, forsikringsrisiko, motpartsrisiko, kredittisiko, eierrisiko, operasjonell risiko, likviditetsrisiko, konsentrasjonsrisiko, omdømmerisiko, strategisk og forretningsmessig risiko.

Det vises til note 6 om finansiell risikostyring for en mer detaljert beskrivelse av den samlede risikostyringen, og oppfølging av ulike typer risiko i SpareBank 1 Gruppen konsern.

ANSVAR FOR RISIKOSTYRING, COMPLIANCE OG KONTROLL

Konsernstyret er ansvarlig for virksomhetens risikostyring og compliance. Selskapsstyrene har et ansvar for risikostyringen og compliance i eget selskap.

Ansvaret for den samlede risikostyringen i konsernet er organisatorisk lagt til Konserndirektør for Risikostyring og Compliance. Stillingen er direkte underlagt administrerende direktør i SpareBank 1 Gruppen AS.

Risikostyringen i SpareBank 1 Gruppen AS skal støtte opp under konsernets strategiske utvikling og måloppnåelse, og sikre oppfyllelse av lovmessige kapitalkrav. Det er gjennomført en matriseorganisering av konsernets risikostyring med betydelig samarbeid på tvers mellom mor- og datterselskapene. Risikostyringen skal sikre finansiell stabilitet og forsvarlig formuesforvaltning. Dette skal oppnås gjennom:

- En moderat risikoprofil
- En sterk risikokultur som kjennetegnes av høy bevissthet om risikostyring
- Tilstrebeelse av en optimal kapitalallokering innenfor vedtatt forretningsstrategi
- Utnyttelse av synergi- og diversifiseringseffekter
- Et tilstrekkelig nivå på kjernekapital og solvensmargin ut fra valgt risikoprofil
- Å sikre at konsernet til enhver tid oppfyller alle regulatoriske kapital- og solvensmarginkrav

Risikostyringsfunksjonen i SpareBank 1 Gruppen AS estimerer konsernets risikoprofil hvert kvartal. Minst en gang per år gjennomføres en mer helhetlig egenvurdering av konsernets samlede kapitalbehov. Formålet med risikoberegningene er overvåking av konsernets risikoeksponeringer, og vurdering av konsernets fremtidige kapitalbehov, sett opp mot eieres risikotoleranse. Risikoberegningene er videre knyttet opp mot etablerte likviditets- og beredskapsplaner.

Internkontrollen i konsernet er regulert i sentrale styringsdokumenter, men er i hovedsak definert som et linjeansvar. I samsvar med «Forskrift for risikostyring og

internkontroll», og konsernets egne retningslinjer foretas det en årlig gjennomgang av risikoforhold i virksomheten. Som en del av denne prosessen utarbeides tiltaksplaner i alle enheter med rapportering til de respektive selskapsstyrer. Informasjon fra den selskapsvise rapporteringen aggregeres og rapporteres til konsernets styre. I tillegg gjennomføres også undersøkelser på tvers i konsernet i relasjon til IT, personopplysningsloven og sikkerhetsmessige forhold. SpareBank 1 Gruppen konsern har outsourcet internrevisjonen til EY AS. Gjennom dette får konsernet tilført økt kompetanse. Internrevisjonens virksomhet dekker også datterselskapene.

UTVIKLING AV RISIKOSTYRINGEN I 2015

I 2015 har det vært utført vesentlig arbeid med å tilrettelegge konsernets risikostyring til Solvens II-regelverket som er gjeldende fra 1. januar 2016. Ved utgangen av 2015 vurderer vi at konsernet samlet sett er godt i rute med å etterleve bestemmelsene i Solvens II-regelverket. Samtidig vil det bli gjennomført kontinuerlig forbedringsarbeid på risikostyringen i årene som kommer. SpareBank 1 Gruppen har i 2015 tilrettelagt ytterligere for en konsernstyrt risikostyring ettersom det er et mål å samle konsernets risikostyringsressurser og styrke kompetansemiljøet innen risikostyring. Sentrale policydokumenter som skal sikre konsistent gjennomføring av risikostyringen mellom selskapene i konsernet er etablert. SpareBank 1 Gruppen gjennomførte i 2015 en årlig ORSA-rapportering med selskapene SpareBank 1 Forsikring AS, SpareBank 1 Skadeforsikring AS og SpareBank 1 Gruppen AS. Samtidig ble det gjennomført tilsvarende årlig ICAAP-rapportering for selskapene SpareBank 1 Gruppen Finans AS og ODIN Forvaltning AS. Videre har SpareBank 1 Gruppen AS, SpareBank 1 Skadeforsikring AS, og SpareBank 1 Forsikring AS deltatt i førtidig rapportering av Pilar 3 på årlig og kvartalsvis basis. I 2015 har SpareBank 1 Gruppen konsern styrket compliancefunksjonen med etablering av nye metoder og systemstøtte. Compliance officer i morselskapet sikrer konsistent arbeid og oppfølging mot datterselskap.

SpareBank 1 Gruppen etterlever Solvens II-regelverket ved utgangen av 2015. Det er planlagt aktiviteter for ytterligere å øke kvaliteten i Pilar 1, Pilar 2, og Pilar 3 i 2016. Innføring av Solvens II-regelverket innebærer at kapitalmålene endres. I 2015 er det etablert nye kapitalmål i henhold til Solvens II for konsernet, og for selskapene SpareBank 1 Forsikring AS, og SpareBank 1 Skadeforsikring AS. Beregninger viser at SpareBank 1 Gruppen konsern fremstår som godt kapitalisert for å imøtekomme forventede Solvens II-krav ved innføring av Solvens II-regelverket 1. januar 2016.

ORGANISASJON OG ARBEIDSMILJØ I SPAREBANK 1 GRUPPEN

ORGANISASJON

I SpareBank 1 Gruppen var det per 31. desember 2015 totalt 1.248 (1.206) ansatte fordelt på 1.221 (1.181) årsverk. I SpareBank 1 Gruppen AS var det 311 (322) ansatte fordelt på 306 (315) årsverk.

Det var til sammen 62 medarbeidere som sluttet i løpet av 2015. Total turnover i 2015 var 6,6 (5,8) %. Korrigert for avtalefestet førtidspensjon, alderspensjon og uførepensjon var konsernets turnover 5 (4,6) % i 2015.

Frem til 1. januar 2016 ble virksomheten i SpareBank 1 Banksamarbeidet DA utført av personale ansatt i SpareBank 1 Gruppen AS. SpareBank 1 Banksamarbeidet DAs hovedfunksjon i SpareBank 1-alliansen er å utvikle samarbeidet i alliansen med felles forvaltning, utvikling og gjennomføring av aktiviteter som gir stordrifts- og kompetansefordeler. Fra 1. januar 2016 ble det overført 249 ansatte fra SpareBank 1 Gruppen AS til SpareBank 1 Banksamarbeidet DA. SpareBank 1 Gruppen AS har også vært leverandør av støttetjenester til øvrige deler av konsernet. Fra 1. mars 2016 vil SpareBank 1 Forsikring AS, som største bruker av støttetjenester, overta ansvaret for leveranser av disse tjenestene. Dette innebærer at 35 ansatte vil bli overført fra SpareBank 1 Gruppen AS til SpareBank 1 Forsikring AS fra samme tidspunkt. Hovedoppgaven til SpareBank 1 Gruppen AS vil etter dette være å drive styring og kontroll med datterselskap, og morselskapet vil derfor bestå av et begrenset antall funksjoner og ansatte.

HR-STRATEGI

Sentrale områder i konsernets HR-strategi er: kompetanseutvikling, karrieremuligheter, lønn og belønning, livsfasepolitikk, friskvern (HMS) og likestilling. HR-strategien inneholder retningslinjer som skal bidra til at SpareBank 1 Gruppen skal være en attraktiv og inkluderende arbeidsplass uten noen form for diskriminering.

SpareBank 1 Gruppen har i 2015 fortsatt arbeidet med å utvikle en prestasjonsorientert samarbeidskultur. Dette bidrar til at konsernet vil kunne levere godt på nåværende og fremtidige mål. Beskrivelsen "Vår måte - slik gjør vi det i Alliansesamarbeidet" inneholder en konkretisering av konsernets styrings- og ledelsesfilosofi "Dynamisk Styring", samt en beskrivelse av hva som kreves av ledere og medarbeidere. Konsernet har videreført ledertrening som skal utvikle lederne innenfor konsernets styrings- og ledelsesfilosofi.

ARBEIDSMILJØ OG SYKEFRAVÆR

Arbeidsmiljøet i konsernet vurderes å være godt. Den årlige organisasjonsundersøkelsen bekrefter dette. Undersøkelsen følges opp gjennom systematiske aktiviteter i organisasjonen for å rette på de svakheter som fremkommer i undersøkelsene.

Samarbeidet med de ansattes organisasjoner har vært konstruktivt og bidratt positivt til driften og resultatene i 2015. Selskapet har medarbeidere som er organiserte i LO Finans og Finansforbundet. Det er selskapsvise Arbeidsmiljøutvalg for å sikre kort vei mellom eventuelle utfordringer i arbeidsmiljøet og myndighet til å løse disse. SpareBank 1 Gruppen har et AKAN-arbeid som ivaretas av Arbeidsmiljøutvalgene i det enkelte datterselskap.

SpareBank 1 Gruppen har også i 2015 hatt fokus på sykefraværsoppfølging og forebyggende arbeid. Målsettingen for samlet fravær var 3,5 %. Resultatet ble 3,8 %, fordelt på henholdsvis 3,0 % legemeldt og 0,8 % egenmeldt fravær.

I SpareBank 1 Gruppens etiske retningslinjer er det fastsatt regler for hvordan ansatte og tillitsvalgte skal varsle dersom de får kunnskap om forhold som er i strid med blant annet lover, forskrifter eller konsernets interne regler. Det er også etablert en egen varslingsrutine. Det ble i 2015 ikke varslet slike saker.

LIVSFASE OG LIKESTILLING

Det er vedtatt en livsfasepolicy for konsernet der ett av målene er å øke den reelle pensjonsalderen i konsernet, fra i overkant av 62 år, til nærmere 67 år som er selskapets pensjonsalder. I alle rekrutteringsprosesser vektlegges fokus på å fremme likestilling og hindre alle former for. Det fokuseres på at fordeling av kjønn blant ledere gjenspeiler den generelle kjønnssammensetningen i selskapene.

Av de ansatte i konsernet var 48 % kvinner og 52 % menn. Av alle de ansatte jobbet 6 % av kvinnene deltid, mens 1 % av mennene jobbet deltid. I allianseledelsen var det 33 % kvinner. Blant alle lederne er det 36 % kvinner. I styret var 29 % av faste medlemmene kvinner. Kvinneandelen faste medlemmer i datterselskapsstyrene var 26 %.

SpareBank 1 Gruppen anvender en metode for vurdering av roller og stillinger, for å sikre objektiv lønnsfastsettelse. I forbindelse med de årlige vurderingene av lønn var også likelønn for arbeid av lik verdi, et tema. Hovedårsaken til at det var et noe høyere lønnsnivå for menn enn kvinner i konsernet skyldes at det var flere menn enn kvinner i både ledende stillinger og tunge faglige stillinger.

ATTRAKTIV ARBEIDSGIVER

SpareBank 1 Gruppen opplever en økende interesse fra unge arbeidstakere. Konsernet ser på dette som et resultat av at SpareBank 1 fremstår som et sterkt varemerke.

SpareBank 1 Gruppen rekrutterte 133 nye medarbeidere i 2015. Majoriteten av de som ble ansatt hadde minst 3 års utdanning utover videregående skole. De fleste nyansatte var i alderen 26 til 49 år, men konsernet har også i 2015 rekruttert medarbeidere i alle aldersgrupper. Gjennomsnittsalder for medarbeidere i SpareBank 1 Gruppen var 44 år per 31. desember 2015.

Arbeidet med å fremstå som en attraktiv arbeidsgiver med konkurransedyktige betingelser ble videreført i 2015.

SAMFUNNSANSVAR

SpareBank 1 Gruppen forplikter seg til å ta hensyn til hvordan konsernets atferd påvirker mennesker, miljø og samfunn. Dette ansvaret stiller krav utover lovgivningen som finansmarkedet er underlagt.

KRAV TIL LEVERANDØRER

SpareBank 1 Gruppens innkjøpspolicy krever at alle innkjøpsavtaler inkluderer et vedlegg om samfunnsansvar. Leverandørene skal som et minimum tilfredsstillende og rette seg etter lokale, nasjonale og internasjonale lover, regler og prinsipper, herunder bestemmelser om forhold som lønn, arbeidstid og HMS (Helse, Miljø og Sikkerhet), samt miljø og anti-korrupsjon.

Leverandørene forplikter seg til å opptre etisk korrekt i enhver sammenheng i forbindelse med produksjon og leveranser til SpareBank 1. Leverandørene forplikter seg til ikke å benytte seg av ansatte som er under 14 år. De samme krav gjelder for leverandørens underleverandører og samarbeidspartnere tilknyttet leveranse til SpareBank 1.

I standardvedlegg om samfunnsansvar følger det en varslingsplikt fra leverandørens side, samt at SpareBank 1 kan foreta innsyn og revisjon hos leverandøren. Leverandøren pålegges også en plikt til å følge opp underleverandører. Brudd på bestemmelsene om samfunnsansvar anses som kontraktsbrudd og kan gi grunnlag for heving av avtalen.

MENNESKERETTIGHETER

SpareBank 1 Gruppen har ikke utarbeidet egne retningslinjer for menneskerettigheter. Dette området anses å være dekket gjennom konsernets etiske regler som angir hovedprinsipper for hvordan ansatte og tillitsvalgte i konsernet skal opptre og hvilke holdninger som skal ligge til grunn for beslutninger i gitte situasjoner.

ARBEIDSTAKERRETTIGHETER OG SOSIALE FORHOLD

SpareBank 1 Gruppen har lagt til rette slik at ansatte får en god balanse mellom arbeid og fritid, personlig utvikling og ulike livsstilsaktiviteter. Konsernet har også inngått avtale om inkluderende arbeidsliv.

DET YTRE MILJØ

SpareBank 1 Gruppen har en begrenset påvirkning på miljøet – både direkte og indirekte. Dette gjelder blant annet gjennom avfall, energibruk, reisevirksomhet, transport, materialvalg, innkjøp og vannforbruk. SpareBank 1 Gruppen vil for åttende år på rad utarbeide et klimaregnskap basert på det samlede energiforbruket knyttet til daglig drift av virksomheten. Klimaregnskapet blir publisert på: www.sparebank1.no

SpareBank 1 Gruppen ble miljøfyrtårnsertifisert i 2012 og tilfredsstillende derfor alle kravene som stiftelsen Miljøfyrtårn stiller til denne type virksomhet.

BEKJEMPELSE AV KORRUPSJON

SpareBank 1 Gruppen har ikke utarbeidet egne retningslinjer for bekjempelse av korrupsjon. Konsernets etiske retningslinjer, som er en del av ansettelseskontrakten, sier noe om hvordan medarbeiderne skal forholde seg til gaver, kunder og representasjon. Det er utarbeidet et eget e-kurs på etikk som er obligatorisk for alle nyansatte. Konsernet har også rutiner for varsling av kritikkverdige forhold og sikkerhetsbrudd.

ETISK FORVALTNING

SpareBank 1 Gruppen skal bidra til å fremme gode etiske holdninger. Innenfor kapitalforvaltningsområdet kommer dette til uttrykk gjennom å følge internasjonalt anerkjente prinsipper for etisk forvaltning. Etiske hensyn vektlegges ved valg av eksterne kapitalforvaltere og ved analyser av selskaper i egne fond.

Det legges vekt på både god eierskapsutøvelse, samt utelukkelse av selskaper som ikke tilfredsstillende konsernets etiske standarder. Eierskapsutøvelse vil si at selskapets forvaltere søker å påvirke selskapene til å fremme gode etiske holdninger. Når det gjelder utelukkelse av selskaper, følger konsernet samme tilnærming som Statens Pensjonsfond Utland (SPU) med hensyn til hvilke selskaper og bransjer som skal ekskluderes.

ENDRINGER I STYRET OG ALLIANSELEDELSEN

Jan-Frode Janson, administrerende direktør i SpareBank 1 Nord-Norge, ble valgt til leder av styret i april 2015. Han etterfulgte Richard Heiberg, administrerende direktør i Sparebanken Hedmark. I april 2015 gikk Odd Einar Folland, administrerende direktør i SpareBank 1 Nordvest, inn som Samarbeidende Sparebankers representant i styret. Han etterfulgte Per Halvorsen, administrerende direktør i SpareBank 1 Telemark. Fra samme tidspunkt ble Åse Blomkvist valgt inn i styret som representant for de ansatte. Hun etterfulgte Knut Bekkevold.

1. april 2015 fratrådte administrerende direktør Kirsten Idebøen sin stilling. Fra samme tidspunkt ble administrerende direktør i SpareBank 1 Forsikring, Turid Grotmoll, konstituert som administrerende direktør. 17. november 2015 ble Turid Grotmoll ansatt som administrerende direktør i SpareBank 1 Gruppen AS.

Allianseledelsen har i 2015 bestått av: Turid Grotmoll (administrerende direktør), Rune Selmar (ODIN), Eivind Gjerdal (IT), Torbjørn Martinsen (Risikostyring og Compliance), Tore Haarberg (Marked), Iren Rutle (Forretningsutvikling) og Jarle Haug (Virksomhetsstyring).

FREMTIDSUTSIKTER

Ved inngangen til 2016 opplever norsk økonomi en kraftig oppbremsing. Oljeprisfallet har ført til en nedgang i oljeinvesteringene med direkte konsekvenser for oljeindustrien og indirekte virkninger for øvrige deler av norsk næringsliv. Samtidig så bidrar svekkelsen av den norske kronen til bedret konkurransevne for norske bedrifter med utenlandsk konkurranse. Usikkerheten i både norsk og internasjonal økonomi kan gi uro i finansmarkedene. Dette vil igjen kunne påvirke SpareBank 1 Gruppens finansresultater, som utgjør en stor del av konsernets verdiskaping. Til tross for en tiltagende usikkerhet om den makroøkonomiske utviklingen, er det grunn til å tro at også 2016 vil gi grunnlag for lønnsom vekst for SpareBank 1 Gruppen som har en diversifisert selskaps- og produktportefølje.

SpareBank 1-alliansen står sterkt. Både alliansebankene og produktområdene hevder seg godt i konkurransebildet, og SpareBank 1 Gruppen leverte et godt resultat i 2015. SpareBank 1 Gruppen vil, i tett samarbeid med alliansebankene, fortsette arbeidet med å styrke alliansens posisjon i markedet.

Økt fokus i samfunnet på pensjon tilsier langsiktig vekst i markedet for trygghetsprodukter og pensjonssparing. Et helhetlig forsikringstilbud, samarbeidet med LO og SpareBank 1 bankenes distribusjonsnett, gir et godt utgangspunkt for fortsatt økt forretningsvolum. Livselskapet har i løpet av 2015 bygget solide buffere, blant annet gjennom en fortsatt oppbygging av kursreguleringsfondet, og står derfor godt rustet til å møte eventuell uro i finansmarkedene i 2016.

Basert på markedsutviklingen har SpareBank 1 Skadeforsikring konsern gjort strategiske tiltak for å oppnå tilfredsstillende lønnsomhet og konkurransekraft også i fremtiden. Konsernet satser først og fremst på å ta ut det store forsikringspotensialet blant bankenes kunder og LOs medlemmer ved å utvikle kundevennlige digitale løsninger. Selskapet har derfor gjort betydelige investeringer i nye løsninger for selvbetjening, og bruken av løsningene øker stadig

Lønnsomheten i inkassobranchen og i Conecto AS er under press. Selskapet vil jobbe målrettet med å få nye kunder, samtidig som overgangen til nytt fagsystem vil bidra til økt kostnadseffektivitet. Factoringvirksomheten har hatt nok et år med god vekst og selskapet har tatt ytterligere markedsandeler i 2015. Fokus fremover vil være på fortsatt lønnsom vekst.

Med fortsatt inntektsvekst og god kostnadskontroll fortsetter ODIN Forvaltning den positive resultatutviklingen. Selskapets fokus fremover vil være å øke markedsandelen i spare- og plasseringsmarkedet som forventes å vokse i årene fremover. SpareBank 1 Gruppen er gjennom sine ulike datterselskap eksponert mot verdipapirmarkedet, og utvikling i børskurser og rente påvirker i stor grad inntjeningen i konsernet. Gitt en normalavkastning i verdipapirmarkedet forventer styret et godt resultat også i 2016.

TAKK FOR INNSATSEN

De ansatte har vist god innsatsvilje i 2015, og det har vært et nært og godt samarbeid med de ansattes organisasjoner. Styret takker alle medarbeiderne og tillitsvalgte i SpareBank 1 Gruppen for deres bidrag til det gode resultatet i 2015.

Oslo, 9. mars 2016

Jan-Frode Janson

Styrets leder

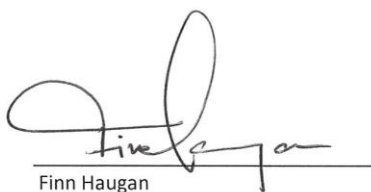
Arne Austreid

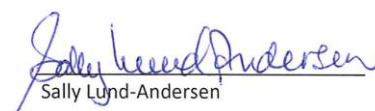
Richard Heiberg

Odd Einar Folland

Finn Haugan

Sally Lund-Andersen

Tor-Arne Solbakken

Åse Blomkvist

Turid Grotmoll

Adm. direktør

ÅRSREGNSKAP 2015

SpareBank 1 Gruppen

RESULTATREGNSKAP FOR SPAREBANK 1 GRUPPEN

Morselskapet			Konsernet		
2015	2014	NOK 1 000	Note	2015	2014
-	-	- Premieinntekter skadeforsikring		5 188 253	5 102 158
-	-	- Premieinntekter livsforsikring		4 737 681	4 347 601
-	-	- Netto premieinntekter forsikring	16	9 925 934	9 449 759
25 589	26 812	Renteinntekter	22	239 741	187 630
-81 622	-101 229	Rentekostnader	22	-123 423	-130 557
-56 033	-74 417	Netto renteinntekter		116 319	57 073
-	-	- Provisjonsinntekter		807 478	718 012
-	-	- Provisjonskostnader		-1 228 774	-1 160 468
-	-	- Netto provisjonsinntekter		-421 295	-442 455
-	-1 370	Netto inntekter fra finansielle instrumenter til virkelig verdi over resultatet	22	1 690 648	2 664 593
-	-	- Netto inntekter fra verdipapirer tilgjengelig for salg	22	881	-
-	-	- Netto inntekter fra obligasjoner til amortisert kost	22	167 162	90 989
-	-	- Netto inntekter fra obligasjoner holde-til-forfall	22	193 269	217 114
-	-	- Netto inntekter investeringseiendommer		223 832	327 439
1 865 213	1 170 212	Utbytte og konsernbidrag fra datterselskaper		8 589	7 069
-8	6 140	Andre inntekter		331 629	251 611
1 809 172	1 100 564	Sum netto inntekter		12 236 967	12 623 193
-	-	- Forsikringsytelser og erstatninger i skadeforsikring		3 102 656	2 567 707
-	-	- Endring i andre tekniske og i sikkerhetsavsetning mv . i skadeforsikring		-2 577	68 214
-	-	- Forsikringsytelser og erstatninger i livsforsikring		2 588 413	2 482 661
-	-	- Endringer i avsetninger i livsforsikring		3 036 830	3 386 706
-	-	- Tap på utlån, garantier mv		-991	-230
35 566	43 121	Driftskostnader	34, 37	1 602 795	1 489 048
48 679	44 849	Avskrivninger og nedskrivninger	31, 32, 33	180 313	159 490
7	44	Andre kostnader		115 552	62 138
84 252	88 014	Sum kostnader		10 622 991	10 215 735
1 724 921	1 012 550	Driftsresultat		1 613 976	2 407 458
-	-	Andel av resultat fra tilknyttede selskaper og felleskontrollert virksomhet regnskapsført etter egenkapitalmetoden	29	3 523	-1 297
1 724 921	1 012 550	Resultat før skattekostnad		1 617 499	2 406 161
381 655	43 257	Skattekostnad	36	301 485	556 029
1 343 265	969 293	Årsresultat etter skatt		1 316 014	1 850 132
		Resultatet tilordnes:			
		Kontrollerende interesses andel		1 313 798	1 848 262
		Ikke-kontrollerende interesses andel		2 217	1 870

UTVIDET RESULTAT FOR SPAREBANK 1 GRUPPEN

Oppstilling over regnskapsførte inntekter, kostnader og verdiendringer

Morselskapet			Konsernet	
2015	2014 NOK 1 000	Note	2015	2014
1 343 265	969 293		1 316 014	1 850 132
	Resultat fra resultatregnskapet			
Oppstilling av andre inntekter og kostnader				
<i>Poster som ikke vil bli reklassifisert til resultatet:</i>				
60 402	-21 742	35	231 851	-139 922
-	-	31	70 632	79 134
-	-		-58 152	-66 061
-18 154	5 870	36	-71 097	34 249
42 248	-15 871		173 235	-92 600
	Sum			
<i>Poster som senere vil bli reklassifisert til resultatet:</i>				
1 177	25 032		1 174	25 052
-	-	2	670	814
1 177	25 032		1 845	25 866
	Sum			
43 426	9 161		175 079	-66 734
	Andre inntekter og kostnader (etter skatt)			
1 386 691	978 454		1 491 094	1 783 398
	Totalt regnskapsførte inntekter, kostnader og verdiendringer			

BALANSE FOR SPAREBANK 1 GRUPPEN

Morselskapet			Konsernet		
31.12.2015	31.12.2014	NOK 1 000	Note	31.12.2015	31.12.2014 ¹⁾
EIENDELER					
66 786	102 568	Eiendel ved utsatt skatt	36	-	-
-	-	- Goodwill	32	771 332	772 902
-	-	- Andre immaterielle eiendeler	33	246 487	286 368
6 256 370	6 059 270	Investering i datterselskaper	28	-	-
10 147	10 147	Investering i tilknyttet selskap	29	12 713	9 190
157 787	166 242	Eiendom, anlegg og utstyr	31	1 078 352	1 059 123
-	-	- Fordring på reassurandør	20	1 051 201	1 221 502
82 647	55 307	Andre eiendeler		53 200	47 638
-	-	- Investeringseiendommer	30	4 384 368	4 286 610
-	-	- Obligasjoner holdt til forfall	23, 26, 27	3 828 660	4 536 978
-	-	- Obligasjoner til amortisert kost	23, 26, 27	5 236 767	3 184 087
96 327	94 259	Verdipapirer – tilgjengelig for salg	23, 24	110 221	103 216
1 536 821	923 058	Utlån til kunder og fordringer på kredittinstitusjoner	14, 23, 27	2 042 959	1 433 268
-	-	- Verdipapirer til virkelig verdi	23, 24, 25	36 575 545	35 081 796
-	-	- Finansielle derivater	9, 23, 24	636	-
158 956	106 171	Finansielle eiendeler		352 657	531 716
-	-	- Fordring på forsikringstaker	21	1 573 625	1 600 263
54 043	280 074	Bankinnskudd og kontanter	23, 27	702 526	941 104
8 419 884	7 797 095	SUM EIENDELER		58 021 249	55 095 760
EGENKAPITAL OG GJELD					
2 400 277	2 400 277	Innskutt egenkapital	42	2 400 277	2 400 277
2 192 852	1 774 579	Opptjent egenkapital		5 574 841	5 039 196
-	-	- Annen egenkapital		-	-
-	-	- Ikke-kontrollerende eierinteresser		7 651	4 696
4 593 129	4 174 856	Sum egenkapital		7 982 770	7 444 169
283 498	283 544	Ansvarlig lånekapital og fondsobligasjoner	15, 23, 27, 40	483 701	483 778
-	-	- Forsikringsmessige avsetninger i livsforsikring	18	35 746 621	32 462 377
-	-	- Premie og erstatningsavsetninger i skadeforsikring	19	8 251 970	8 683 855
64 189	117 614	Netto pensjonsforpliktelser	35	124 399	360 300
-	-	- Forpliktelse ved utsatt skatt	36	870 630	953 272
-	-	- Betalbar skatt	36	440 055	361 748
-	285 850	Gjeld stiftet ved utstedelse av verdipapirer	15, 23, 24, 25, 27	-	285 850
-	-	- Gjeld vedrørende gjenforsikring		29 656	42 139
-	-	- Finansielle derivater	9, 24	127 915	191 164
140 913	143 069	Finansielle forpliktelser	23	677 399	928 504
64 198	57 272	Andre forpliktelser		280 028	252 374
3 273 957	2 734 890	Innskudd fra og gjeld til kunder og kredittinstitusjoner	15, 23, 41	3 006 104	2 646 230
8 419 884	7 797 095	SUM EGENKAPITAL OG GJELD		58 021 249	55 095 760

¹⁾ Balansen per 31.12.2014 er omarbeidet for å vise sammenlignbare tall.

Jan-Frode Janson
Styrets leder

Odd Einar Folland

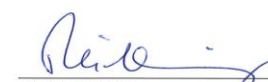

Tor-Arne Solbakken

Oslo, 9. mars 2016

Arne Austreid

Finn Haugan

Åse Blomkvist

Richard Heiberg

Sally Lund-Andersen

Turid Grotmoll
Adm. direktør

ENDRING I EGENKAPITAL**Morselskapet**

NOK 1 000	Aksjekapital	Overkurs	Opptjent egenkapital	Sum egenkapital
Egenkapital per 01.01.2014	1 956 400	443 877	966 331	3 366 609
Årsresultat	-	-	969 293	969 293
Årets utvidede resultat	-	-	9 161	9 161
Årets totalresultat	-	-	978 454	978 454
Utbetalt utbytte	-	-	-170 207	-170 207
Transaksjoner med aksjeeiere	-	-	-170 207	-170 207
Egenkapital per 31.12.2014	1 956 400	443 877	1 774 579	4 174 856
Årsresultat	-	-	1 343 265	1 343 265
Årets utvidede resultat	-	-	43 426	43 426
Årets totalresultat	-	-	1 386 691	1 386 691
Utbetalt utbytte	-	-	-968 418	-968 418
Sum transaksjoner med aksjeeiere	-	-	-968 418	-968 418
Egenkapital per 31.12.2015	1 956 400	443 877	2 192 852	4 593 129

Konsernet

NOK 1 000	Aksjekapital	Overkurs	Opptjent egenkapital	Ikke kontrollerende interesse	Sum egenkapital
Egenkapital per 01.01.2014	1 956 400	443 877	3 399 553	-	5 799 830
Årsresultat	-	-	1 848 262	1 870	1 850 132
Årets utvidede resultat	-	-	-66 346	-388	-66 734
Årets totalresultat	-	-	1 781 916	1 482	1 783 398
Salg av virksomhet	-	-	-	6 555	6 555
Utbetalt utbytte	-	-	-170 207	-	-170 207
Mottatt konsernbidrag	-	-	2 365	-2 365	0
Transaksjoner med ikke kontrollerende interesser	-	-	305	-	305
Transaksjoner med aksjeeiere	-	-	-167 536	4 190	-163 347
Andre føringer direkte mot egenkapital	-	-	3 056	-	3 056
Korrigeringer tidligere år ¹⁾	-	-	82 312	-976	81 336
Andre føringer direkte mot egenkapital	-	-	85 367	-976	84 392
Egenkapital per 31.12.2014	1 956 400	443 877	5 099 300	4 696	7 504 273
Endringer ført direkte mot egenkapital ²⁾			-60 104		-60 104
Omarbeidet egenkapital per 01.01.15	1 956 400	443 877	5 039 196	4 696	7 444 169
Årsresultat	-	-	1 313 798	2 217	1 316 014
Årets utvidede resultat	-	-	174 341	739	175 079
Årets totalresultat	-	-	1 488 138	2 955	1 491 094
Utbetalt utbytte	-	-	-968 418	-	-968 418
Sum transaksjoner med aksjeeiere	-	-	-968 418	-	-968 418
Andre føringer direkte mot egenkapital	-	-	13 117	-	13 117
Korrigeringer tidligere år	-	-	2 808	-	2 808
Andre føringer direkte mot egenkapital	-	-	15 925	-	15 925
Egenkapital per 31.12.2015	1 956 400	443 877	5 574 841	7 651	7 982 770

- 1) Korrigering tidligere år skyldes feil knyttet til utsatt skatt på forsikringsfond klassifisert som egenkapital på 83,3 mill. kroner.
- 2) En fornyet vurdering av forutsetningene for avsetning av utsatt skattegjeld, hensyntatt effekten av sjablongfradraget, avdekket at avsetningen pr. 31.12.2014 skulle vært 60,1 mill. kroner høyere. Feilen ble korrigert direkte mot egenkapitalen i balansen. Sammenligningstall pr. 31.12.2014 er i den forbindelse omarbeidet.

KONTANTSTRØMOPPSTILLING

Morselskapet			Konsernet		
2015	2014	NOK 1 000	Note	2015	2014
		KONTANTSTRØMMER FRA OPERASJONELLE AKTIVITETER			
1 724 921	1 012 550	Resultat av ordinær virksomhet før skattekostnad		1 617 499	2 406 161
-1 865 213	-1 170 212	Utbytte og konsernbidrag fra datterselskaper		-8 589	-
-	-	Andel av resultat fra tilknyttede selskaper og felleskontrollert virksomhet regnskapsført etter egenkapitalmetoden	29	-3 523	1 297
48 679	44 849	Avskrivninger og nedskrivninger	31, 33	181 883	159 492
-	-	- Tap på utlån/garantier		-991	-230
-	-	- Verdiregulering investeringseiendommer	30	-8 194	-119 802
-	-	- Verdiendring av verdipapirer til virkelig verdi	25	280 638	-1 585 971
-	-	- Gevinst(-)/tap ved avgang investering i eiendom, anlegg og utstyr		-650	-
23	-	- Gevinst(-)/tap ved avgang investering i aksjer tilgjengelig for salg		31	-
56 033	74 417	Netto renteinntekter/rentekostnader	22	-116 620	-57 073
-81 364	-101 721	Betalte rentekostnader		-122 261	-132 606
25 589	24 927	Mottatte renteinntekter		248 146	181 252
13 587	8 608	Forskjell mellom kostnadsført pensjon og inn-/utbetalinger i pensjonsordninger	35	-2 337	-10 175
-364 027	-12 857	Periodens betalte skatter		-349 588	-231 815
-	-	- Økning fordring på reassurandør	20	-	-
-	-	- Reduksjon fordring på reassurandør	20	170 301	434 888
-613 763	-212 543	Økning av utlån til kunder		-608 700	-368 775
-	-	- Endring i forsikringstekniske avsetninger	18, 19	2 817 789	2 610 323
538 763	156 578	Økning innskudd fra og gjeld til kunder og kredittinstitusjoner	41	400 000	-
-	-	- Reduksjon innskudd fra og gjeld til kunder og kredittinstitusjoner	41	-	-90 789
-29 181	139 334	Endring i andre tidsavgrensingsposter		-251 542	-16 874
-52 785	2 097	Netto økning i verdipapirer til virkelig verdi	9, 25	-1 658 577	-1 637 825
-	-	- Netto reduksjon i verdipapirer til virkelig verdi		-	-
-	-	- Tilgang av verdipapirer som holdes til forfall	26	-2 238 869	-1 217 758
-	-	- Vederlag av avhending av verdipapirer som holdes til forfall	26	885 467	427 048
-598 739	-33 974	Netto kontantstrøm fra operasjonelle aktiviteter		1 231 311	750 769
		KONTANTSTRØMMER FRA INVESTERINGSAKTIVITETER			
-915	-8 107	Tilgang av verdipapirer tilgjengelig for salg		-5 860	-15 087
-	6 860	Vederlag for andel av datterselskap til ikke kontrollerende interesser		-	6 860
-	-39 600	Utbetaling av konsernbidrag	1)	-	-
1 865 213	1 170 212	Mottatt utbytte og konsernbidrag		8 589	-
-197 100	-150 000	Tilgang investering i datterselskap		-	-
-	-	- Tilgang investeringseiendommer	30	-89 564	-195 310
-	-	- Vederlag ved avhending av investeringseiendommer	30	-	-
-	-	- Tilgang av immaterielle eiendeler	33	-44 041	-39 640
-40 224	-55 204	Tilgang av egne eiendom anlegg og utstyr	31	-45 618	-82 768
-	55 308	Vederlag av egne eiendom anlegg og utstyr	31	1 300	2 084
1 626 975	979 469	Netto kontantstrøm fra investeringsaktiviteter		-175 194	-323 860
		KONTANTSTRØMMER FRA FINANSIERINGSAKTIVITETER			
-968 418	-170 207	Utbetaling av utbytte		-968 418	-170 207
-285 850	-419 500	Reduksjon av gjeld stiftet ved utstedelse av verdipapirer		-285 850	-419 500
-	1 600 000	Innbetalinger av lån og innskudd fra kredittinstitusjoner		1 821 220	1 600 000
-	-1 700 000	Utbetalinger av lån og innskudd fra kredittinstitusjoner		-1 861 650	-1 700 000
-1 254 268	-689 707	Netto kontantstrøm fra finansieringsaktiviteter		-1 294 697	-689 707
-226 031	255 789	Netto kontantstrøm for perioden		-238 579	-262 798
280 074	24 285	Beholdning av kontanter og kontantekvivalenter per 01.01.		941 103	1 203 901
54 042	280 074	Beholdning av kontanter og kontantekvivalenter per 31.12.		702 526	941 105

¹⁾ Gjelder utbetaling av konsernbidrag, som er ført som en økning av investering i datterselskap. Mottatt konsernbidrag i SpareBank 1 Gruppen AS er ført over resultatet.

NOTER TIL REGNSKAPET

NOTE 1 – GENERELL INFORMASJON

SpareBank 1 Gruppen bestod 31. desember 2015 av morselskapet SpareBank 1 Gruppen AS samt de heleide datterselskapene SpareBank 1 Forsikring AS, SpareBank 1 Skadeforsikring AS, ODIN Forvaltning AS, SpareBank 1 Gruppen Finans AS og Conecto AS, samt SpareBank 1 Medlemskort AS som eies med 51 %.

Banksamarbeidet SpareBank 1 DA behandles etter egenkapitalmetoden, og konsernets eierandel er på 10 %.

SpareBank 1 Gruppen AS har kontoradresse i Tromsø.

SpareBank 1 Gruppen AS er et holdingselskap som gjennom datterselskaper produserer, leverer og distribuerer produkter innenfor skadeforsikring, livsforsikring, fondsforvaltning, factoring, inkasso og langtidsovervåkning. Konsernets primærmarked er Norge.

Konsernregnskapet er endelig godkjent av generalforsamlingen og representantskapet den 6. april 2016. Generalforsamlingen er konsernets øverste organ.

NOTE 2 - REGNSKAPSPRINSIPPER

GRUNNLAGET FOR UTARBEIDELSE AV DET KONSOLIDERTE ÅRSREGNSKAPET

Konsernregnskapet og morselskapets regnskap 2015 for SpareBank 1 Gruppen er utarbeidet i samsvar med "International Financial Reporting Standards "(IFRS) og fortolkninger fra IFRS fortolkningskomité (IFRIC), som er godkjent av EU, samt ytterligere norske opplysningskrav som følger av regnskapsloven.

Konsernregnskapet er basert på historisk kostprinsipp. Avvikene gjelder i hovedsak finansielle derivater, finansielle eiendeler og finansielle forpliktelser regnskapsført til virkelig verdi med verdiendringer over resultatet og finansielle eiendeler klassifisert som tilgjengelig for salg, samt eiendommer hvor man benytter verdireguleringsmodellen etter IAS 16.31 og eiendommer som eies med det formål å oppnå leieinntekter eller verdistigning klassifiseres som investeringseiendommer og måles til virkelig verdi i samsvar med IAS 40.

Utarbeidelsen av regnskap i samsvar med IFRS krever bruk av estimater. Videre krever anvendelse av konsernets regnskapsprinsipper at ledelsen må utøve skjønn. Områder som i stor grad inneholder slike skjønnsmessige estimater, høy kompleksitet, eller områder hvor forutsetninger og estimater er vesentlige for konsernregnskapet, er beskrevet i note 3.

Konsernregnskapet er avlagt under forutsetningen om fortsatt drift.

NYE OG ENDREDE STANDARDER TATT I BRUK AV KONSERNET

Det er ingen nye eller endrede IFRS'er eller IFRIC-fortolkninger som er trådt i kraft for 2015-årsregnskapet som er vurdert å ha en vesentlig påvirkning på konsernets årsregnskap.

STANDARDER, ENDRINGER OG FORTOLKNINGER TIL EKSISTERENDE STANDARDER SOM IKKE ER TRÅDT I KRAFT OG HVOR KONSERNET IKKE HAR VALGT TIDLIG ANVENDELSE

Konsernet har ikke valgt tidlig anvendelse av noen nye eller endrede IFRS'er eller IFRIC-fortolkninger.

IFRS 9 «Finansielle instrumenter» omhandler klassifikasjon, måling og innregning av finansielle eiendeler og forpliktelser, samt sikringsbokføring. Den komplette versjonen av IFRS 9 ble utgitt i juli 2014. Den erstatter de deler av IAS 39 som omhandler tilsvarende problemstillinger. Etter IFRS 9 skal finansielle eiendeler klassifiseres i tre kategorier: virkelig verdi over utvidet resultat, virkelig verdi over resultatet og amortisert kost. Målekategori bestemmes ved førstegangsregnskapsføring av eiendelen. Klassifiseringen avhenger av enhetens forretningsmodell for styring av sine finansielle instrumenter og karakteristikken av kontantstrømmene til det enkelte instrumentet. Egenkapitalinstrumenter skal i utgangspunktet måles til virkelig verdi over resultatet. Foretaket kan velge å presentere verdiendringene over utvidet resultat, men valget er bindende, og ved senere salg kan ikke gevinst/tap reklassifiseres over resultatet. Verdifall som skyldes kredittrisiko skal nå innregnes basert på forventet tap i stedet for dagens modell der tap må være pådratt. For finansielle forpliktelser viderefører standarden stort sett kravene i IAS 39. Den største endringen er at i tilfeller der virkelig verdi-oppsjonen er tatt i bruk for en finansiell forpliktelse, skal endringer i virkelig verdi som skyldes endring i egen kredittrisiko innregnes i utvidet resultat.

IFRS 9 forenkler kravene til sikringsbokføring ved at sikringseffektiviteten knyttes nærmere ledelsens risikostyring og gir større rom for vurdering. Samtidig sikringsdokumentasjon kreves fortsatt. Standarden trer i kraft for regnskapsåret 2018, men tidliganvendelse er tillatt. Konsernet har fortsatt ikke fullt ut vurdert virkningen av IFRS 9.

IFRS 15 «Inntekter fra kundekontrakter» omhandler inntektsføring. Standarden omfatter alle kontrakter med kunder, men hvor blant annet forsikringskontrakter er unntatt. Standarden fordrer en inndeling av kundekontrakten i de enkelte ytelsesplikter. En ytelsesplikt kan være en vare eller en tjeneste. Inntekt regnskapsføres når en kunde oppnår kontroll over en vare eller tjeneste, og dermed har muligheten til å bestemme bruken av og kan motta fordelene fra varen eller tjenesten. Standarden erstatter IAS 18 Driftsinntekter og IAS 11 Anleggskontrakter og tilhørende tolkninger. Standarden trer i kraft for regnskapsåret 2017, men tidliganvendelse er tillatt. Konsernet har ikke vurdert virkning av IFRS 15.

For øvrig er det ingen andre IFRS-er eller IFRIC-fortolkninger som ikke er trådt i kraft som forventes å ha en vesentlig påvirkning på regnskapet.

OMREGNING AV FREMMED VALUTA

Funksjonell valuta og presentasjonsvaluta

Regnskapet til de enkelte enheter i konsernet måles i den valuta som benyttes der enheten i hovedsak opererer (funksjonell valuta). Transaksjoner i fremmed valuta omregnes til den funksjonelle valutaen til transaksjonskurs. Konsernregnskapet presenteres i norske kroner (NOK) som er den funksjonelle valutaen til morselskapet og presentasjonsvalutaen til konsernet. Utenlandske selskaper som inngår i konsernet og som har en annen funksjonell valuta, er omregnet til norske kroner ved at resultatregnskapet er regnet om til gjennomsnittskurs for året og balansen er regnet om til balansedagens kurs. Eventuelle omregningsdifferanser føres mot utvidet resultat og spesifiseres separat i egenkapitalen som egen post. Alle beløp er angitt i NOK 1 000 med mindre noe annet er angitt.

Transaksjoner og balanseposter

Transaksjoner i fremmed valuta omregnes til den funksjonelle valutaen til transaksjonskurs. Realisert valutagevinst eller -tap ved oppgjør og omregning av pengeposter i fremmed valuta til kursen på balansedagen resultatføres. Dersom valutaposisjonen anses som kontantstrømsikring eller sikring av nettoinvestering i utenlandsk virksomhet føres gevinst og tap som del av utvidet resultat.

Valutagevinster og -tap knyttet til lån, kontanter og kontantekvivalenter presenteres (netto) som renteinntekter eller rentekostnader.

Endring i virkelig verdi på obligasjoner og sertifikater i fremmed valuta klassifisert som tilgjengelig for salg splittes mellom virkningen av valutaomregning av amortisert kost i fremmed valuta og andre endringer i balanseført verdi. Valutaomregning av amortisert kost resultatføres mens andre endringer i balanseført verdi føres i utvidet resultat. Valutavirkningen på ikke-pengeposter (både eiendeler og forpliktelser) inngår som del av vurderingen av virkelig verdi. Valutadifferanser på ikke-pengeposter, slik som aksjer til virkelig verdi over resultatet, resultatføres som en del av samlet gevinst og tap. Valutadifferanser på aksjer klassifisert som tilgjengelig for salg, inkluderes i verdiendringen som føres over utvidet resultat.

KONSOLIDERING

Datterselskaper

Konsernregnskapet omfatter SpareBank 1 Gruppen AS og alle datterselskaper. Datterselskaper er alle enheter der SpareBank 1 Gruppen konsern har makt til å styre enhetens finansielle og operasjonelle strategi, normalt gjennom eie av mer enn halvparten av stemmeberettiget kapital. Datterselskaper blir konsolidert fra det tidspunkt kontroll er overført til konsernet og blir utelatt fra konsolideringen når kontroll opphører.

Oppkjøpsmetoden benyttes ved kjøp av datterselskaper. Anskaffelseskost ved oppkjøp måles til virkelig verdi av eiendeler som ytes som vederlag. Identifiserte eiendeler, overtatt gjeld og betingede forpliktelser overtatt eller pådratt regnskapsføres til virkelig verdi på oppkjøpstidspunktet, uavhengig av eventuelle ikke-kontrollerende eierinteresser. Anskaffelseskost som overstiger virkelig verdi av identifiserbare netto eiendeler i datterselskapet balanseføres som goodwill. Hvis anskaffelseskost er lavere enn virkelig verdi av netto eiendeler i datterselskapet, resultatføres differansen.

Vesentlige konserninterne transaksjoner og mellomværende mellom konsernselskaper er eliminert.

Transaksjoner med ikke-kontrollerende eierinteresser behandles som transaksjoner med tredjepart. Virkningen av alle transaksjoner med ikke-kontrollerende eiere føres i egenkapitalen når det ikke er endring i kontroll. Slike transaksjoner vil ikke resultere i goodwill eller gevinster eller tap. Når kontroll opphører skal gjenværende eierinteresse måles til virkelig verdi, og gevinst eller tap resultatføres.

TILKNYTTETE SELSKAPER

Tilknyttet foretak er foretak der selskaper i SpareBank 1 Gruppen har betydelig innflytelse, men ikke kontroll. Betydelig innflytelse foreligger normalt for investeringer der konsernet har mellom 20 og 50 % av stemmeberettiget kapital. Investeringer i tilknyttede selskaper regnskapsføres på kjøpstidspunktet til anskaffelseskost og deretter anvendes egenkapitalmetoden. Investeringer i tilknyttede selskaper inkluderer goodwill identifisert på oppkjøpstidspunktet, redusert ved eventuell senere nedskrivninger.

Konsernets andel av over- eller underskudd i tilknyttede selskaper resultatføres og tillegges balanseført verdi av investeringene sammen med andel av utvidet resultat i det tilknyttede selskapet og virkning av eventuelle feil eller prinsippendringer. Konsernet resultatfører ikke andel av underskudd hvis dette medfører at balanseført verdi av investeringen blir negativ.

FELLESKONTROLLERT VIRKSOMHET

Felleskontrollert virksomhet kan bestå av felleskontrollert drift, felleskontrollerte eiendeler og felleskontrollerte foretak. Felles kontroll innebærer at SpareBank 1 Gruppen gjennom avtale utøver kontroll sammen med andre deltakere. Felleskontrollert foretak regnskapsføres ved egenkapitalmetoden.

INVESTERINGER I DATTERSLSKAPER OG TILKNYTTETE SELSKAPER OPPFØRT I MORSELSKAPETS REGNSKAP

Investering i datterselskaper og tilknyttede selskaper er vurdert i henhold til kostmetoden.

Dersom det finner sted en verdinedgang som ikke er forbigående, foretas en nedskrivning av aksjene. Foretatte nedskrivninger reverseres i den grad grunnlaget for nedskrivninger ikke lenger er til stede.

SEGMENTINFORMASJON

Driftssegmenter i noten rapporteres på samme måte som i styrets årsberetning og ved intern rapportering til styret.

Virksomhetsområdene til konsernet er fordelt etter livsforsikringsvirksomhet, skadeforsikringsvirksomhet, fondsforvaltning, inkasso- og factoringvirksomhet og øvrig virksomhet. Konsernet har ingen sekundærsegmentrapportering. Dette er konsistent med den interne rapporteringen.

Tallene ved den interne rapporteringen er noe annerledes enn de som presenteres i segmentnoten. Dette skyldes at det er enkelte enheter som ikke omarbeider sine tall til IFRS før de rapporteres internt. I noten rapporteres disse segmentene slik de regnskapsføres etter IFRS.

UTLÅN OG FORDRINGER

Ervervede porteføljer

Ervervede porteføljer er ikke-derivative finansielle eiendeler med betalinger som er faste eller lar seg fastsette, og som ikke er notert i et aktivt marked. Disse regnskapsføres til amortisert kost etter effektiv rentes metode.

Kundefordringer fra factoringvirksomheten

Factoringvirksomheten har kundefordringer der man ikke har overtatt kredittrisikoen (risiko for debtors manglende betalingsevne) og derfor balanseføres kun det forskudd som er utbetalt på fordringer som er overdratt til factoringsselskapet, og inngår i balansen under regnskapslinjen "Utlån til kunder og fordringer på kredittinstitusjoner".

Tapsavsetning

Tapsavsetninger på utlån er oppført under regnskapslinjen "Tap på utlån, garantier mv".

Andre fordringer

Andre fordringer er oppført i balansen til pålydende etter fradrag for avsetning til forventet tap.

Avsetning til tap gjøres på grunnlag av individuelle vurderinger av de enkelte fordringene.

VERDIPAPIRER OG DERIVATER

Konsernet har finansielle eiendeler i handelsporteføljen, frivillig kategorisert til virkelig verdi over resultatet, utlån og fordringer, holde til forfall investeringer og verdipapirer tilgjengelig for salg. Hovedregelen er å klassifisere investeringer til virkelig verdi over resultatet, enten gjennom handelsportefølje eller frivillig kategorisering. Dette samsvarer med hvordan investeringene følges opp. Enkelte investeringer i obligasjoner/sertifikater plasseres likevel inn i kategoriene utlån og fordringer eller holde til forfall. Dette gjøres i tilknytting til transaksjonen.

Vanlige kjøp og salg av investeringer regnskapsføres på transaksjonstidspunktet, som er det tidspunkt konsernet forplikter seg til å kjøpe eller selge eiendelen. Alle finansielle eiendeler som ikke regnskapsføres til virkelig verdi over resultatet balanseføres første gang til virkelig verdi, med tillegg av transaksjonskostnader. Finansielle eiendeler som føres til virkelig verdi over resultatet regnskapsføres ved anskaffelsen til virkelig verdi, og transaksjonskostnader resultatføres. Investeringer fjernes fra balansen når rettighetene til å motta kontantstrømmer fra investeringen opphører eller når disse rettighetene er blitt overført og konsernet i hovedsak har overført all risiko og hele gevinstpotensialet ved eierskapet. Finansielle eiendeler tilgjengelig for salg og finansielle eiendeler til virkelig verdi over resultatet vurderes til virkelig verdi etter førstegangs balanseføring. Holde til forfall investeringer regnskapsføres til amortisert kost ved bruk av effektiv rente-metoden. Obligasjoner som konsernet har intensjon om å holde til forfall, men som blant annet fordi de ikke er omsatt i et aktivt marked ikke oppfyller vilkårene for holdt til forfall porteføljer i IAS 39, er klassifisert under egen linje i balansen, "Obligasjoner til amortisert kost".

Virkelig verdi av børsnoterte investeringer er basert på gjeldende kjøpskurs. Hvis markedet for verdipapiret ikke er aktivt (eller hvis det gjelder et verdipapir som ikke er børsnotert) bruker konsernet verdsettelsesteknikker for å fastsette den virkelige verdien. Disse omfatter nylig gjennomførte transaksjoner til markedsvilkår, henvisning til andre instrumenter som i vesentlig grad er like, og bruk av diskontert kontantstrømsanalyse og opsjonsmodeller. Teknikkene vektlegger markedsinformasjon i størst mulig grad og i minst mulig grad selskaps-spesifikk informasjon.

Verdipapirer og derivater til virkelig verdi over resultatet

Verdipapirer og derivater til virkelig verdi over resultatet er presentert under regnskapslinjene "Verdipapirer til virkelig verdi" og "Finansielle derivater" i balansen, og verdiendringer er presentert under "Netto inntekter fra finansielle instrumenter til virkelig verdi over resultatet" i ordinært resultat.

Denne kategorien har to underkategorier: finansielle eiendeler holdt for handelsformål og finansielle eiendeler som ledelsen øremerker til virkelig verdi over resultatet. En finansiell eiendel klassifiseres i denne kategorien dersom den primært er anskaffet med henblikk på å gi fortjeneste fra kortsiktige prissvingninger, eller dersom ledelsen velger å klassifisere den i denne kategorien når det er gitt åpninger for det i regelverket. Klassifisering av eiendeler til virkelig verdi (FVO) gjelder for alle finansielle eiendeler som anskaffes med mindre noe annet blir bestemt på investeringstidspunktet. Derivater som ikke er utpekt som sikringsinstrumenter klassifiseres som holdt for handelsformål.

Gevinst eller tap fra endringer i virkelig verdi av eiendeler klassifisert som "Verdipapirer til virkelig verdi" og "Finansielle derivater", inkludert utbytte, medtas i resultatregnskapet under "Netto inntekter fra finansielle instrumenter til virkelig verdi over resultatet" i den perioden de oppstår.

Verdipapirer tilgjengelig for salg

Verdipapirer tilgjengelig for salg er presentert under regnskapslinjen "Verdipapirer – tilgjengelig for salg" i balansen, og verdiendring i utvidet resultat under regnskapslinjen "Verdiendring verdipapirer tilgjengelig for salg" og eventuelle nedskrivninger i ordinært resultat under regnskapslinjen "Avskrivninger og nedskrivninger". Verdipapirer tilgjengelig for salg er ikke-derivative finansielle eiendeler som man velger å plassere i denne kategorien eller som ikke er klassifisert i noen annen kategori. Verdipapirer som er klassifisert i denne kategorien, måles også til virkelig verdi, mens endringen i verdi fra inngående balanseføres mot utvidet resultat.

Holdt til forfall investeringer

Holdt til forfall investeringer er presentert under regnskapslinjen "Obligasjoner holdt til forfall" i balansen, gevinst/tap ved salg under regnskapslinjen "Netto inntekter fra obligasjoner holde-til-forfall" i ordinært resultat og eventuelle nedskrivninger under regnskapslinjen "Avskrivninger og nedskrivninger" i ordinært resultat. Holdt til forfall investeringer er ikke-derivative finansielle eiendeler notert i et aktivt marked, med faste eller forutsigbare betalinger og faste forfall som konsernets ledelse har en positiv intensjon om å holde til forfall. Holdt til forfall investeringer måles til amortisert kost ved en effektiv rente-metode.

Verdifall på finansielle eiendeler

Eiendeler balanseført til amortisert kost

Konsernet vurderer ved hver balansedato om det finnes objektive bevis på at en finansiell eiendel, eller en gruppe av finansielle eiendeler, har falt i verdi. Tap ved verdifall av en finansiell eiendel eller en gruppe av finansielle eiendeler resultatføres bare dersom det er objektive bevis på verdifall som et resultat av én eller flere hendelser som har inntruffet etter førstegangs balanseføring (en "tapshendelse") og denne tapshendelsen (eller hendelsene) påvirker fremtidige estimerte kontantstrømmer på en måte som kan måles pålitelig.

For ervervede porteføljer og investeringer i obligasjoner som holdes til forfall måles størrelsen på tapet til differansen mellom eiendelens balanseførte verdi og nåverdien av de forventede fremtidige kontantstrømmer diskontert med den finansielle eiendelens opprinnelige

effektive rente. Eiendelens balanseførte verdi reduseres og tapsbeløpet resultatføres. Dersom verdifall senere reduseres, og reduksjonen objektivt kan knyttes til en hendelse inntrådt etter at verdifallet ble innregnet, blir det tidligere resultatførte verdifallet reversert i resultatregnskapet.

Eiendeler klassifisert som tilgjengelig for salg

Konsernet vurderer hver balansedag om det finnes objektive bevis for at en finansiell eiendel eller gruppe av finansielle eiendeler har falt i verdi. For egenkapitalinstrumenter klassifisert som tilgjengelig for salg, vil en vesentlig eller en langvarig reduksjon i virkelig verdi på instrumentet under anskaffelseskost også være en indikasjon på at eiendelen er utsatt for verdifall. Konsernet vurderer et verdifall på 20 % som vesentlig og et verdifall som har vart mer enn 6 måneder som langvarig. Dersom det foreligger slike indikasjoner, og verdireduksjoner tidligere har vært ført over utvidet resultat, skal det kumulative tapet som er innregnet i utvidet resultat omklassifiseres til resultatregnskapet. Beløpet måles som differansen mellom anskaffelseskost og dagens virkelige verdi, med fradrag for tap ved verdifall som tidligere er resultatført. Tap ved verdifall innregnet i resultatregnskapet for en investering i et egenkapitalinstrument skal ikke reverseres over resultatregnskapet.

DERIVATER

Derivatene består av aksje-, valuta- og renteinstrumenter. Derivater føres til virkelig verdi over resultatet på dato hvor kjøp av derivatet er inngått. Etterfølgende endringer i virkelig verdi føres over resultatet.

MOTREGNING AV FINANSIELLE EIENDELER OG FORPLIKTELSE

En finansiell eiendel eller forpliktelse motregnes og presenteres netto i balansen når selskapet a) har en juridisk ubetinget motregningsrett og b) har til hensikt å gjøre den opp på nettogrunnlag eller og realisere eiendelen og gjøre opp forpliktelsen under ett.

IMMATERIELLE EIENDELER

Goodwill

Goodwill er forskjellen mellom anskaffelseskost ved kjøp av virksomhet og virkelig verdi av konsernets andel av netto identifiserbare eiendeler i virksomheten på oppkjøpstidspunktet. Goodwill ved oppkjøp av datterselskaper er klassifisert som immateriell eiendel. Goodwill testes årlig for verdifall, og balanseføres til anskaffelseskost med fradrag av nedskrivninger. Nedskrivning på goodwill reverseres ikke. Gevinst eller tap ved salg av en virksomhet inkluderer balanseført beløp av goodwill vedrørende den solgte virksomheten. For senere nedskrivningstest blir goodwill allokert til de kontantgenererende enheter eller grupper av kontantgenererende enheter som forventes å få fordeler fra oppkjøpet hvor goodwill oppstod.

Utvikling

Utviklingskostnader som aktiveres inkluderer direkte henførbare utgifter slik som materialer, lønn og personalkostnader, og en andel av fellesutgiftene. Andre utviklingsutgifter blir innregnet i resultatregnskapet i den perioden de påløper. Aktiverte utviklingskostnader føres i balansen til anskaffelseskost, fratrukket akkumulerte avskrivninger og tap ved verdifall.

Lisenser

Lisenser har begrenset utnyttbar levetid og balanseføres til anskaffelseskost med fradrag av akkumulerte avskrivninger. Lisenser avskrives lineært over forventet utnyttbar levetid.

IT-programmer

Standard IT-programvarer som oppfyller kriteriene for balanseføring føres til anskaffelseskost (inkludert utgifter til å få programmene operative), og avskrives lineært over forventet utnyttbar levetid. Egenutviklede programvarer følger i hovedsak de samme prinsippene som beskrevet for utvikling.

Utgifter til vedlikehold av programvare kostnadsføres etter hvert som de påløper. Utgifter direkte forbundet med utvikling av identifiserbar og unik programvare som eies av konsernet, blir balanseført som en immateriell eiendel når følgende kriterier er oppfylt:

- det er teknisk mulig å ferdigstille programvaren slik at den vil være tilgjengelig for bruk
- ledelsen har til hensikt å ferdigstille programvaren og bruke eller selge den
- det kan påvises hvordan programvaren vil generere sannsynlige fremtidige økonomiske fordeler
- tilstrekkelige tekniske, finansielle eller andre ressurser er tilgjengelig for å ferdigstille og ta i bruk eller selge programvaren
- utgiftene kan måles pålitelig

Direkte utgifter omfatter personalkostnader for programutviklingspersonell og en andel av direkte tilhørende faste kostnader. Andre utviklingsutgifter som ikke oppfyller disse kriteriene blir kostnadsført etter hvert som de påløper. Utviklingsutgifter som er kostnadsført kan

ikke balanseføres som en eiendel i senere perioder. Balanseført egenutviklet programvare avskrives lineært over forventet utnyttbar levetid.

Øvrige immaterielle eiendeler

I forbindelse med oppkjøp av virksomheter gjennomføres det merverdianalyser, og immaterielle eiendeler som identifiseres balanseføres i konsernet. Konsernet har identifisert merverdier knyttet til merkevare, kundeforhold og teknologi software. Merverdierne er beregnet basert på historiske data som er fremskrevet, og justert for usikkerhet og deretter neddiskontert. Kundeforhold og teknologi software avskrives lineært over forventet levetid.

Etterfølgende utgifter

Senere utgifter vedrørende balanseførte immaterielle eiendeler balanseføres bare når de øker de fremtidige økonomiske fordeler relatert til denne eiendelen. Alle andre utgifter kostnadsføres i den perioden de påløper.

Avskrivninger

Avskrivninger beregnes og resultatføres lineært over estimert utnyttbar levetid for de immaterielle eiendelene, med mindre slik levetid er ubegrenset. Immaterielle eiendeler blir avskrevet fra tidspunktet de er tilgjengelige for bruk.

Immaterielle eiendeler utenom goodwill og tidsubegrensede immaterielle eiendeler, har estimert levetid på mellom 2 og 10 år.

Immaterielle eiendeler utenom goodwill og tidsubegrensede immaterielle eiendeler, er gjenstand for en nedskrivningstest i samsvar med IAS 36 når omstendighetene indikerer det.

VARIGE DRIFTSMIDLER

Konsernets varige driftsmidler består av maskiner, inventar, transportmidler og bygninger som benyttes av konsernet til egen virksomhet.

Egen benyttet eiendom revalueres til virkelig verdi. Verdivurderingen baserer seg på en intern verdivurderingsmodell beskrevet under investeringseiendommer. Øvrige varige driftsmidler regnskapsføres til anskaffelseskost, med fradrag for avskrivninger. Anskaffelseskost inkluderer kostnader direkte knyttet til anskaffelsen av driftsmidlet.

Etterfølgende utgifter legges til driftsmidlenes balanseførte verdi eller balanseføres separat når det er sannsynlig at fremtidige økonomiske fordeler tilknyttet utgiften vil tilflyte konsernet, og utgiften kan måles pålitelig. Balanseført beløp knyttet til utskiftede deler resultatføres. Øvrige reparasjons- og vedlikeholdskostnader føres over resultatet i den perioden utgiftene pådras.

En økning i balanseført verdi som følge av verdiregulering av bygninger føres over utvidet resultat og som verdireguleringsreserve på eiendommen. Verdireguleringen føres over utvidet resultat og verdireguleringen reduseres med ufordelte overskuddsmidler tildelt kunder i kollektivporteføljen. En nedregulering av tidligere balanseført verdiokning på samme driftsmiddel føres tilsvarende.

Driftsmidler avskrives etter den lineære metode, slik at anleggsmidlenes anskaffelseskost, eller verdiregulerte verdi avskrives til restverdi over forventet utnyttbar levetid, som er:

- Bygninger 50 år
- Maskiner, inventar og transportmidler 3-10 år

Varige driftsmidler som avskrives vurderes for verdifall når det foreligger indikatorer på at fremtidig inntjening ikke kan forsvare eiendelens balanseførte beløp. Forskjellen mellom balanseført verdi og gjenvinnbart beløp resultatføres som nedskrivning. Gjenvinnbart beløp er det høyeste av virkelig verdi fratrukket salgsutgifter og bruksverdi. Ved hver rapporteringsdato vurderes mulighetene for reversering av tidligere nedskrivninger på ikke-finansielle eiendeler.

INVESTERINGSEIENDOMMER

Eiendommer som leies ut til leietakere utenfor konsernet er klassifisert som investeringseiendommer. Investeringseiendommer vurderes til virkelig verdi. Endringer i verdi føres over resultatregnskapet under regnskapslinjen "Netto inntekter investeringseiendommer". Eiendommene vurderes individuelt basert på antatt fremtidig neddiskontert kontantstrøm. Avkastningskravet tar hensyn til rentenivået, den generelle risikoen i eiendomsmarkedet og risiko som er spesifikk for den enkelte eiendom. Beregningen av virkelig verdi oppdateres halvårlig. Leieinntekter, driftskostnader og effekten av verdiendringer knyttet til investeringseiendommer, presenteres særskilt i note ##NII1 og 30.

VERDIFALL PÅ IKKE-FINANSIELLE EIENDELER

Immaterielle eiendeler med ubestemt utnyttbar levetid og goodwill avskrives ikke, men testes årlig for verdifall. Varige driftsmidler og immaterielle eiendeler som avskrives vurderes for verdifall når det foreligger indikatorer på at fremtidig inntjening ikke kan forsvare eiendelens balanseførte beløp. Forskjellen mellom balanseført verdi og gjenvinnbart beløp resultatføres som nedskrivning. Gjenvinnbart beløp er det høyeste av virkelig verdi fratrukket salgsutgifter og bruksverdi. Ved vurdering av verdifall grupperes anleggsmidlene på det laveste nivået der det er mulig å skille ut uavhengige inngående kontantstrømmer (kontantgenererende enheter). Ved hver rapporteringsdato vurderes mulighetene for reversering av tidligere nedskrivninger på ikke finansielle eiendeler (unntatt goodwill).

KLIENTMIDLER

Finansielle instrumenter og andre midler som oppbevares av konsernet, men som tilhører investorene (klientmidler), oppføres ikke i balansen. Dersom klientmidlene overstiger klientansvaret (klientgjelden) er det overskytende konsernets eiendel og oppføres i balansen under regnskapslinjen "Andre eiendeler". Dersom klientmidlene ikke fullt ut dekker klientansvaret er underdekningen konsernets gjeld til klienten og oppføres som "Andre forpliktelser" i balansen.

KONTANTER OG KONTANTEKVIVALENTER

Kontanter og kontantekvivalenter inkluderer kontanter og bankinnskudd, andre kortsiktige, lett omsettelige investeringer med maksimum tre måneders opprinnelig løpetid og trekk på kassekreditt. Kassekreditt er presentert under linjen, "Innskudd fra og gjeld til kunder og kredittinstitusjoner".

BETALBAR OG UTSATT SKATT

Skattekostnad består av betalbar skatt og utsatt skatt. Skatt blir resultatført, bortsett fra når den relaterer seg til poster som er ført mot utvidet resultat eller direkte mot egenkapitalen. Hvis det er tilfellet, blir skatten også ført mot utvidet resultat eller direkte mot egenkapitalen.

Betalbar skatt for perioden beregnes i samsvar med de skattemessige lover og regler som er vedtatt, eller i hovedsak vedtatt av skattemyndighetene på balansedagen.

Utsatt skatt regnskapsføres etter gjeldsmetoden. Det beregnes utsatt skatt på alle midlertidige forskjeller mellom skattemessige og regnskapsmessige verdier på eiendeler og gjeld. Dersom utsatt skatt oppstår ved første gangs balanseføring av en gjeld eller eiendel i en transaksjon, som ikke er en virksomhetssammenslutning, og som på transaksjonstidspunktet verken påvirker regnskaps- eller skattemessig resultat, blir den ikke balanseført. Utsatt skatt fastsettes ved bruk av skattesatser og skattelover som er vedtatt eller i det alt vesentlige er vedtatt på balansedagen, og som antas å skulle benyttes når den utsatte skattefordelen realiseres eller når den utsatte skatten gjøres opp.

Utsatt skattefordel balanseføres i den grad det er sannsynlig at fremtidig skattepliktig inntekt vil foreligge der de skattereduserende midlertidige forskjellene kan utnyttes.

Ved vurdering av sannsynlighet vil historisk inntjening og forventede fremtidige marginer bli lagt til grunn.

Eventuelle gevinster eller tap ved realisasjon av aksjer eller andeler vil ikke være skattepliktig som følge av fritaksmetoden, med unntak av realisasjon av aksjer og andeler som knytter seg til kollektiv- og investeringsvalgporteføljer i livsforsikring. Det ble i 2012 innført et sjablongfradrag som skulle tilsvare disse inntektenes forholdsmessige andel av overskuddet som tilordnes livsforsikring, slik at lovendringen ikke skulle få effekt for denne delen av de aksjerelaterte inntektene.

Det er ikke beregnet utsatt skatt knyttet til verdiendring av eiendommer eid i egne selskaper unntatt for den andelen som er tilordnet kollektiv- og investeringsvalgporteføljen i livsforsikring. Realisasjon av eiendommene vil i praksis være salg av aksjer eller andeler. Eventuelle gevinster eller tap ved realisasjon av aksjer eller andeler vil ikke være skattepliktig som følge av fritaksmetoden med unntak av gevinster eller tap knyttet til kollektiv- og investeringsvalgporteføljer i livsforsikring. Det er konsernets oppfatning at regnskapet gir best informasjonsverdi når utsatt skatt ikke oppføres på slike verdiendringer som omfattes av fritaksmetoden.

Utsatt skattefordel og utsatt skatt skal motregnes dersom det er en juridisk håndhevbar rett til å motregne eiendeler ved betalbar skatt mot forpliktelser ved betalbar skatt, og utsatt skattefordel og utsatt skatt gjelder inntektsskatt som ilegges av samme skattemyndighet for enten skattepliktig foretak eller forskjellige skattepliktige foretak som har til hensikt å gjøre opp forpliktelser og eiendeler ved betalbar skatt netto.

GJELD STIFTET VED UTSTEDELSE AV VERDIPAPIRER

Konsernet har gjeld stiftet ved utstedelse av verdipapirer klassifisert i en av følgende kategorier: finansielle forpliktelser bestemt regnskapsført til virkelig verdiendringer over resultatet eller andre finansielle forpliktelser balanseført til amortisert kost. Gjeld stiftet ved

utstedelse av verdipapirer førstegangsinnregnes til opptakskost, som er virkelig verdi av det mottatte vederlaget etter fradrag av transaksjonsutgifter. Etter førstegangsinnregning måler konsernet flytende gjeld stiftet ved utstedelse av verdipapirer til amortisert kost ved en effektiv rente-metode, mens konsernets gjeld stiftet ved utstedelse av verdipapirer med faste renter måles til virkelig verdi over resultatet. Gjeld stiftet ved utstedelse av verdipapirer fraregnes på det tidspunkt rettighetene til de kontraktsmessige betingelsene er innfridd, kansellert eller utløpt.

Gjeld stiftet ved utstedelse av verdipapirer balanseført til amortisert kost

Gjeld stiftet ved utstedelse av verdipapirer balanseført til amortisert kost inngår i regnskapslinjen "Gjeld stiftet ved utstedelse av verdipapirer" i balansen, og rentekostnader på gjeld stiftet ved utstedelse av verdipapirer inngår i regnskapslinjen "Rentekostnader" i ordinært resultat basert på effektiv rente-metode. Enhver forskjell mellom opptakskost og oppgjørsbeløpet ved forfall blir periodisert over løpetiden ved hjelp av lånets effektive rente.

Gjeld stiftet ved utstedelse av verdipapirer til virkelig verdi over resultatet

Gjeld stiftet ved utstedelse av verdipapirer til virkelig verdi over resultatet inngår under regnskapslinjen "Gjeld stiftet ved utstedelse av verdipapirer" i balansen, og verdiendringer er presentert under "Netto inntekter fra finansielle instrumenter til virkelig verdi over resultatet" i ordinært resultat.

Gjeld stiftet ved utstedelse av verdipapirer klassifiseres i denne kategorien dersom klassifiseringen eliminerer eller i vesentlig grad reduserer måleinkonsistens som ellers ville ha oppstått ved måling av innlån og derivat eller ved regnskapsføring av tilhørende gevinster eller tap på ulikt grunnlag.

Virkelig verdi er basert på gjeldende salgskurs. Hvis markedet for verdipapiret ikke er aktivt (eller hvis det gjelder et verdipapir som ikke er børsnotert) bruker konsernet verdsettelsesteknikker for å fastsette den virkelige verdien. Disse omfatter nylig gjennomførte transaksjoner til markedsvilkår, henvisning til andre instrumenter som i vesentlig grad er like, og bruk av diskontert kontantstrømsanalyse og opsjonsmodeller. Teknikkene vektlegger markedsinformasjon i størst mulig grad og i minst mulig grad selskaps-spesifikk informasjon.

PENSJONER

Konsernet har både innskuddsplaner og ytelsesplaner. Pensjonsordningene er finansiert gjennom innbetalinger til SpareBank 1 Forsikring AS.

En innskuddsplan er en pensjonsordning hvor konsernet betaler faste bidrag til forsikringsselskapet. Konsernet har ingen juridisk eller annen forpliktelse til å betale ytterligere tilskudd hvis forsikringsselskapet ikke har nok midler til å betale alle ansatte ytelser knyttet til opptjening i inneværende og tidligere perioder. Innskuddene regnskapsføres som lønnskostnad i takt med at de forfaller.

En ytelsesplan er en pensjonsordning som definerer en pensjonsutbetaling som en ansatt vil motta ved pensjonering. Konsernets kollektive ytelsesbaserte ordningen sikrer medlemmene en pensjon på 70 % av sluttlønn (opp til 12 G) frem til 77 år med etterfølgende avtrapping. Lønn utover 12 G er sikret gjennom en innskuddsbasert ordning. Den ytelsesbaserte ordningen ble lukket for nyansatte etter 1. mai 2005.

I tillegg kommer forpliktelser som følger av Avtalefestet Pensjon (AFP) og enkelte særskilte avtaler om førtidspensjoner og tilleggspensjoner. I den gamle AFP avsetningen ligger kun en avsetning for tidligere ansatte mellom 66 år og 67 år som i dag er AFP pensjonister. Den gamle AFP ordningen vil utfases ved utgangen av 2015.

Den balanseførte forpliktelsen knyttet til ytelsesplaner er nåverdien av de definerte ytelsene på balansedatoen minus virkelig verdi av pensjonsmidlene. Pensjonsforpliktelsen beregnes årlig av en uavhengig aktuar ved bruk av en lineær opptjeningsmetode.

Nåverdien av de definerte ytelsene bestemmes ved å diskontere estimerte fremtidige utbetalinger med en diskonteringsrente med utgangspunkt i renten på en obligasjon utstedt av et selskap med høy kredittverdighet, OMF renten (Obligasjoner med fortrinnsrett) da dette markedet anses dypt. OMF renten skal ha tilnærmet den samme løpetiden som den relaterte pensjonsforpliktelsen. Bruk av foretaksobligasjon som diskonteringsrente krever at det finnes foretaksobligasjoner med lang løpetid, høy kvalitet, i samme valuta, og at det er et dypt marked for slike obligasjoner. Markedsaktører har fremholdt at OMF markedet er tilstrekkelig dypt, og at prisingen i markedet er pålitelig. Analyser utført eksempelvis av aktører som Gabler Wassum, samt våre eierbankers egne analyser hensyntatt rentebytteavtaler underbygger at det finnes et dypt og likvid marked for foretaksobligasjoner med høy kredittverdighet, konsentrert til OMF. Det norske markedet for OMF har blitt mer velutviklet etter finanskrisen, og har høy kredittrating. Selskapene i SpareBank 1 Gruppen konsern har derfor valgt å legge til grunn OMF renten som diskonteringsrente for beregning av pensjonsforpliktelsen. Gjenværende gjennomsnittlig opptjeningstid for medlemmene av ytelsesplanen i SpareBank 1 Gruppen konsern er beregnet til ca. 8 år.

SpareBank 1 Gruppen konsern benytter ny levetidstabell K2013 BE utarbeidet av aktuarfirmaet EIKOS. Denne tabellen er sterkere enn K2013, men svakere enn fra Finanstilsynet K2013 FT. Aktuarielle gevinster og tap (estimataavvik) som skyldes ny informasjon eller endringer i de aktuariemessige forutsetningene blir regnskapsført i oppstillingen over utvidet resultat/egenkapitalen i den perioden de oppstår.

Endringer i pensjonsplanens ytelser resultatføres eller inntektsføres løpende i resultatregnskapet.

Lov om statstilskudd til arbeidstakere som tar ut avtafestet pensjon i privat sektor (AFP-tilskuddsloven) trådte i kraft 19. februar 2010. Arbeidstakere som tar ut AFP med virkningstidspunkt i 2011 eller senere, vil bli gitt ytelser etter den nye ordningen. Ny AFP-ordning utgjør et livsvarig påslag på Folketrygden og kan tas ut fra 62 år. Den nye AFP ordningen legger opp til at bedriften skal betale en samlet premie med utgangspunkt i årslønn til arbeidstakeren. Premien beregnes med utgangspunkt i en fast prosent av årslønn mellom 1 og 7,1 ganger gjennomsnittlig grunnbeløp. Årspremiesatsen for 2015 utgjør 2,4 %. Det skal ikke betales premie for arbeidstakere etter det året de fyller 61 år. Opptjening i ny ordning beregnes på bakgrunn av arbeidstakerens livsinntekt, slik at alle tidligere arbeidsår innregnes i opptjeningsgrunnlaget. Ny ordning finansieres ved at Staten dekker 1/3 av pensjonsutgiftene og 2/3 dekkes av arbeidsgiver.

ANSVARLIGE LÅN OG FONDSOBLIGASJONER

Ansvarlige lån har prioritet etter all annen gjeld. Tidsbegrenset ansvarlig lån kan telle med 50 % av kjernekapitalen i kapitaldekningen, mens evigvarende ansvarlige lån kan telle med inntil 100 % av kjernekapitalen. Ansvarlige lån klassifiseres som forpliktelse i balansen og måles til amortisert kost.

En fondsobligasjon er en obligasjon med pålydende rente, og hvor SpareBank 1 Gruppen konsern ikke har plikt til å betale ut renter i en periode hvor det ikke kan utbetales utbytte, og investor har heller ikke senere krav på renter som ikke er utbetalt, dvs. rentene akkumuleres ikke. Fondsobligasjon er godkjent som et element i kjernekapitalen innen en ramme på 15 prosent av samlet kjernekapital. Finanstilsynet kan kreve at fondsobligasjonene skrives ned proporsjonalt med egenkapitalen dersom SpareBank 1 Gruppen konserns kjernekapitaldekning faller under 5 prosent eller samlet kapitaldekning faller under 6 prosent. Nedskrevne beløp på fondsobligasjonene skal være skrevet opp før det kan utbetales utbytte til aksjonærene eller egenkapitalen skrives opp. Fondsobligasjoner føres til amortisert kost.

FORSIKRINGSMESSIGE AVSETNINGER LIVSFORSIKRING

Alle produktene i SpareBank 1 Forsikring AS er klassifisert som forsikringskontrakter.

Forsikringskontrakter skal vurderes etter IFRS 4. Standarden inneholder ikke spesifikke vurderingsregler utover enkelte mindre forhold. Det tillates anvendelse av regnskapsprinsipper som den enkelte regnskapspliktige har anvendt i tidligere årsregnskap under forutsetning av at de forsikringsmessige avsetningene vurdert etter norske regler er tilstrekkelige. For å dokumentere dette må selskapet gjennomføre en tilstrekkelighetstest. SpareBank 1 Forsikring AS gjennomfører årlig en slik test. Dette tilsier at tidligere anvendte prinsipper knyttet til forsikringsmessige avsetninger for livsforsikring kan anvendes.

De forsikringsmessige avsetningene innenfor livsforsikring omfatter premiereserve, tilleggsavsetninger, kursreguleringsfond, erstatningsavsetning, premiefond, innskuddsfond, pensjonistenes overskuddsfond og andre tekniske avsetninger.

Viktige forutsetninger og endringer i forsikringstekniske forhold

Grunnlagsrenten vurderes til enhver tid etter renten på langsiktige statsobligasjoner, og i tråd med forskriften om premier og forsikringsfond i livsforsikring.

Dødelighetsforutsetningene er i all hovedsak basert på fellesundersøkelser i Finans Norge, mens forutsetninger om uførhet i all hovedsak er basert på SpareBank 1 Forsikring AS' egne erfaringer. I dødelighetsforutsetningene for uføre er det tatt høyde for korrelasjonen mellom uførhet og dødelighet. Reserveavsetningene og premiene er fastsatt ut i fra prinsippet om at det skal være sikkerhetsmarginer i reservene og premiene. Sikkerhetsmarginene i premier og reserver er ikke kvantifisert, men vurdert ut i fra usikkerhet og langsiktighet til forpliktelsene.

Den ordinære premiereserven til SpareBank 1 Forsikring AS er beregnet etter prospektive prinsipper på samme tariffgrunnlag som premietariffen. Det er avsatt IBNR- og RBNS-avsetninger etter statistiske metoder basert på SpareBank 1 Forsikring AS' egne erfaringer.

Premiereserve

Premiereserven er SpareBank 1 Forsikring AS' avsetning til å møte fremtidige forsikringsmessige forpliktelser. Reserven er beregnet som kontantverdien (neddiskontert med rente lik den garanterte rente) av SpareBank 1 Forsikring AS' samlede fremtidige forsikringsforpliktelser i henhold til de enkelte forsikringsavtaler, med fradrag av kontantverdien av fremtidige premier. En forsikringspremiereserve svarer til 100 prosent av forsikringens garanterte gjenkjøps-/flyttestverdi før avbrudds-/flyttestgebyr.

Administrasjonsreserve på 4 % av nettoreserven for kollektiv pensjon er inkludert.

Finanstilsynet har fastsatt at nytt dødelighetsgrunnlag for kollektiv pensjonsforsikring, K2013, som ble gjeldende fra 2014. For kollektiv ytelsepensjon er kontraktene fullt oppreservert i tråd med myndighetenes føringer. SpareBank 1 Forsikring AS har et oppreserveringsbehov for fripoliser, og har fått godkjent å bruke inntil syv år på å fullføre oppreserveringen (2014-2020).

Premiereserven til dekning av forpliktelser knyttet til verdien av særskilt investeringsportefølje motsvarer verdien av de finansielle eiendelene som er tilordnet kontrakten. SpareBank 1 Forsikring AS har ikke investeringsrisiko på kundemidler, da det ikke garanteres minsteavkastning ovenfor kundene.

Tilleggsavsetninger

For å sikre soliditeten i livsforsikringsselskapene kan det foretas tilleggsavsetninger inntil 12 prosent av premiereserven knyttet til den enkelte forsikringskontrakt. Tilleggsavsetningene er betinget kundetildelt overskudd som kan benyttes til å dekke den årlige rentegarantien, dersom avkastningen fra de finansielle eiendelene ikke er tilstrekkelig. Det kan ikke trekkes mer enn ett års rentegaranti det enkelte år.

Kursreguleringsfondet

Avsetning til kursreguleringsfondet tilsvarer netto urealiserte merverdier på finansielle eiendeler, med unntak av investering i eiendom, vurdert til virkelig verdi og som inngår i kollektivporteføljen til SpareBank 1 Forsikring AS. Netto urealisert merverdier fastsettes ved en samlet vurdering av porteføljen. Kursreguleringsfondet kan ikke være negativt.

Erstatningsavsetning

Erstatningsavsetningen skal dekke selskapets forventede erstatningsutbetalinger for forsikringstilfeller som er meldt, men ikke ferdig oppgjort, og skader som er inntruffet, men ennå ikke meldt ved regnskapsperiodens utløp (RBNS og IBNR). Avsetningene dekker også forventede indirekte skadebehandlingskostnader i henhold til forsikringsvirksomhetslovens bestemmelser om forsikringstekniske avsetninger for skadeforsikringsvirksomhet.

FORSIKRINGSTEKNISKE AVSETNINGER SKADEFORSIKRING

Forsikringskontrakter skal vurderes etter IFRS 4. Standarden inneholder ikke spesifikke vurderingsregler utover for enkelte mindre forhold. Det tillates anvendelse av regnskapsprinsipper som er anvendt i tidligere årsregnskap.

Forsikringstekniske avsetninger er vurdert i henhold til forsikringsvirksomhetsloven med tilhørende forskrifter. Finanstilsynet har utformet separate minstekrav for de ulike avsetningstypene.

Avsetning for ikke opptjent bruttopremie

Avsetning for ikke opptjent bruttopremie er en periodisering av forfalt premie. Avsetningen er summen av de uopptjente deler av forfalt premie. Det er ikke gjort fradrag for kostnader før den forfalte premie er periodisert.

Brutto erstatningsavsetning

Erstatningsavsetningen er avsetning for forventede erstatningskrav på skader som er meldt, men ikke ferdig oppgjort (RBNS – reported but not settled), samt for skader som er inntruffet, men ennå ikke meldt ved regnskapsperiodens utløp (IBNR - incurred but not reported). Erstatningsavsetningen inneholder også avsetning for forventede indirekte skadebehandlingskostnader (ULAE).

Neddiskontering av erstatningsavsetninger gjennomføres ikke.

Tilstrekkelighetstest

Det gjennomføres en årlig tilstrekkelighetstest for å kontrollere at nivået på avsetningene er tilstrekkelige sammenlignet med SpareBank 1 Skadeforsikring AS sine forpliktelser. Et eventuelt avvik mellom opprinnelig avsetning og tilstrekkelighetstesten medfører avsetning for ikke avløst risiko.

Sikkerhetsavsetning

Sikkerhetsavsetningen skal dekke tilfeldige avvik i forsikringstekniske forpliktelser i forhold til de forventede verdier knyttet til premieavsetning og erstatningsavsetning. Dette gjelder skader knyttet til katastrofer og andre ekstraordinære skadeforløp.

Gjenforsikringsandel av brutto forsikringsforpliktelser

Gjenforsikringsandel av brutto forsikringsforpliktelser klassifiseres som eiendel i balansen. Gjenforsikringsandel av ikke opptjent bruttopremie og gjenforsikringsandel av brutto erstatningsavsetning utgjør gjenforsikringsandel av brutto forsikringsforpliktelser. Gjenforsikringsandelen skal reduseres med forventet tap på krav basert på objektive bevis for verdifall.

AVSETNINGER

Konsernet regnskapsfører avsetninger for restruktureringer og rettslige krav når det eksisterer en juridisk eller selvpålagt forpliktelse som følge av tidligere hendelser, og det er sannsynlighetsovervekt for at forpliktelsen vil komme til oppgjør i form av overføring av økonomiske ressurser og forpliktelsen kan estimeres med tilstrekkelig grad av pålitelighet. Avsetning for restruktureringkostnader omfatter sluttvederlag til ansatte. Det avsettes ikke for fremtidige driftstap. Avsetninger vurderes ved hver balansedato og justeres for å reflektere oppdatert beste estimat.

I tilfeller hvor det foreligger flere forpliktelser av samme natur, fastsettes sannsynligheten for at forpliktelsene vil komme til oppgjør ved å vurdere forpliktelser av denne typen under ett. Det gjøres derfor en avsetning selv om sannsynligheten for oppgjør knyttet til det enkelte forholdet kan være lav.

Avsetninger måles til nåverdien av forventede utbetalinger for å innfri forpliktelsen. Det benyttes en estimert risikofri rente som diskonteringsrate før skatt som reflekterer nåværende markedsituasjon og risiko spesifikk for forpliktelsen.

Sluttvederlag

Sluttvederlag blir betalt når ansettelsesforhold avsluttes av konsernet før det normale tidspunktet for pensjonering eller når en ansatt frivillig aksepterer å slutte mot et slikt vederlag. Konsernet regnskapsfører sluttvederlag når det beviselig er forpliktet til enten å avslutte arbeidsforholdet til dagens arbeidstakere i henhold til en formell, detaljert plan som konsernet ikke kan trekke tilbake, eller til å gi sluttvederlag som følge av et tilbud som er gitt for å oppfordre til frivillig avgang. Sluttvederlag som forfaller mer enn 12 måneder etter balansedagen diskonteres til nåverdi.

LEVERANDØRGJELD OG ANDRE KORTSIKTIGE FORPLIKTELSER

Leverandørgjeld måles til virkelig verdi ved første gangs balanseføring. Ved senere måling vurderes leverandørgjelden til amortisert kost, fastsatt ved bruk av effektiv rente-metode.

INNSKUDD FRA OG GJELD TIL KUNDER OG KREDITTINSTITUSJONER

Innskudd fra og gjeld til kunder og kredittinstitusjoner er vurdert i all hovedsak til amortisert kost.

RENTEINNTEKTER OG -KOSTNADER

Renteinntekter og -kostnader knyttet til eiendeler og forpliktelser som måles til amortisert kost resultatføres løpende basert på en effektiv rente-metode. For innskudd fra kunder og kredittinstitusjoner og gjeld til kredittinstitusjoner som føres til virkelig verdi kostnadsføres renteelementet som rentekostnad (nominell rente), mens øvrige verdiendringer klassifiseres som inntekter fra finansielle instrumenter til virkelig verdi over resultatet. Alle gebyrer knyttet til rentebærende innlån og utlån inngår i beregningen av effektiv rente og amortiseres dermed over forventet løpetid.

PROVISJONSINNTEKTER OG -KOSTNADER

Provisjonsinntekter og -kostnader blir generelt periodisert i takt med at en tjeneste blir ytt. Gebyrer knyttet til rentebærende instrumenter blir ikke ført som provisjoner, men inngår i beregningen av effektiv rente og resultatføres tilsvarende. Honorarer for rådgivning opptjenes i samsvar med inngått rådgivningsavtale, som oftest etter hvert som tjenesten ytes. Det samme gjelder for løpende forvaltningstjenester. Honorar og gebyr ved omsetning eller formidling av finansielle instrumenter, eiendom eller andre investeringsobjekter som ikke genererer balanseposter i SpareBank 1 Gruppen konsernets regnskap, resultatføres når transaksjonen slutføres.

INNTEKTER INKASSOVIRKSOMHET

Inkassosaker under utførelse vurderes i samsvar med prinsippet om løpende avregning. Denne metoden innebærer at inntektsføring skjer i den regnskapsperioden som inkassotjenesten ytes, i takt med fremdriften i inkassosaken. Vurderingen av opptjent inntekt på balansedagen er beregnet med utgangspunkt i en vurdering av inkassosakenes omløpshastighet, beregnet fullføringsgrad og faktiske salærintekter siste seks måneder.

Salærintekter blir inntektsført ved innbetaling på inkassosakene. Endring i balanseført verdi av inkassosaker under utførelse ligger i resultatregnskapet under regnskapslinjen «Andre inntekter». Balanseført verdi er regnskapsført som omløpsmidler på regnskapslinjen «Andre eiendeler».

INNTEKTER FRA UTBYTTE

Utbytte resultatføres når rett til å motta betaling oppstår.

HENDELSER ETTER BALANSEDAGEN

Regnskapet anses som godkjent for offentliggjøring når styret har behandlet regnskapet. Generalforsamlingen, representantskapet og regulerende myndigheter vil etter dette kunne nekte å godkjenne regnskapet, men ikke forandre dette.

Hendelser fram til regnskapet anses godkjent for offentliggjøring, og som vedrører forhold som allerede var kjent på balansedagen, vil inngå i informasjonsgrunnlaget for fastsettelsen av regnskapsestimater og således reflekteres fullt ut i regnskapet. Hendelser som vedrører forhold som ikke var kjent på balansedagen, vil bli opplyst om dersom de er vesentlige.

Regnskapet er avlagt etter en forutsetning om fortsatt drift. Denne forutsetningen var etter styrets oppfatning til stede på det tidspunkt regnskapet ble godkjent for fremleggelse.

AKSJEKAPITAL OG OVERKURS

Ordinære aksjer klassifiseres som egenkapital. Utgifter som knyttes direkte til utstedelse av nye aksjer eller opsjoner med fradrag av skatt, føres som reduksjon av mottatt vederlag i egenkapitalen.

UTBYTTE

Styrets forslag til utbytte fremgår av årsberetningen og av oppstilling over endring i egenkapital. Foreslått utbytte til morselskapets aksjonærer klassifiseres som egenkapital inntil det er endelig vedtatt av generalforsamlingen.

KONSERNBIDRAG

Konsernbidrag til datterselskap føres som økning av investering i datterselskap gitt at overføringen øker verdien av morselskapets aksjer i datterselskap. Foreslått ytt konsernbidrag klassifiseres som egenkapital inntil det er endelig vedtatt av generalforsamlingen.

NOTE 3 – KRITISKE ESTIMATER OG VURDERINGER VEDRØRENDE BRUK AV REGNSKAPSPRINSIPPER

Konsernet utarbeider estimater og gjør antakelser/forutsetninger knyttet til fremtiden. Estimater og skjønnsmessige vurderinger evalueres løpende og er basert på historisk erfaring og andre faktorer, inklusive forventninger om fremtidige hendelser som anses rimelig under nåværende omstendigheter. De regnskapsestimater som følger av dette vil per definisjon sjelden være fullt i samsvar med det endelige utfall. Estimater og antakelser/forutsetninger som representerer en betydelig risiko for vesentlige endringer i balanseført verdi på eiendeler og gjeld i løpet av neste regnskapsår, drøftes nedenfor.

VIRKELIG VERDI PÅ DERIVATER OG ANDRE FINANSIELLE INSTRUMENTER

Virkelig verdi på finansielle instrumenter som ikke handles i et aktivt marked fastsettes ved å benytte verdsettelsesteknikker. Konsernet vurderer og velger metoder og forutsetninger som så langt som mulig er basert på markedsforholdene på hver balansedag. For mange finansielle eiendeler klassifisert som tilgjengelig for salg, og som ikke omsettes i et aktivt marked, har konsernet benyttet neddiskonterte fremtidige kontantstrømmer som verdsettelsesmetode. Slike beregninger er beheftet med betydelig skjønn, og i vurderingen av hvorvidt virkelig verdi er lavere enn kostpris vurderer konsernet blant annet fremtidsutsikter i den aktuelle bransjen, selskapets finansielle posisjon, og teknologisk utvikling.

INVESTERINGSEIENDOMMER

Forsikringsselskapene i SpareBank 1 har store eiendomsplasseringer. Eiendommene er eiet i heleide aksjeselskaper som eier hver enkelt eiendom. Eiendommene verdivurderes individuelt ved bruk av selskapets interne verdsettelsesmodell ved å diskontere antatt framtidig kontantstrøm for den enkelte eiendom. Avkastningskravet som benyttes i diskonteringen tar hensyn til rentenivået, den generelle risikoen i eiendomsmarkedet og risiko som er spesifikk for den enkelte eiendom.

Parallelt med intern verdivurdering har det i 2015 blitt utført ekstern verdivurdering for utvalgte eiendommer i porteføljen for å avstemme markedsutviklingen i perioden. Utvalget er trukket tilfeldig av forhåndsdefinert antall eiendommer. Det er planen at utvalget for ekstern vurdering rulles over en periode på 3 år, dog med en viss overlapp med halvårlig intervall for ekstern vurdering.

Eiendomsporteføljen vurderes til virkelig verdi på balansedagen. Virkelig verdi er det beløp den enkelte eiendom kan omsettes for i en transaksjon på armlengdes avstand mellom velinformerte, frivillige parter. I forbindelse med verdivurdering av eiendommene er effekten av latent skatt beregnet utenom verdivurderingsmodellen. Den latente skatten medfører ofte en rabatt i forhold til eiendomsverdien ved omsetning av slike selskap som eier eiendommer. Latent skatt er beregnet med 7 % av differansen mellom virkelig verdi og skattemessig

verdi, redusert med bokført utsatt skatt i selskapsregnskapene for eiendommene. Nettoeffekten er behandlet som nedskrivning av verdien av i eiendomsselskapene.

Det vises for øvrig til note 30 Investeringseiendommer.

SENSITIVITET KNYTTET TIL EIENDOMMER

Eiendomsverdiene er spesielt sensitive til endringer i avkastningskravet. Holdes alt annet likt, vil en økning/reduksjon i avkastningskravet på 0,25 prosentpoeng redusere/øke verdiene med ca. 150 mill. kroner, eller ca. 2,6 %. Etter utløpet av eksisterende leieforhold skal lokalene reutleies til gjeldende markedsvilkår. Dersom netto leieinntekt reduseres/økes med 10 % ved reutleie, reduseres/økes markedsverdien med ca. 13 %. Dette tilsvarer en verdiendring på ca. 733 mill. kroner. En økt/reduert forventet arealledighet på 1 %, vil redusere/øke verdiene med 1,2 %, eller ca. 67 mill. kroner.

PENSJONER

Nåverdien av pensjonsforpliktelsene avhenger av flere ulike faktorer som er bestemt av en rekke aktuariemessige forutsetninger. Forutsetningene som benyttes ved beregning av netto pensjonskostnad (inntekt) inkluderer diskonteringsrenten. Endringer i disse forutsetningene vil påvirke balanseført verdi av pensjonsforpliktelsene.

Konsernet bestemmer egnet diskonteringsrente ved utgangen av hvert år. Dette er renten som skal brukes til å beregne nåverdien av fremtidige estimerte utgående kontantstrømmer som kreves for å gjøre opp pensjonsforpliktelsene. Ved fastsettelse av egnet diskonteringsrente har man fra 31. desember 2012 gått over til å benytte OMF renten (Obligasjoner med fortrinnsrett), da dette markedet anses for å være dypt nok. En del andre pensjonsforutsetninger er delvis basert på markedsbetingelser. Tilleggsinformasjon er gitt i note 35.

Eventuelle endringer knyttet til forventet lønnsvekst og diskonteringsrente med videre kan gi betydelig effekt på de innregnede pensjonsforpliktelser for egne ansatte. Vedlagt følger en tabell for sensitivitet på Sparebank 1 Gruppen konsern sin pensjonsforpliktelse:

Påvirkning på total pensjonsforpliktelse	Endring	Økning i forutsetning	Reduksjon i forutsetning
Diskonteringsrente	0,50%	-6,30%	7,03%
Lønnsvekst	0,50%	2,92%	-2,73%
Pensjonsvekst	0,25%	2,52%	-2,42%
Forventet levetid	1 år	3,11%	-3,13%

Sensitivitetsanalysen over er basert på endring i en av forutsetningene, gitt at alle andre forutsetninger holdes konstante. I praksis vil dette neppe skje, og endringer i noen av forutsetningene kan samvarierte. Sensitivitetsberegningen er utført ved bruk av samme metode som aktuarberegningen for beregning av pensjonsforpliktelsen i balansen.

Vektet gjennomsnittlig durasjon på pensjonsforpliktelsen er for SpareBank 1 Gruppen konsern på 15 år.

Forventet forfallsprofil på pensjonsforpliktelsene til konsernet som er forventet utbetalingstidspunkt følger følgende forfallsprofil:

NOK 1 000	Under 1 år	1-2 år	2-5 år	Mer enn 5 år	Sum
Forventet utbetaling av pensjonsforpliktelsen	0	56	20 871	987 947	1 008 874

En del andre pensjonsforutsetninger er delvis basert på markedsbetingelser. Tilleggsinformasjon er gitt i note 35.

ESTIMERT VERDIFALL FOR GOODWILL

Konsernet gjennomfører årlig tester for å vurdere verdifall på goodwill, jfr. note 32. Gjenvinnbart beløp på kontantgenererende enheter blir fastsatt ved beregning av neddiskonterte fremtidige kontantstrømmer. Beregningene krever at det brukes estimer, og at de er konsistente med markedsverdsettelsen av konsernet.

ESTIMATER KNYTTET TIL FORSIKRINGSMESSIGE AVSETNINGER INNEN LIVSFORSIKRING

Forsikringsmessige avsetninger i livsforsikring er basert på forventninger om levetid, dødelighet, uførhet, renter med videre. Endringer i slike forutsetninger vil påvirke størrelsen på forsikringsmessige avsetninger. Premiereserven er beregnet som kontantverdien av selskapets

forpliktelser med fradrag for kontantverdien av framtidige premier. Grunnlagsrenten som benyttes ved beregning er den grunnlagsrenten som gjelder for den enkelte forsikring, og beregningen gjøres i tråd med forskriften om premier og forsikringsfond i livsforsikring. Maksimal tillatt grunnlagsrente vurderes av myndighetene etter renten på langsiktige statsobligasjoner. Eventuelle endringer i grunnlagsrenten vil påvirke størrelsen på forpliktelsene.

Dødelighetsforutsetningene er i all hovedsak basert på fellesundersøkelser i Finans Norge, mens forutsetninger om uførhet i all hovedsak er basert på selskapets egne erfaringer.

For alle produkter er det erstatningsavsetninger som inkluderer både meldte (RBNS) og ikke meldte skader (IBNR). IBNR- og RBNS-avsetninger er beregnet etter statistiske metoder som er basert på selskapets egne erfaringer.

ESTIMATER KNYTTET TIL FORSIKRINGSMESSIGE AVSETNINGER INNEN SKADEFORSIKRING

Bruk av estimater ved beregning av forsikringstekniske avsetninger innen skadeforsikring gjelder i hovedsak erstatningsavsetninger. Forsikringsprodukter deles i hovedsak i to hovedgrupper; korthalet forretning og langhalet forretning. Inndelingen er basert på hvor lang tid det går fra et tap eller skade inntreffer til tapet eller skaden er meldt og deretter utbetalt og oppgjort. Langhalet forretning knytter seg primært til personskader.

Ved skadereservering i SpareBank 1 Skadeforsikring konsern er utgangspunktet individuell skadereservering av de meldte skadene. I tillegg til at skadene følges opp i takt med den løpende skadebehandlingen skal i prinsippet alle åpne skader ha en spesiell vurdering minst én gang i året. Avsetninger til IBNR (inntrufne skader som ennå ikke er meldt selskapet) og eventuelle ekstraavsetninger, skjer for langhalet forretning ved hjelp av modeller. For personskade motorvogn, ulykke, yrkesskade og trygghet benyttes regresjonsmodeller som basis. Det gjøres også en vurdering av forhold som endringer i bestand og lignende. Ved korthalet forretning settes IBNR på bakgrunn av vurderinger av det erfaringsbaserte etterslepet som risikogruppen har hatt gjennom de siste årene, samt forhold som endringer i bestand, skadefrekvens, storskadeinnslag og lignende. Det foretas også måling i etterkant, for å vurdere estimatene for erstatningsavsetning opp mot utvikling i de forskjellige elementene som inngår i beregningene; betalte erstatninger, individuelt avsatte skadereserver for meldte skader, og IBNR.

SENSITIVITETSANALYSE AKTIVASIDEN I LIVSELSKAPET

Aktivasiden til SpareBank 1 Forsikring AS er stresstestet for å vise hvor mye eiers resultat påvirkes dersom følgende scenarier skulle inntreffe: Nedgang i aksjemarkedet på 20 %, renteoppgang på 1,5 % og nedgang i eiendomsmarkedet på 12 %. Disse stressfaktorene samsvarer med stressfaktorene i Stresstest II for tilsvarende risikoer. Stresstestscenariene er beregnet per 31. desember 2015.

Scenario	Sensitivitet	Verdifall i mill.kroner
Fall i aksjemarkedene	-20%	554
Stigende rentenivå	1,50%	349
Fall i eiendomsverdi	-12%	498
Vektet økning i kredittspreader	1,70%	237
Kronestyrkelse	12%	47

NOTE 4 – SEGMENTINFORMASJON

NOK 1 000	Livsforsikrings- virksomhet		Skadeforsikrings- virksomhet		Fondsforvaltning		Inkasso og factoringvirksomhet		Øvrig virksomhet		Konsernelimineringer		Sum	
	2015	2014	2015	2014	2015	2014	2015	2014	2015	2014	2015	2014	2015	2014
Sum inntekter ¹⁾	6 611 264	7 075 442	4 929 838	4 940 482	356 269	317 903	330 059	300 687	1 866 161	1 157 897	-1 856 624	-1 169 219	12 236 967	12 623 193
Segmentresultat	296 555	594 675	1 279 380	1 828 985	95 993	89 241	89 723	50 208	1 731 091	1 017 259	-1 878 766	-1 172 909	1 613 976	2 407 458
Resultat etter skatt	307 316	498 403	939 491	1 376 733	68 587	65 182	63 369	36 593	1 347 790	973 109	-1 410 538	-1 099 888	1 316 014	1 850 132
Minoritetens andel av resultatet	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-2 217	-1 870	-2 217	-1 870
Eiendeler pr. segment	40 762 438	37 479 047	13 899 281	14 731 659	364 233	325 093	2 302 114	1 612 614	8 451 640	7 832 883	-7 758 457	-6 885 536	58 021 249	55 095 760
Sum forpliktelser	37 242 628	34 188 174	8 964 123	9 687 645	144 881	117 911	1 732 807	1 126 281	3 842 896	3 648 443	-1 888 855	-1 116 868	50 038 479	47 651 587

¹⁾ Kostnader relatert direkte til inntekten er inkludert

Virksomhetsområdene til konsernet er fordelt etter livsforsikringsvirksomhet, skadeforsikringsvirksomhet, fondsforvaltning, inkasso- og factoringvirksomhet og øvrig virksomhet. Konsernet har ingen sekundærsegmentrapportering. Dette er konsistent med den interne rapporteringen. Driftssegmenter i noten rapporteres annerledes enn i styrets årsberetning. I styrets årsberetning rapporteres segmentene på samme måte som ved intern rapportering til styret. Dette skyldes at det er enkelte enheter som ikke omarbeider sine tall til IFRS før de rapporteres internt. I segmentnoten rapporteres disse segmentene slik de regnskapsføres etter IFRS.

NOTE 6 - FINANSIELL RISIKOSTYRING

RAPPORTERING AV FINANSIELLE RISIKOFORHOLD

Noten gir en beskrivelse av arbeidet med risikostyring i SpareBank 1 Gruppen. I denne noten redegjøres det for:

- Målsetting og strategi for styring og kontroll av konsernets risiko
- Organisering av risikostyringsfunksjonen, og etablerte policydokumenter
- SpareBank 1 Gruppen materielle risikoeksponeringer
- Oppfølging og styring av risikofaktorer
- Regulatoriske endringer innen finansiell risikostyring og kapitaldekning

MÅLSETTING OG STRATEGI FOR STYRING OG KONTROLL AV KONSERNETS RISIKO

Målsettingen med risikostyring er å støtte opp under konsernets overordnede mål slik de er beskrevet i konsernets strategidokument. I tillegg skal risikostyring også bidra til trygghet for kunden, samt bidra til høyest mulig avkastning for eier innenfor en akseptabel risikotoleranse. Videre er det et mål å minimere den operasjonelle risikoen, og ha god forståelse for den risiko konsernet er eksponert mot, og dermed være i stand til å vurdere om risikoeksponeringen er rimelig i forhold til kjernekapital/solvenskapital.

Risikostyringen skal med andre ord bidra til å sikre at SpareBank 1 Gruppen til enhver tid har en tilstrekkelig og optimal kapitalisering for å nå forretningsmessige målsetninger, og sikre videre drift. Risikostyringen skal sikre finansiell stabilitet og forsvarlig formuesforvaltning.

Konsernets kapitalbehov skal til enhver tid vurderes opp mot etablert strategi, forretningsmessige målsetninger og KPI'er. Sentrale prosesser for dette er ORSA/ICAAP-, og konsernets strategiprosesser.

Risikostyringen skal sikre finansiell stabilitet og forsvarlig formuesforvaltning. Dette skal oppnås gjennom:

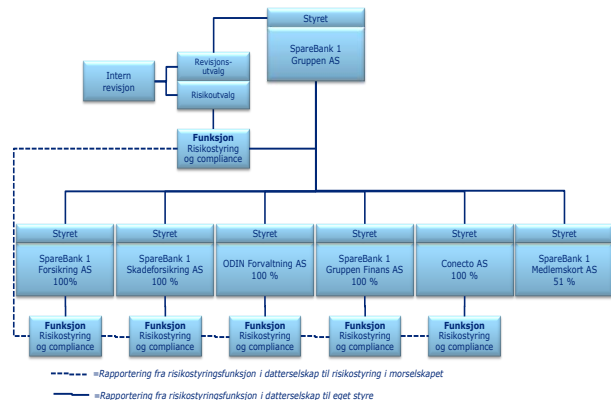
- En moderat risikoprofil
- En sterk risikokultur som kjennetegnes av høy bevissthet om risikostyring
- Tilstrebelse av en optimal kapitalallokering innenfor vedtatt forretningsstrategi
- Utnyttelse av synergi- og diversifiseringseffekter
- Et tilstrekkelig nivå på kjernekapital ut fra valgt risikoprofil
- Til enhver tid å oppfylle myndighetspålagte kapital og solvenskrav

ORGANISERING AV RISIKOSTYRINGSFUNKSJONEN

SpareBank 1 Gruppen praktiserer en konsernstyrt styringsmodell for risikostyring og compliance. Forholdet og ansvarsdeling mellom morselskap og datterselskap er regulert i gjeldende policydokumenter for risikostyring godkjent av konsernets styre.

Risikostyringsansvarlige i datterselskap rapporterer hvert kvartal risikoprofil, og kapitalstatus til risikostyringsavdelingen i SpareBank 1 Gruppen AS. Rapporteringen danner grunnlag for informasjon som inngår i den kvartalsvise risikorapporten til konsernets styre. Tilsvarende gjennomføres det compliance-rapportering hvert kvartal med rapportering til konsernets styre.

Risikostyringsfunksjonen i SpareBank 1 Gruppen AS rapporterer til styret i morselskapet, mens risikostyringsfunksjon i datterselskapene rapporterer til eget styre og ledelse, parallelt med at de rapporterer til risikostyringsfunksjonen i morselskapet. I figuren nedenfor vises de overordnede rapporteringslinjer for risikostyringsfunksjonen mellom morselskap og datterselskap.

Styret i SpareBank 1 Gruppen AS er ansvarlig for den samlede utforming av konsernets risikostyring. Ansvar for den samlede risikostyringen i konsernet er organisatorisk lagt til konserndirektør for risikostyring og compliance. Stillingen er direkte underlagt administrerende direktør. Risikostyringsfunksjonen i morselskapet har det operative ansvaret for utforming av konsernets risikostyring. Risikostyringsfunksjonen er ansvarlig for å sikre konsistent og helhetlig risikostyring på tvers av konsernets virksomheter.

Kontrollkomiteen

Komiteen skal føre tilsyn med at SpareBank 1 Gruppen virker på en hensiktsmessig og betryggende måte i samsvar med lover og forskrifter, vedtekter, retningslinjer fastsatt av representantskap og generalforsamling, samt pålegg fra Finanstilsynet. Den avvikles for 2016.

Revisjons- og risikoutvalgene

Revisjons- og risikoutvalgene har som formål å fungere som et forberedende organ for konsernstyret i saker som vedrører overvåking av finansiell informasjon og konsernets internkontroll og risikohåndtering.

POLICYBESTEMMELSER

Styregodkjente policydokumenter på konsernnivå danner et grunnlag for datterselskapenes utforming og rammer for risikostyring. Det er i dag etablert policybestemmelser på konsernnivå på følgende områder:

- Policy risikostyring og internkontroll
- Policy for internkontroll
- Policy for styring og kontroll av operasjonell risiko
- Policy for styring og kontroll av compliancerisiko
- Policy for risikotoleranse og kapitalmål
- Policy for egenvurdering av risiko og kapitalbehov
- Policy for risikostyrt lønnsomhet
- Policy for likviditetsstyring og finansiering
- Policy for utkontraktering
- Beredskapsplan for oppfølging av mål for solvensmargin og likviditetsstyring

På datterselskapsnivå er det etablert tilsvarende policyer som støtter opp under konsernets policy og retningslinjer. I SpareBank 1 Forsikring AS er det etablert policy for markeds- og motpartsrisiko og policy for forsikringsrisiko i tillegg. Policydokumentene er gjenstand for årlig revidering, og ble senest godkjent av styret i SpareBank 1 Gruppen AS i desember 2015.

SPAREBANK1 GRUPPENS MATERIELLE RISIKOEKSPONERINGER

SpareBank 1 Gruppen er et forsikringsdominert finanskonsern. Finansiell risiko oppstår som følge av usikkerhet knyttet til måloppnåelsen i ordinær drift av konsernets selskaper. Konsernets største eksponeringer er naturlig nok knyttet til livsforsikrings- og skadeforsikringsvirksomheten. Risiko knyttet til forsikringsvirksomhetene oppstår som følge av usikkerhet knyttet til hyppighet og størrelse på utbetalinger sett i forhold til selskapenes inntekter. Forsikringspremien investeres for å gi avkastning, og skaper dermed i tillegg en finansiell eksponering mot markedsrisiko. Samtidig vil hendelser knyttet til operasjonelle og strategiske risikoer, med mulige negative konsekvenser for konsernets omdømme potensielt være risikoer iboende i konsernets virksomhet.

Nedenfor beskrives de risikoeksponeringer som SpareBank 1 Gruppen anser som materielle, og som er omfattet av konsernets risikostyring.

Markedsrisiko

Risiko for verdiendringer i markedspriser, eller volatiliteten i markedspriser, som avviker fra forventede verdier. Konsernet deler markedsrisikoen opp i følgende kategorier:

- Risiko knyttet til garantert avkastning (liv)
- Renterisiko
- Aksjerisiko
- Spreadrisiko
- Eiendomsrisiko
- Valutarisiko

Motparts-/kredittrisiko

Risikoen for at konsernets låntakere, mellomledd og reassurandører ikke klarer å innfri sine forpliktelser. Motpartsrisiko omfatter misligholds- og oppgjørssisiko. Risikoen kan oppstå hos utstedere av verdipapirer/obligasjoner, øvrige utlån, motparter i reassurans- og derivatkontrakter, bankinnskudd, og forfalte men ikke betalte premier.

En relatert, men annen type risiko klassifisert som markedsrisiko er spreadrisiko. Denne risikoen refererer til risikoen for tap som følge av bevegelser i markedspriser eller spread på kredittrisiko.

Konsentrasjonsrisiko

Konsentrasjonsrisiko defineres som risikoen for økte tap som følge av ikke tilstrekkelig diversifiserte porteføljer og/ eller forpliktelser. Konsentrasjonsrisiko kan oppstå som følge av investeringer i et geografisk område, industri og bransje, eller betydelige individuelle investeringer. Samtidig kan konsentrasjonsrisiko oppstå i produkter knyttet til tegnet forretning i geografiske områder, kontraktstype, produkt, eller konsentrasjon av den underliggende risikoen.

Forsikringsrisiko

SpareBank 1 Forsikring AS og SpareBank 1 Skadeforsikring AS er eksponert mot forsikringsrisiko. Risikoen oppstår som følge av en endring i verdier grunnet et avvik mellom de faktiske og de forventede forsikringskrav og utbetalinger på forsikringskontraktene (inkludert kostnader).

Forsikringsrisiko inndeles i skade-, helse-, og livsforsikringsrisiko. Innen hver kategori skilles det mellom reserve- og premierisiko. Reserveringsrisiko omfatter krav som har oppstått, og inkluderer Reported But Not Settled (RBNS), Reported But Not Enough Settled (RBNES), Incurred But Not Reported (IBNR) og Incurred But Not Enough Reported (IBNER), og oppstår som følge av at utbetalingene er høyere enn forventet, tidspunktene for utbetaling avviker fra forventet, og frekvensen av utbetalinger er høyere enn forventet. Premierisiko relaterer seg kun til fremtidige utbetalinger, og oppstår som følge av at fremtidig krav forventes å bli høyere enn forventet, tidspunktene for

utbetaling avviker fra forventet, og frekvensen av utbetalinger er høyere enn forventet.

Operasjonell risiko

Risiko for verdiendringer som følge av faktiske tap, inntruffet som følge av utilstrekkelige eller sviktende interne prosesser, svikt hos mennesker og i systemer, eller eksterne hendelser. Operasjonell risiko er også knyttet til øvrige risikokategorier hvor hendelser som medfører operasjonelle tap kan være oppstått som følge av andre hendelser som resulterer i operasjonelle tap.

Likviditetsrisiko

Risikoen kan oppstå som følge av manglende mulighet til å omsette investeringer raskt nok for forhindre eller minimere tap. Videre kan risikoen også oppstå grunnet manglende likviditet i eiendeler som holdes for å møte fremtidige utbetalinger, og at det holdes kapital på for lave verdier til å foreta utbetalinger.

Forretningsrisiko

Risiko for tap som følge av uventede endringer i juridiske rammebetingelser, endringer i eksterne politiske, økonomiske og sosiale forhold.

Strategisk risiko

Risiko for tap som følge av manglende evne til å implementere forretningsplaner, feilvalgte strategiske beslutninger, manglende allokering av ressurser, eller tilpasninger av forretningen til endringer i markedet. Strategisk risiko ligger i hovedsak i morselskapet, men må adresseres på datterselskapsnivå.

Omdømmerisiko

Omdømmerisiko er en form for forretningsrisiko. Risikoen for tap oppstår som følge av vedvarende negativ publisitet omkring virksomhetens forretningspraksis, uavhengig av hvorvidt den negative publisiteten er korrekt eller ikke, og som da kan medføre manglende tillit til virksomhetens integritet. Tap av omdømme kan medføre svikt i inntjening og kapitaltilgang på grunn av sviktende tillit og omdømme i markedet, det vil si hos kunder, motparter, aksjeeiere og myndigheter.

Juridisk risiko

Risiko for tap som følge av at rettsvister og domsavsigelser som går mot etablert forretningspraksis, eller utformede kontrakter som ikke kan gjøres gjeldende slik at dette medfører tap og økte kostnader for konsernets aktiviteter.

Compliance risiko

Risiko for tap knyttet til juridiske eller regulatoriske sanksjoner, eller tap av omdømme, som et resultat av at konsernet ikke opererer i samsvar med lover, reguleringer, regler og interne retningslinjer.

STRATEGI KNYTTET TIL BRUKEN AV FINANSIELLE INSTRUMENTER

Konsernet benytter finansielle instrumenter aktivt for å ta posisjoner og for å redusere risiko. Bruken av finansielle instrumenter er begrenset til instrumenter hvis risiko og markedsverdi lar seg måle og overvåke innenfor konsernets systemer for risikostyring og lønnsomhetsmåling. Derivater som ikke omsettes i et aktivt marked benyttes bare for sikringsformål, eller dersom det ønskes fysisk oppgjør i underliggende eiendel/forpliktelse.

KAPITALSTYRING

Styret i SpareBank 1 Gruppen AS har vedtatt policy for risikostyring og internkontroll, policy for likviditetsstyring og finansiering, policy for risikjustert lønnsomhet, og policy for risikotoleranse og kapitalmål. Det er utarbeidet strategi, policy og rammer knyttet til de enkelte risikofaktorene i de enkelte juridiske enheter. Det foretas i tillegg strategiske beslutninger knyttet til aktivaallokering i det enkelte selskap.

Kapitalbehov

SpareBank 1 Gruppen AS beregner kapitalbehovet for konsernet basert på de ulike risikokategoriene. Risikjustert kapitalbehov beregnes for hvert datterselskap og for konsernet konsolidert. Statistiske metoder og faglige vurderinger, samt noe skjønn, er lagt til grunn i beregningene. Beregningene vurderes, og sammenlignes opp mot standard metode beregninger i henhold til Solvens II regelverket. Det er lite sannsynlig at alle tapshendelser inntreffer samtidig, og det oppstår derfor diversifiseringseffekter når alle risikokategoriene vurderes samlet. Risikokapital skal dekke de uventede tapene og skal for alle risikokategorier tilsvare 99,5 % av mulige tap med en tidshorison på et år. Konsernet beregner også risikjustert lønnsomhet per selskap, og per produktgruppe i forsikringsvirksomheten.

SpareBank 1 Gruppen må ha tilstrekkelig kapital for å dekke uventede tap. SpareBank 1 Gruppen AS, SpareBank 1 Forsikring AS, og SpareBank 1 Skadeforsikring AS er underlagt Solvens II, og rapporterer solvensmargin i henhold til dette regelverket. SpareBank 1 Gruppen Finans AS, og ODIN Forvaltning AS er underlagt forskrift om kapitalkrav for forretningsbanker, sparebanker, finansieringsforetak, holdingselskaper i finanskonsern, verdipapirforetak og forvaltningsselskaper for verdipapirfond mv. (kapitalkravsforskriften). Policy for likviditetsstyring og finansiering, policy for risikjustert lønnsomhet, og policy for risikotoleranse og kapitalmål bidrar til å sikre at SpareBank 1 Gruppen har et egenkapitalnivå som er optimalt i forhold til definert risikotoleranse, risikoprofil og omfang av virksomheten.

SpareBank 1 Gruppen benytter risikjustert lønnsomhet som ett av flere økonomiske styringsparametere. Hvert kvartal blir risikjustert avkastning rapportert for konsernet samlet og per datterselskap.

OPPFØLGING OG STYRING AV RISIKOFAKTORER

Markedsrisiko

Den konsoliderte markedsrisikoen i konsernet måles og rapporteres kvartalsvis til styret i SpareBank 1 Gruppen AS. Beregningen er basert på standard metode etter Solvens II, som er en standardisert Value at Risk (VaR)-modell. Samme modell benyttes konsistent til beregning av markedsrisiko i SpareBank 1 Gruppen.

Tabellen nedenfor viser netto markedsrisiko (det vil si etter tapsabsorberende evne fra SpareBank 1 Forsikring AS). Beregningene er basert på foreløpige tall per 31.12.15.

Markedsrisiko 99,5 %

MNOK	2015	2014
Renterisiko	524	509
Aksjerisiko	2 098	1 382
Eiendomsrisiko	-	915
Spreadrisiko	1 348	1 117
Valutarisiko	247	188
Konsentrasjonsrisiko	-	-
Diversifiseringseffekt	-599	-701
Sum markedsrisiko	3 618	3 411

Merk at eiendomsrisiko er reklassifisert fra risikomodulen for eiendom i 2014, til strategisk aksjeinvestering i 2015 i henhold til Solvens II. For SpareBank 1 Forsikring AS er risikoeksponeringen for eiendom estimert til MNOK 638. Tilsvarende for SpareBank 1 Skadeforsikring AS er risikoeksponeringen for eiendom estimert til MNOK 272.

I tabellen nedenfor er de ulike stressfaktorene som er benyttet beskrevet.

Risiko	Stressfaktor
Markedsrisiko	36,76% pr 31.12.15 (stresses 39 % med justeringsfaktor inntil 10 % beregnet ut i fra "EIOPA-indeks")
	Type 1 aksjer
	46,76 % per 31.12.15 (stresses 49 % med justeringsfaktor inntil 10 % beregnet ut i fra "EIOPA indeks")
	Type 2 aksjer
	Relativ endring i rentekurve Den relative endringen avtar med økende løpetid Beregnes samlet av obligasjonene og forpliktelsene
	Renter
	Eiendom
	Valuta
22 % som strategisk aksjeinvestering	
25 %	
Kreditt	Faktor avhengig av rating Beregnes av obligasjoner (inklusive obligasjoner hold til forfall)
Konsentrasjon	Faktor avhengig av rating

Renterisiko

Renterisiko er risikoen for tap som oppstår ved endringer i rentenivået. Risikoen oppstår hovedsakelig som følge av investering i rentepapirer, fra fastrenteutlån, ved funding i fastrentepapirer, samt ved derivatbruk. Renterisiko beregnes etter Solvens II standard metode.

Sensitivitetsanalyse markedsrisiko knyttet til renterisiko

SpareBank 1 Gruppen er eksponert mot markedsrisiko knyttet til renterisiko. Renterisikoen er i hovedsak knyttet til investeringsporteføljene i SpareBank 1 Forsikring AS og SpareBank 1 Skadeforsikring AS. Nedenfor gjengis en sensitivitetsanalyse per enhet knyttet til renterisiko.

Parameter	SpareBank 1 Gruppen AS	SpareBank 1 Skadeforsikring AS	SpareBank 1 Forsikring AS	SpareBank 1 Gruppen Finans AS	Totalt
Resultatendring i MNOK før skatt					
1 % poeng økning i rentenivået	-19	-13	-235	5	-262
1 % poeng reduksjon i rentenivået	19	13	235	-5	262

Tabellen over er et anslag på forventet resultateffekt ved en umiddelbar renteendring, før fordeling av resultat mellom eier og kunde i SpareBank 1 Forsikring AS. Tabellen er utarbeidet i forbindelse med intern risikooppfølging i SpareBank 1 Gruppen AS. Beregningene er basert på verdiendring og endring i cash flow første år på sertifikat- og obligasjonsporteføljer i SpareBank 1 Forsikring AS og SpareBank 1 Skadeforsikring AS. For SpareBank 1 Gruppen AS og SpareBank 1 Gruppen Finans AS er resultateffekten knyttet til netto rentebærende gjeld.

Spreadrisiko

Spreadrisiko er risikoen for endringer i markedsverdi av obligasjoner og engasjementer som følge av generelle endringer i kredittspreader. Spreadrisiko beregnes etter Solvens II standard metode.

Aksjerisiko

Egenkapitalrisiko på verdipapirer er risikoen for tap som oppstår ved endringer i verdien på aksjer og andre egenkapitalinstrumenter som konsernet har investert i. I kvartalsvis risikorapportering benyttes standard metode Solvens II til å estimere risikoen. I konsernets ORSA benyttes en inndeling i norske-, og utenlandske aksjer, samt fremvoksende markeder. Aksjerisiko beregnes basert på historiske data fra 1998 frem til 31.12.15.

Valutarisiko

Valutakursrisiko er risikoen for tap som har bakgrunn i endringer i valutakurser. Konsernet måler valutarisikoen ut fra nettoposisjoner i de ulike valutaene.

På selskapsnivå er det etablert retningslinjer som gir føringer for at valutarisiko i størst mulig grad skal unngås. Dette gjøres gjennom bruk av sikringsforretninger.

Risiko knyttet til eiendom

SpareBank 1 Gruppen har en betydelig eiendomseksponering i både SpareBank 1 Forsikring AS og SpareBank 1 Skadeforsikring AS. Eiendomsporteføljen er en del av den løpende aktivaallokeringen i selskapene, hvor målet er å oppnå en høyest mulig avkastning på eksponeringen. I SpareBank 1 Forsikring AS ligger ansvaret for forvaltningen i en egen eiendomsavdeling. I SpareBank 1 Skadeforsikring AS er forvaltningen av eiendommene i sin helhet satt ut til eksterne forvaltere.

Konsernets eiendommer er utsatt for risiko ved endringer i eiendomsmarkedet. Eiendomsporteføljens verdi er påvirket av mange faktorer, herunder den lokale økonomiske utviklingen, eiendommenes beliggenhet, leietakers kredittverdighet, oppfølging av vedlikehold og konkurranse i det lokale eiendomsmarkedet.

Det henvises for øvrig til note 3 for informasjon om sensitivitet og note 30 for informasjon om eksponeringen.

Det henvises for øvrig til note 7 og 8 for ytterligere informasjon om markedsrisikoen i SpareBank 1 Gruppen.

Motparts- og kredittisiko

Konsernets kredittisiko er først og fremst knyttet til SpareBank 1 Forsikring AS og SpareBank 1 Skadeforsikring AS, samt innenfor virksomheten i SpareBank 1 Gruppen Finans AS som har kredittisiko på utlån til og fordringer fra kunder og kredittinstitusjoner.

Kredittisiko i SpareBank 1 Forsikring AS og SpareBank 1 Skadeforsikring AS er relatert til pengemarkedsplasseringer (obligasjoner og sertifikater) og reassuransé. Kredittisikoen for disse plasseringene estimeres implisitt i estimeringen av spreadrisiko.

Styrene i disse selskapene har vedtatt rammer for de ulike verdipapirutstederne. I tillegg er det fastlagt minimumsnivå for kreditt ratingen innenfor de ulike utstedergruppene. Det er gitt detaljerte regler vedrørende tillatt risikonivå på plasseringene i eget mandat til eksterne forvaltere.

Vedlagt oversikt over de 15 største eksponeringene mot utstedere.

Største utsteder SpareBank 1 Gruppen konsern per 31.12.15

Utsteder	Markedsverdi	Andel av samlet
Beløp i MNOK	i	portefølje

Norske stat	859	2,4 %
Oslo Kommune	460	1,3 %
Eika Boligkreditt AS	417	1,2 %
Sparebanken Sør Boligkreditt AS	405	1,1 %
DNB Boligkreditt AS	400	1,1 %
Nordea Eiendoms-kreditt AS	370	1,0 %
Statnett SF	332	0,9 %
Statkraft	329	0,9 %
SpareBank 1 SMN	329	0,9 %
SSB Boligkreditt AS	300	0,8 %
SpareBank 1 Næringskreditt AS	282	0,8 %
Sparebanken Sør	269	0,7 %
Gjensidige Bank Boligkreditt AS	217	0,6 %
Pohjola Bank PLC	216	0,6 %
Italiensk Stat	216	0,6 %

Det henvises for øvrig til note 12, 13, og 14 for ytterligere informasjon om kredittisikoen i SpareBank 1 Gruppen.

Konsentrasjonsrisiko

Det vurderes å være liten konsentrasjonsrisiko i konsernet. Forsikringsporteføljen i SpareBank 1 Skadeforsikring AS anses å være relativt veldiversifisert gjennom et stort antall kunder, at forsikringene tegnes i ulike geografiske områder og flere ulike produkter. En konsentrasjonsrisiko i skadeforsikring er eksponering mot naturkatastrofer, men i Norge er denne svært begrenset gjennom deltakelse i Norsk Naturskadepool. Forsikringsbestanden i SpareBank 1 Forsikring AS er godt diversifisert med hensyn på forsikringsrisiko. Den består i hovedsak av individuelle forsikringer og gruppeforsikringer der forsikringsrisikoen ikke er konsentrert. Det er konsentrasjonsrisiko knyttet til livselskapets investeringsportefølje, i hovedsak mot finanssektoren. Øvrige selskaper er fra et konsernperspektiv i beskjeden grad eksponert mot konsentrasjonsrisiko.

Likviditetsrisiko

Konsernets likviditetsstyring tar utgangspunkt i en overordnet likviditetsstrategi som blir gjennomgått og vedtatt av styret minimum årlig. Hvert datterselskap har tilsvarende likviditetsstrategi, med tilhørende styrebehandling. Likviditetsrisikoen reduseres gjennom spredning av innlånskilder, instrumenter og løpetider. Det er etablert en konsernkontoordning i SpareBank 1 Gruppen som er med på å redusere likviditetsrisikoen. Likviditetsrisikoen i SpareBank 1 Gruppen er i hovedsak knyttet til morselskapet, og vurderes som lav til moderat.

Retningslinjer for likviditetsstyring er gjenstand for årlig oppdatering. Beredskapsplan for oppfølging av mål for solvensmargin og likviditetsstyring søker å synliggjøre den overordnede likviditetsstyring i konsernet, samt å identifisere og forklare hendelser som kan inntreffe og legge planer for å møte disse hendelsene. Beredskapsplanen gir også en klar beskrivelse av ansvarsfordeling. Hendelser som kan gi likviditetseffekter kan blant andre være:

- Identifiserte tap i datterselskaper som innebærer behov for kapitaltilførsel
- Likviditetsbufferer under målsatt nivå
- Tilbakekallelse av ukommiterte kredittlinjer

Kravet vedrørende den daglige likviditetsstyringen er at morselskapet til enhver tid har en likviditetsbuffer på 150 mill. kroner. Likviditetsbufferen skal bestå av bankinnskudd og omsettelige verdipapirer som er gjenstand for kontinuerlig omsetning. I tillegg kan likviditetsbufferen bestå av kommitterte kredittfasiliteter. Likviditetsbufferen oversteg 150 mill. kroner per 31. desember 2015.

CFO har ansvar for å følge opp at likviditetsbuffer ligger innenfor målsatt nivå. Dersom likviditetsbufferen ligger mer enn 20 % under målsatt nivå skal det rapporteres til administrerende direktør i SpareBank 1 Gruppen AS. Det skal lages en plan for hvordan man så raskt som mulig kan komme opp på målsatt nivå for likviditetsbufferen. Denne planen skal legges fram for allianseledelsen. Kravene i henhold til retningslinjene har vært overholdt i perioden, og likviditetssituasjonen i morselskapet anses som god.

SpareBank 1 Gruppen har etablert et tett samarbeid med SpareBank 1-bankene på fundingsiden. Gjennom et slikt samarbeid vil sannsynligheten for å løse eventuelle likviditetsutfordringer øke vesentlig.

Det henvises for øvrig til note 15 for ytterligere informasjon om likviditets- og oppgjørskrisikoen i SpareBank 1 Gruppen.

KONSERNETS FORSIKRINGSVIRKSOMHET

Da SpareBank 1 Gruppen er et forsikringsdominert finanskonsern gis det under en mer utfyllende beskrivelse av konsernets risikostyring innen skadeforsikring og livsforsikring.

SPAREBANK 1 SKADEFORSIKRING AS

SpareBank 1 Skadeforsikring AS er gjennom sin virksomhet eksponert mot finansiell-, forsikrings-, operasjonell og forretningsrisiko.

Risikostyringen i SpareBank 1 Skadeforsikring AS skal støtte opp under selskapets overordnede mål å bidra til trygghet for

kunden, samt høyest mulig avkastning for eier innenfor et akseptabelt risikonivå. Risikonivået skal stå i samsvar med styrets risikoappetitt. Risikostyringen skal sikre finansiell stabilitet i tillegg til å utøve en forsvarlig kapitalforvaltning.

Selskapet har etablert policydokumenter der risikostyringen står sentralt. Policydokumentene omfatter strategier, organisering, fullmakter, ansvar, risikorammer, overvåking, kontroll og rapportering. Samtlige dokumenter behandles årlig av styret.

Risikostyringsfunksjonen ivaretas av avdelingen Risk Management med ansvar for overvåking og oppfølging av finansiell risiko, rapportering og compliance. Risikostyringen skal med andre ord bidra til å sikre at etablerte handlingsregler er i overensstemmelse med selskapets risikotoleranse. God risikostyring innebærer styring og kontroll av risikobildet i alle prosesser og ledd i virksomheten.

Forsikringsrisiko

Risikoen i en enkelt forsikringskontrakt er sannsynligheten for at den forsikrede hendelse inntreffer og usikkerheten i forhold til størrelsen av det påfølgende erstatningsbeløpet. Det ligger i forsikringskontraktens natur at risikoen er tilfeldig og derfor må estimeres.

For en portefølje av forsikringskontrakter hvor det benyttes sannsynlighetsteori ved beregning av pris og forsikringstekniske avsetninger, er den største risiko selskapet står overfor i forbindelse med forsikringskontrakter at de faktiske erstatningsbeløpene overstiger de beløp som er avsatt til å dekke erstatningene. Forsikringshendelser rammer tilfeldig, og de observerte antall hendelser og erstatningsbeløp vil som en naturlig følge av dette variere fra år til år i forhold til det nivå som er beregnet ved statistiske teknikker.

Erfaringsmessig viser det seg at jo større en portefølje av ensartede forsikringskontrakter er, desto mindre vil det forventede resultatet variere. En mer diversifisert portefølje vil ha mindre sannsynlighet for påvirkning fra endringer i en delportefølje. Konsernets tegningsstrategi er utformet med sikte på spredning mellom ulike typer forsikringsrisiko, samt for å oppnå en tilstrekkelig stor forsikringsbestand innenfor hver bransje, slik at variabiliteten i det forventede resultatet reduseres. Reassurans benyttes for å utjevne konsernets risiko overfor større skader.

Markedsrisiko

Investeringsstrategien beskriver selskapets ønskede risikoprofil, og setter begrensninger som er tilpasset konsernets risikotoleranse. Markedsrisiko vurderes derfor løpende i forhold til konsernets risikokapital, og overvåkes av stresstester som er basert på bestemmelsene i Solvens II regelverket i tillegg til

konsernets egne risikomodeller. SpareBank 1 Skadeforsikring AS benytter som hovedregel ikke valutainstrumenter, men gjør unntak for sikring av underliggende plasseringer. Utenlandske plasseringer er i størst mulig grad sikret mot valutavsvingninger. Konsernets allokering mellom forskjellige investeringsinstrumenter har vært stabil gjennom året. SpareBank 1 Skadeforsikring AS sin eksponering i aksjer er begrenset i forhold til konsernets soliditet. Konsernets totale eksponering for markedsrisiko vurderes som moderat, sett i forhold til selskapets totale bufferkapital.

Likviditetsrisiko

Hovedtyngden av SpareBank 1 Skadeforsikring AS sin investeringsportefølje er plassert i pengemarkedsinstrumenter med god likviditet. Konsernets likviditetsrisiko er således liten. Styret i SpareBank 1 Skadeforsikring AS har utarbeidet retningslinjer for hvor stor del av investeringsporteføljen som til enhver tid skal bestå av likvide plasseringer.

Kreditt-/motpartsrisiko

SpareBank 1 Skadeforsikring AS er i all hovedsak eksponert for motpartsrisiko gjennom rentepapirer i investeringsporteføljen, gjenforsikringsandelen av forsikringstekniske avsetninger og faktiske krav mot reassurandører. Reassuranseprogrammet har en målsetting om å redusere motpartsrisikoen gjennom styrevedtatt krav til minimumsrating på A(-) fra S&P eller tilsvarende hos andre ratingbyråer. I tillegg vurderes eksponering til enkeltaktører. Investeringer foretas hos solide motparter. De gitte investeringsrammene er med på å bestemme motpartsrisikoen, og porteføljen anses å være veldiversifisert. Det er for øvrig ikke konstatert vesentlige brudd på investeringsrammene i 2015.

Konsentrasjon av forsikringsrisiko

SpareBank 1 Skadeforsikring AS har utarbeidet tegningsregler som beskriver hvilke forsikringsobjekter selskapene aksepterer i sine porteføljer. Det foretas kontroll i forhold til overholdelse av tegningsreglene. I tillegg er det i forsikringssystemet innarbeidet automatiske kontroller for kumuler ved inntegning av ny portefølje. Reassuranseavdekningen tilpasses i forhold til risikoeksponeringen av forsikringsporteføljen.

Det henvises til note 11 for ytterligere beskrivelse av forsikringsrisiko i SpareBank 1 Skadeforsikring AS.

SPAREBANK 1 FORSIKRING AS

SpareBank 1 Forsikring AS er gjennom sin virksomhet eksponert for både finansiell-, forsikrings-, operasjonell og forretningsrisiko. Selskapets resultat påvirkes blant annet av utviklingen i rentenivå, utviklingen i aksje- og eiendomsmarkedet, samt utvikling i levealder og sykdom/uførhetsforløp. Den finansielle risikoen er i stor grad knyttet til

hvordan selskapet klarer å innfri den årlige minsteavkastningen (rentegarantien) som for en stor del av kundene er garantert. Dette stiller krav både til hvordan selskapet forvalter sine eiendeler og til hvordan selskapet styrer og kontrollerer sin risiko.

Risikostyringen i SpareBank 1 Forsikring AS skal støtte opp under selskapets overordnede mål. I tillegg skal risikostyringen bidra til trygghet for kunden, samt bidra til høyest mulig avkastning innenfor et akseptabelt risikonivå. Risikonivået skal stå i samsvar med styrets risikoappetitt. Risikostyringen skal sikre finansiell stabilitet og forsvarlig kapitalforvaltning.

Styret fastsetter hvert år rammer for finansiell risiko, i tillegg til å definere selskapets overordnede risikoappetitt. Styret vedtar hvert år en strategi for risikostyring som omfatter prosesser, rammer og handlingsregler som selskapet skal følge når risikoeksponeringen i selskapet passerer gitte nivåer. Risikostyringsfunksjonen ivaretas av avdelingen Risk Management med ansvar for overvåking og oppfølging av finansiell risiko, rapportering og compliance.

Selskapets forsikringsrisiko overvåkes av ansvarshavende aktuar. Selskapets internrevisjon gir råd til ledelsen om selskapets risikostyring. Internrevisjonen rapporterer direkte til styret.

Selskapets samlede risikoeksponering beskrives i selskapets risikorapport som behandles av styret. SpareBank 1 Gruppen har det overordnede ansvaret for risikostyringen i konsernet.

Selskapets investeringsstrategi inneholder rammer for hvordan selskapet skal plassere og forvalte sine eiendeler, herunder tillatte markeder, aktivaklasser og finansielle instrumenter. Investeringsstrategien inneholder også retningslinjer og rammer for kreditteksponering, motpartseksponering, valutarisiko og bruk av derivater i sikringsstrategier. Selskapets investeringsstrategi vedtas av styret. Selskapet har også etablert policydokumenter der risikostyringen står sentralt. Policydokumentene omfatter strategier, organisering, fullmakter, ansvar, risikorammer, overvåking, kontroll og rapportering. Samtlige dokumenter behandles årlig av styret.

Markedsrisiko

SpareBank 1 Forsikring AS vurderer markedsrisikoen i selskapet fortløpende ved bruk av stresstester. SpareBank 1 Forsikring AS benytter en intern stresstest som en del av risikostyringen i selskapet. Stresstesten er vedtatt av styret og omfatter samlet tapspotensial for markeds-, forsikrings- og motpartsrisiko i et definert krisescenario målt mot en bufferkapital utover regulatoriske krav. Selskapet beregner også de regulatoriske stresstestene etter standard metode som definert i Solvens II regelverket.

Renterisiko

Selskapet har påtatt seg en betydelig renterisiko innenfor rente- og pensjonsforsikring. Selskapets gjennomsnittlig årlige rentegaranti er på 2,86 %, beregnet ut fra gjennomsnittlig forsikringsfond. Nye kontrakter i 2016 er tilbudt med grunnlagsrente 2% for ytelsespensjon og 0% for hybridpensjon. Et vedvarende lavt rentenivå vil øke risikoen tilknyttet rentegarantien. Dersom årlig avkastning ser ut til å bli lavere enn rentegarantien, foretas det enten finansielle tiltak for å sikre avkastning på nivå med rentegarantien og/eller tas det midler fra tilleggsavsetningene for å dekke garantien. Eventuell negativ avkastning må dekkes av selskapets egenkapital. I gode finansielle år tilføres det midler fra overskuddet til tilleggsavsetningene tilknyttet ytelsespensjon og fripoliser. Dette er regulert oppad til 12 % av kontraktens premiereserve. Det er ikke tilleggsavsetning tilknyttet hybridpensjon.

Gjennomsnittlig rentegaranti	2015
Individuell kapitalforsikring	1,89%
Individuell rente/pensjonsforsikring	3,02%
Kollektiv pensjonsforsikring	2,85%
Grupplivsforsikring	0,00%
Ulykkesforsikring	0,00%
Samlet	2,86%

Tabellen over viser gjennomsnittlig rentegaranti per produktgruppe for 2015.

Forsikringsrisiko

I de fleste produktgrupper tilbyr selskapet dekninger for uførhet, enten gjennom uførepensjon, premiefritak eller uførekapital. Innen individuelle kontrakter og gruppliv tilbys det dødsrisikoforsikringer. Innen kollektiv pensjon tilbyr selskapet etterlattedekninger som trer i kraft ved forsikredes død. Endringer i utbetalingsreglene i folketrygden for uføreytelser m.m. vil kunne påvirke antall uføre og uføreavsetninger vesentlig. Når det gjelder endring i dødsrisiko, er det den stadig økende levealderen som påvirker om forventede utbetalingstidspunkter blir som forutsatt. Med en stadig økning i levetid vil selskapets fremtidige utbetalinger til alderspensjon være økende sammenlignet med tidligere år.

Styring av forsikringsrisiko

Det er utarbeidet risikohåndbøker med retningslinjer for risikovurdering med helse- og tegningsregler for overtagelse av potensielle kunder. Ved tegning av individuelle risikoprodukter gjennomføres det en helsevurdering av forsikrede. Resultatet av denne vurderingen gjenspeiles i nivået på risikopremien som kreves. Ved inngåelse av kollektive avtaler med risikodekninger risikovurderes bedriften (underwriting). I underwritingen vurderes bedriftens tilhørende økonomi, bransje og syke- og uførehistorikk.

I selskapets eksisterende portefølje overvåkes forsikringsrisikoen innen hver produktgruppe. Hver produktgruppes risikoresultat inndeles i elementene dødelighet, uførhet og overlevelse. Utviklingen av risikoresultatene følges gjennom året. For hver type av risiko er det ordinære risikoresultat for en periode differansen mellom de risikopremier selskapet har tatt inn for perioden og de erstatninger som inntreffer i perioden. Forsikringstilfelle som selskapet ikke har fått melding om, men som man av erfaring bør anta er inntruffet, hører med i vurderingen. I forbindelse med risikobasert tilsyn har selskapet utarbeidet et rammeverk for styring og kontroll av forsikringsrisiko.

Reassuranse

Selskapet har en reassuransestrategi som behandles årlig av styret. Strategien omhandler blant annet mål for selskapets reassuranseprogram og hvordan reassuranseprogrammet skal overvåkes.

Konsentrasjon av forsikringsrisiko

Forsikringsbestanden er godt diversifisert med hensyn på forsikringsrisiko. Den består i hovedsak av individuelle forsikringer og gruppeforsikringer der forsikringsrisikoen ikke er konsentrert.

Det henvises for øvrig til note 20 for ytterligere informasjon om fordring på reassurandører, og note 10 og 11 som omhandler forsikringsrisiko for henholdsvis SpareBank 1 Forsikring AS og SpareBank 1 Skadeforsikring AS.

OPERASJONELL RISIKO

Operasjonell risiko defineres ved risikoen for tap som følge av utilstrekkelige eller sviktende interne prosesser eller systemer, menneskelige feil, eller eksterne hendelser. I SpareBank1 Gruppen omfattes juridisk risiko som operasjonell risiko. Alle selskapene i konsernet har risiko knyttet til operasjonell drift.

Operasjonell risiko i datterselskapene dokumenteres i dag i forbindelse med det arbeid som gjøres for å oppfylle forskrift om risikostyring og internkontroll. Arbeidet som gjennomføres knyttet til risikorapportering blir hovedsakelig dokumentert gjennom den årlige ICAAP-rapporten, samtidig som det årlig fremlegges en internkontrollrapport med tilhørende lederbekreftelse. Databaser for styring og oppfølging av tiltak knyttet til rapporter fra Finanstilsynet, internrevisjon og internkontroll er implementert.

I tillegg har SpareBank 1 Gruppen en egen compliance funksjon i morselskapet, samtidig som denne funksjonen finnes i datterselskapene. Det gjennomføres jevnlig møter i compliance-forum på konsernnivå, som består av compliance ansvarlige i hvert enkelt selskap. Arbeidet vedrørende

compliance skal sørge for at SpareBank 1 Gruppen etterlever og overholder relevante lover og forskrifter, bransjestandarder og interne retningslinjer. Samtidig skal man i arbeidet sørge for å overvåke utvikling innenfor områdene, samt utrede mulige konsekvenser av at endringer innenfor områdene ikke følges opp. Compliance risiko er risikoen for at konsernet pådrar seg offentlige sanksjoner, økonomiske tap eller svekket omdømme som følge av å ikke etterleve og overholde relevante lover og forskrifter, bransjestandarder og interne retningslinjer. Compliance risiko anses å være en del av operasjonell risiko. Compliance rapporteres til styret i SpareBank 1 Gruppen AS kvartalsvis, i henhold til utarbeidede compliance-maler for konsernet.

STRATEGISK OG FORRETNINGSMESSIG RISIKO

Strategisk og forretningsmessig risiko har i kapitalbehovsberegninger så langt blitt skjønsmessig stipulert. SpareBank 1 Gruppen arbeider med å finne parametere for å kunne beregne den strategiske og forretningsmessige risikoen på en kvantitativ måte.

SpareBank 1 Gruppen vil, sammen med alliansens forum for risikostyring, ha et fortsatt fokus på å etablere kvantitative modeller med tanke på å estimere kapitalbehov for den strategiske og forretningsmessige risikoen i konsernet.

KORRELASJON - PORTEFØLJERISIKO

Ikke alle hendelser antas å inntreffe på samme tidspunkt. Derfor er det rimelig å ta hensyn til diversifiseringseffekter mellom aktivaklassene. Det benyttes en korrelasjonsmatrise mellom aktivaklassene, hvor korrelasjoner mellom markedsrisiko, kredittrisiko, forsikringsrisiko og eiendom er beregnet.

REGULATORISKE ENDRINGER

SpareBank 1 Gruppen er som et forsikringsdominert finanskonsern underlagt gruppebestemmelsene i Solvens II regelverket for forsikring. Dette betyr at konsernet som en helhet må etterleve bestemmelsene i dette regelverket konsistent på tvers av mor-, og datterselskap. På datterselskapsnivå er selskapene SpareBank 1 Forsikring AS, og SpareBank 1 Skadeforsikring AS direkte underlagt Solvens II.

Selskapene SpareBank 1 Gruppen Finans AS, og ODIN Forvaltning AS er underlagt Basel-regelverket for kreditt-, og finansforetak. I praksis betyr dette at vurdering av risiko og kapitalbehov adresseres samlet på konsernnivå, og innenfor hvert enkelt selskap. Solvens II stiller krav til utforming av risikostyring og internkontroll som berører hele virksomheten. I likhet med Basel-regelverket for banker er Solvens II bygget opp omkring tre pilarer.

Pilar I fastsetter regler for markedsbasert verdsettelse av balanseverdier, og beregning av regulatorisk kapitalkrav. Pilar II i regelverket omhandler i hovedsak krav til egenvurdering av risiko og kapitalbehov (Own Risk and Solvency Assessment – ORSA), og krav til styring og kontroll. Under det siste punktet står krav til utforming av kontrollfunksjoner og dokumentasjon sentralt. Pilar III omfatter krav til myndighetsrapportering og rapportering til markedet. Rapporteringskravene er både kvantitative og kvalitative med kvartalsvis og årlig frekvens.

I 2015 er det utarbeidet en ORSA rapport i henhold til Solvens II regelverket for SpareBank 1 Gruppen AS, SpareBank 1 Forsikring AS, og SpareBank 1 Skadeforsikring AS. Selskapene SpareBank 1 Gruppen Finans AS, og ODIN Forvaltning utarbeider tilsvarende rapportering i henhold til ICAAP. Selskapene SpareBank 1 Gruppen AS, SpareBank 1 Skadeforsikring AS, og SpareBank 1 Forsikring AS har alle deltatt i årlig og kvartalsvis prøverapportering for pilar III i 2015.

For selskapene som er underlagt Solvens II er det etablert styregodkjente kapitalmål. SpareBank 1 Gruppen har på konsolidert nivå et kapitalmål på 150 % av det regulatoriske kapitalkravet. SpareBank 1 Forsikring AS har etablert et kapitalmål på 140 % - 160 %, og SpareBank 1 Skadeforsikring AS har et kapitalmål på 160 %. Det er videre etablert krav om at minimum 75 % av solvensmarginmålet skal bestå av ren tier 1 kapital, mens maksimum 25 % av solvensmarginmålet skal bestå av tier 2 og tier 3 kapital.

NOTE 7 - MARKEDSRISIKO KNYTTET TIL RENTERISIKO

SpareBank 1 Gruppen er eksponert mot markedsrisiko knyttet til renterisiko. Den vesentligste renterisikoen er knyttet til investeringsporteføljene i SpareBank 1 Forsikring AS og SpareBank 1 Skadeforsikring AS. En sensitivitetsanalyse per selskap knyttet til renterisiko er vist nedenfor.

Parameter	SpareBank 1 Gruppen AS	SpareBank 1 Skadeforsikring AS	SpareBank 1 Forsikring AS	SpareBank 1 Gruppen Finans AS	Totalt
Resultatendring i MNOK før skatt					
1 % poeng økning i rentenivået	-19	-13	-235	5	-262
1 % poeng reduksjon i rentenivået	19	13	235	-5	262

Tabellen over er et anslag på forventet resultateffekt ved en umiddelbar renteendring. Tabellen er utarbeidet ifm. intern risikooppfølging i SpareBank 1 Gruppen AS. Beregningene er basert på verdiendring og endring i cash flow 12 måneder frem på sertifikat- og obligasjonsporteføljer i SpareBank 1 Forsikring AS og SpareBank 1 Skadeforsikring AS. For SpareBank 1 Gruppen AS og SpareBank 1 Gruppen Finans AS er resultateffekten knyttet til netto rentebærende gjeld. For SpareBank 1 Forsikring AS er beregningen foretatt før fordeling av resultat mellom eier og kunde.

NOTE 8 - MARKEDSRISIKO KNYTTET TIL VALUTARISIKO

I SpareBank 1 Gruppen er det i hovedsak SpareBank 1 Forsikring AS som har eksponering mot valutarisiko. For SpareBank 1 Gruppen er risikoen i hovedsak relatert til investeringsporteføljene, og som en del av konsernets risikostyringsstrategi søkes valutarisikoen i underliggende porteføljer nøytralisert gjennom valutaterminforretninger. Under vises kun valutaeksponeringen i SpareBank 1 Forsikring AS, da valutaeksponeringen i SpareBank 1 Skadeforsikring AS er helt marginal. Eksponeringen er som følger:

NOK 1 000	2015		2014	
	Netto valuta- eksponering	Resultateffekt ved 3% endring	Netto valuta- eksponering	Resultateffekt ved 3% endring
Valuta				
EUR	1 606 411	48 192	2 832 020	84 961
USD	3 791 316	113 739	6 046 382	181 391
JPY	1 307 150	39 215	1 444 561	43 337
Andre	481 829	14 455	-	-
Sum	7 186 706	215 601	10 322 964	309 689

Tabellen over er et anslag på forventet resultateffekt ved en umiddelbar endring i valutakurser. Tabellen er utarbeidet i forbindelse med intern risikooppfølging i SpareBank 1 Gruppen AS. Beregningene er basert på sertifikat- og obligasjonsporteføljer i SpareBank 1 Forsikring AS hvor faktisk eksponering foreligger.

NOTE 9 - FINANSIELLE DERIVATER

Generell beskrivelse:

Valutaterminforretninger: Avtaler om å kjøpe eller selge et bestemt valutabeløp på et fremtidig tidspunkt til en avtalt vekslingskurs mot en annen valuta.

Rentebytteavtaler: Avtaler om å bytte rentebetingelser over en på forhånd avtalt periode og til et avtalt beløp. Opsjoner: Avtale hvor selger gir kjøper rett, men ikke plikt til enten å selge eller kjøpe et finansielt instrument eller valuta før eller på et bestemt tidspunkt og til en forhåndsavtalt pris. Alle derivater blir bokført til virkelig verdi over resultatet. Gevinster blir ført som eiendeler og tap ført som gjeld for alle rentederivater. Morselskapet har ingen finansielle derivater.

KONSERNET 2015

Oppstilling vedrørende motregningsrett 2015

Finansielle eiendeler

Instrument	Brutto balanseført beløp	Balanseført beløp som nettoføres	Nettobeløp i balansen	Beløpet som ikke er nettopresentert i balansen	Beløp etter mulige nettooppgjør
Aksjeinstrumenter	-	-	-	-	-
Valutainstrumenter	-	-	-	-	-
Renteinstrumenter	636	-	636	-	636
Sum	636	-	636	-	636

Finansielle forpliktelser

Instrument	Brutto balanseført beløp	Balanseført beløp som nettoføres	Nettobeløp i balansen	Beløpet som ikke er nettopresentert i balansen	Beløp etter mulige nettooppgjør
Aksjeinstrumenter	-	-	-	-	-
Valutainstrumenter	127 915	-	127 915	-	127 915
Renteinstrumenter	-	-	-	-	-
Sum	127 915	-	127 915	-	127 915

KONSERNET 2014

Oppstilling vedrørende motregningsrett 2014

Finansielle forpliktelse

Instrument	Brutto balanseført beløp	Balanseført beløp som nettoføres	Nettobeløp i balansen	Beløpet som ikke er nettopresentert i balansen	Beløp etter mulige nettooppgjør
Aksjeinstrumenter	-	-	-	-	-
Valutainstrumenter	176 358	-	176 358	-	176 358
Renteinstrumenter	14 806	-	14 806	-	14 806
Sum	191 164	-	191 164	-	191 164

Av TNOK 14 116 representerer TNOK 11 900 betalt kontantsikkerhet.

NOTE 10 – FORSIKRINGSRISIKO I LIVSFORSIKRING

KONSERNET 2015

VIKTIGE FORUTSETNINGER OG ENDRINGER

Grunnlagsrenten følger regelverk fastsatt av Finanstilsynet. For 2015 er grunnlagsrenten 2 % for nye kontrakter. For øvrig følger ny opptjening og opptjente rettigheter den maksimalt tillatte grunnlagsrente som var gjeldende på opptjeningstidspunktet.

Dødelighetsforutsetningene er i all hovedsak basert på fellesundersøkelser i Finans Norge, mens forutsetninger om uførhet i all hovedsak er basert på selskapets egne erfaringer. I dødelighetsforutsetningene for uføre er det tatt høyde for korrelasjonen mellom uførhet og dødelighet.

Gjeldende tariff for kollektiv ytelsespensjon og fripoliser er K2013. Selskapet har et oppreserveringsbehov for fripoliser, og har fått godkjent å bruke inntil syv år på å fullføre oppreserveringen (2014-2020). Oppreserveringen følger myndighetenes retningslinjer. I 2015 er resultat til eier belastet med 1,7 mill., og det er anvendt 23,2 mill. fra risikoutjevningssfond. Det er avsatt 3,4 mill. fra risiko- og renteoverskudd i 2015. Gjenstående oppreserveringsbehov for fripoliser er om lag 120 mill., som utgjør ca 2.5 % av premiereserven, hvorav eiers bidrag minst må være om lag 35 mill. Eiers belastning vil blant annet avhenge av avkastningsnivået.

Premier og reserver er fastsatt ut fra det prinsipp at det skal være sikkerhetsmarginer i reservene og premiene. Sikkerhetsmarginene i premier og reserver er ikke kvantifisert, men vurdert ut fra usikkerhet og langsiktighet til forpliktelsene.

Den ordinære premiereserven til selskapet er beregnet etter prospektive prinsipper på samme tariffgrunnlag som premietariffen. Det er avsatt IBNR- og RBNS-avsetninger etter statistiske metoder basert på selskapets egne erfaringer.

STYRING AV RISIKO FRA FORSIKRINGSKONTRAKTER

Vurdering av forsikringsrisiko

Det er utarbeidet risikohåndbøker med retningslinjer for risikovurdering med helse- og tegningsregler for overtagelse av potensielle kunder. Ved tegning av individuelle risikoprodukter gjennomføres det en helsevurdering av forsikrede. Resultatet av denne vurderingen gjenspeiles i nivået på risikopremien som kreves. Ved inngåelse av kollektive avtaler med risikodekninger risikovurderes bedriften (underwriting). I underwritingen vurderes bedriftens tilhørende økonomi, bransje og syke- og uførehistorikk.

Kontroll av forsikringsrisiko

I selskapets eksisterende portefølje overvåkes forsikringsrisikoen innen hver produktgruppe. Hver produktgruppes risikoresultat inndeles i elementene dødelighet, uførhet og overlevelse. Utviklingen av risikoresultatene følges gjennom året. For hver type av risiko er det ordinære risikoresultat for en periode differansen mellom de risikopremier selskapet har tatt inn for perioden og de erstatninger som inntreffer i perioden. Forsikringstilfelle som selskapet ikke har fått melding om, men som man av erfaring bør anta er inntruffet, hører med i vurderingen. I forbindelse med risikobasert tilsyn har selskapet utarbeidet et rammeverk for styring og kontroll av forsikringsrisiko.

Risikoresultat 2015

MNOK	Individuell rente/pensjon	Individuell kapital	Kollektiv pensjon	Ulykke	Gruppeliv	Sum
Dødsrisiko (inkl. opplevelsesrisiko)	-1 251	281 759	-12 519	-	78 186	346 175
Uførhet	-78 758	-43 281	58 295	-	5 645	-58 099
Ulykke	-	-	-	12 229	1 665	13 894
Risikoresultat før tekniske avsetninger	-80 009	238 478	45 776	12 229	85 496	301 970
Tekniske avsetninger	956	-8 576	-568	16 334	-25 238	-17 092
Risikores. etter tekniske avsetninger	-79 053	229 902	45 208	28 563	60 258	284 878
Oppreservering	-	-	-3 264	-	-	-3 264
Risikoresultat netto	-79 053	229 902	41 944	28 563	60 258	281 614

Tallene under viser samlet risikoresultat for 2015 ved en reduksjon i dødeligheten på hhv 10 prosent og 20 prosent eller en økning i uførheten på hhv 10 prosent og 20 prosent.

MNOK	Individuell rente/pensjon	Individuell kapital	Kollektiv pensjon	Ulykke	Gruppeliv	Sum
10 prosent reduksjon i dødelighet	-82 606	254 312	41 629	12 229	114 017	339 581
20 prosent reduksjon i dødelighet	-85 203	270 146	37 481	12 229	142 539	377 192
10 prosent økning i uførhet	-108 151	228 686	22 899	12 229	58 695	214 358
20 prosent økning i uførhet	-136 292	218 893	22	12 229	31 893	126 745

Hvordan risikoresultat påvirker resultat til eier, avhenger av hvilken overskuddsmodell som gjelder for det enkelte produkt.

Reassuranse

Styret vedtar årlig selskapets reassuranseprogram.

Selskapet har følgende typer reassuransedekninger:

Kvotereassuranse

Ved kvotereassuranse deles forsikringsrisikoen mellom to parter, og på den måten overføres deler av risikoen til en reassurandør, der andelen som overføres er avtalespesifikt.

Eksedentreassurans (surplus)

I kontraktene er det fastsatt en egenandel etter risikotype. All risiko utover egenandelen reassureres. Eksedentreassurans er i likhet med kvotereassurans en proporsjonal ordning, men med den ulikhet at prosentsetningen varierer fra forsikring til forsikring. Eksedentreassurans benyttes særlig for individuelle forsikringer.

Excess of loss / Katastrofereassurans

For hver erstatning som overskrider et fast beløp dekker reassurandøren det overskytende beløp, gjerne begrenset til et spesifisert maksimum. En erstatning kan defineres per risiko eller per begivenhet. Eksempel på en excess of loss er katastrofereassurans. I det tilfellet hvor erstatning defineres per risiko, kan excess of loss til forveksling ligne på eksedentreassuransen.

Tilstrekkelighetstest

I henhold til IFRS 4 skal det utføres en tilstrekkelighetstest av reserven. Denne er utført etter samme prinsipp siden 2004. Beregningene tar utgangspunkt i de prognoser som ligger i selskapets finansmodell, der både aktiva- og passivasiden inngår. Det er forutsatt at administrasjons- og risikoresultat blir på dagens nivå, og en finansavkastning på 4,5 %.

For fripoliser blir gjenstående oppreserveringsbehov som følge av økt forventet levealder, fordelt over de resterende 5 år.

Tilstrekkelighetstesten viser at premiereserven er tilstrekkelig ut fra de forutsetninger som er lagt til grunn.

FORHOLD OG BETINGELSER I FORSIKRINGSKONTRAKTER*Forsikringsrisiko*

I de fleste produktgrupper tilbyr selskapet dekningsfor uførhet, enten gjennom uførepensjon, premiefritak eller uførekapital.

Innen individuelle kontrakter og gruppelev tilbyr selskapet dødsrisikoforsikringer.

Innen kollektiv pensjon tilbyr selskapet etterlattedekninger som trer i kraft ved forsikredes død.

Endringer i utbetalingsreglene i folketrygden for uføreytelser m.m. vil kunne påvirke antall uføre og uføreavsetninger vesentlig. Når det gjelder endring i dødsrisiko, er det den stadig økende levealderen som påvirker om forventede utbetalingstidspunkter blir som forutsatt.

Med en stadig økning i levetid vil selskapets fremtidige utbetalinger til alderspensjon være økende sammenlignet med tidligere år.

Renterisiko

Selskapet har påtatt seg en betydelig renterisiko innenfor rente- og pensjonsforsikring. Selskapets gjennomsnittlige årlige rentegaranti er på 2,86%, beregnet ut fra gjennomsnittlig forsikringsfond. Nye kontrakter i 2016 er tilbudt med grunnlagsrente 2 % for ytelsespensjon og 0% for hybridpensjon. Et vedvarende lavt rentenivå vil øke risikoen tilknyttet rentegarantien. Dersom årlig avkastning ser ut til å bli lavere enn rentegarantien, foretas det enten finansielle tiltak for å sikre avkastning på nivå med rentegarantien og/eller tas det midler fra tilleggsavsetningene for å dekke garantien. Hvis dette ikke er tilstrekkelig tas det midler fra tilleggsavsetningene for å dekke garantien. Eventuell negativ avkastning må dekkes av selskapets egenkapital. I gode finansielle år tilføres det midler fra overskuddet til tilleggsavsetningene tilknyttet ytelsespensjon og fripoliser. Dette er regulert oppad til 12 % av kontraktens premiereserve. Det er ikke tilleggsavsetning tilknyttet hybridpensjon.

Gjennomsnittlig rentegaranti	2015
Individuell kapitalforsikring	1,89%
Individuell rente/pensjonsforsikring	3,02%
Kollektiv pensjonsforsikring	2,85%
Samlet	2,86%

Overskuddsmodeller

Selskapet har produkter med og uten rett til overskudd etter reglene i forsikringsvirksomhetsloven.

- Ny overskuddsmodell: Kollektiv ytelsespensjon, Innskuddspensjon med avkastningsgaranti, Garantikonto, Individuelle sparekontrakter inngått etter 2008 og Gruppeliv med overskuddsfond
- Modifisert overskuddsmodell: Fripoliser utgått fra kollektiv pensjon
- Overskuddsdeling etter tidligere gjeldende regler: Individuell kapital og Individuell pensjon med overskuddsdeling inngått før 2008
- Uten overskuddsrett: Gruppeliv (med unntak av Gruppeliv med overskuddsfond), Kollektiv risikopensjon uten fripolise, Individuell rente, Individuell kapital, Ulykke
- Med investeringsvalg: Innskuddspensjon med investeringsvalg, Individuell kapital, Individuell rente

Tildeling av overskudd

Hvorledes overskuddet tildeles hver enkelt kunde bestemmes ut fra hvilken produktgruppe kontrakten tilhører.

For individuelle kapitalforsikringer akkumuleres overskuddet på den enkeltes kontrakt og utbetales sammen med forsikringssummen. Innen individuelle rente- og pensjonsforsikringer oppskrives den sikrede ytelsen med overskuddet. Individuelle forsikringer utgått fra kollektive ordninger behandles på tilsvarende måte.

For kollektive pensjonsordninger tilføres overskuddet ordningens tilhørende premiefond og pensjonistenes overskuddsfond etter regelverket fastsatt i lov om foretakspensjon. For ordninger utenfor lov om foretakspensjon tilføres overskuddet premiefondet. For hybridpensjon tilføres overskuddet etter reglene i tjenestepensjonsloven.

Flytteretten, hvor oppgjørsfristen kun er to måneder etter oppsigelsesfristens utløp for kontrakter hvor flytteverdien overstiger 300 millioner kroner, kan utgjøre en likviditetsrisiko dersom en eller flere større kontrakter flyttes i løpet av kort tid. En større fraflytting enn tilflytting over tid vil ha effekt på fremtidig kontantstrøm.

Generelt vil endringer i rammebetingelser for næringen kunne påvirke fremtidige kontantstrømmer. Eksempelvis vil tilpasning til nytt lovverk for tjenestepensjon påvirke kontantstrømmen.

Forfallsanalyse

Beste estimat for når forpliktelsene for spareforsikringer forfaller til utbetaling. I estimatet er det hensyntatt avgang. For kollektiv ytelsespensjon er ikke ny opptjening hensyntatt.

2015

MNOK	Bokført verdi	0-5 år	5-10 år	10-15 år	15-20 år	>20 år
Utbetalinger (ikke diskontert)		4 385	3 500	2 880	2 371	5 063
Totale premiereserve, netto (diskontert)	14 194					

KONSENTRASJON AV FORSIKRINGSRISIKO

Forsikringsbestanden er godt diversifisert med hensyn på forsikringsrisiko. Den består i hovedsak av individuelle forsikringer og gruppeforsikringer der forsikringsrisikoen ikke er konsentrert.

NOTE 11 – FORSIKRINGSRISIKO I SKADEFORSIKRING

2015

Risikoen i en enkelt forsikringskontrakt er sannsynligheten for at den forsikrede hendelse inntreffer og usikkerheten i forhold til størrelsen av det påfølgende erstatningsbeløpet. Det ligger i forsikringskontraktens natur at risikoen er tilfeldig og derfor må estimeres.

For en portefølje av forsikringskontrakter hvor det benyttes sannsynlighetsteori ved beregning av pris og forsikringstekniske avsetninger, er den største risiko selskapet står overfor i forbindelse med forsikringskontrakter at de faktiske erstatningsbeløpene overstiger de beløp som

er avsatt til å dekke erstatningene. Forsikringshendelser rammer tilfeldig, og de observerte antall hendelser og erstatningsbeløp vil som en naturlig følge av dette variere fra år til år i forhold til det nivå som er beregnet ved statistiske teknikker.

Erfaringsmessig viser det seg at jo større en portefølje av ensartede forsikringskontrakter er, desto mindre vil det forventede resultatet variere. En mer diversifisert portefølje vil ha mindre sannsynlighet for påvirkning fra endringer i en delportefølje. Konsernets tegningsstrategi er utformet med sikte på spredning mellom ulike typer forsikringsrisiko slik at variabiliteten i det forventede resultatet reduseres. Reassuranse benyttes for å utjevne konsernets risiko overfor større skader.

SENSITIVITET OVERFOR FORSIKRINGSRISIKO

I tabellen under vises påvirkningen på resultat og egenkapitalen (før skatt) av 1 prosentendring i brutto opptjent premie og 1 prosentpoeng endring i Combined Ratio for egen regning. Combined Ratio er det mest brukte kriteriet for å måle lønnsomhet innen skadeforsikring. En endring i Combined Ratio kan skyldes en endring i skadefrekvens, erstatningsnivå og/eller administrasjonskostnader.

Sensitivitetsanalyse – skadeforsikring

Resultateffekt før skatt (for egen regning)			Effekt i MNOK
1 prosentpoeng endring i combined ratio	Privat	+/-	43,8
1 prosentpoeng endring i combined ratio	Bedrift	+/-	7,2
1 % endring i premienivået		+/-	51,0

KONSENTRASJON AV FORSIKRINGSRISIKO

Selskapet har utarbeidet tegningsregler som beskriver hvilke forsikringsobjekter selskapene aksepterer i sine porteføljer. Det foretas kontroller i forhold til overholdelse av tegningsreglene. I tillegg er det i forsikringssystemet innarbeidet automatiske kontroller for inntegning av ny portefølje. Reassuranseavdekningen tilpasses i forhold til risikoeksponeringen av forsikringsporteføljen. Konsernet har reassuranseavdekning som består av kvoteprogram og storkaskoavdekning (XL-reassuranse).

Brutto forfalt premie per forsikringsprodukt 2015

1 000 NOK

Kombinerte forsikringer					
Brann	1 881 640	Industriforsikring Brann	9 536	Sjø	-
Motorvogn	1 748 974	Komb.fors.mell. Brann	324 477	Energi/olje	-
Fritidsbåt	65 956	Motorvogn næring	211 693	Sum inng. Reass	-
Ulykkesforsikring	142 596	Ansvar	50 879	Sum	-
Reiseforsikring	466 867	Yrkesskade	104 693	sjø,energi,reass	-
Øvrig forsikring privat	36 042	Trygghet	69 359	Natur/pooler	117 945
		Annet	99 216		
Sum privat	4 342 076	Sum næring	869 853	Total brutto forfalt premie	5 329 874

ERSTATNINGSAVSETNINGER

Estimat på erstatningsavsetningene vurderes til et forventningsrett nivå, noe som innebærer at det ikke er en sikkerhetsbuffer innbakt i denne. Ut fra Finanstilsynets regler for forsikringstekniske avsetninger skal konsernet til enhver tid ha avsetninger som gir full dekning for selskapets forsikringstekniske ansvar og annen risiko avledet av forsikringsvirksomheten. Selskapet skal til enhver tid minst ha faktiske avsetninger som tilsvarer Finanstilsynets fastlagte minstekrav til premie- og erstatningsavsetning for egen regning innenfor hver bransjegruppe. Premieavsetningen skal dekke uavløpt risiko på skader som ennå ikke har inntruffet, på forsikringsavtaler som er inngått på balansetidspunktet.

Det er ikke foretatt diskontering av erstatningsavsetningene.

Sikkerhetsavsetningen skal dekke ekstraordinære fluktasjoner og skal sammen med faktiske erstatningsavsetninger med 99 % sannsynlighet dekke selskapets forsikringstekniske forpliktelse.

NOTE 12 – KREDITTEKSPONERING FOR HVER INTERNE RISIKORATING

Kredittrisikoen i SpareBank 1 Gruppen Finans AS er i all hovedsak knyttet til virksomheten til forretningsområdet factoring og er relatert til finansierings-/ utlånsrisiko.

I forbindelse med ICAAP benytter SpareBank 1 Gruppen Finans AS, standardmetoden for beregning av kredittrisikoen.

Selskapets interne kredittmodell er benevnt struktur-ratingmodellen og er en kombinasjon av risikomodell og effektivitetsmodell. Modellen har til hensikt å finne hvor godt egnet klientens forretning er for factoring og hvor effektivt SpareBank 1 Gruppen Finans AS kan drifte avtalen. Således er den ikke direkte henførbart til en risikomodell som har to dimensjoner/akser; rating på klient/kunde og sikkerhetsdekning.

Struktur-ratingmodellen fremstilles i en risikomatrix og konkluderer med lav-, middels- eller høy risiko i engasjementene. Modellen er også grunnlag for fastsettelse av kredittfullmakter.

Den ene dimensjonen i risikomatrixen benytter rating på klient basert på en objektiv score fra et eksternt kredittvurderingsselskap med ratingklasser fra 1 til 5. Den andre dimensjonen benytter debtors kredittverdighet, gjenkjøpsraten, kreditnotaomsetningsgrad, aldersfordeling og bransjetilhørighet for å se strukturen hos klienten og gis en karakter mellom 1 og 5.

NOTE 13 - MAKSIMAL KREDITTRISIKOEKSPONERING, IKKE HENSYNTATT PANTSTILLELSER

Tabellen nedenfor viser brutto eksponering før eventuelle pantstillelser og tillatte motregninger.

Morselskapet		Konsernet	
Brutto eksponering		Brutto eksponering	
2015	2014 NOK 1 000	2015	2014
FORPLIKTELSER			
561 000	520 000	1 294 871	1 223 789
0	0	193 359	-
561 000	520 000	1 488 230	1 223 789
	Sum finansielle garantistillelser		

Total kredittrisiko avdempes for enkelte av de finansielle eiendelene. Alle utlån innenfor forretningsområdet factoring er sikret ved at det er stillet factoringpant. Finansielle garantier har kontragantier på 90% - 100% av garantibeløpene. Innvilgede ikke trukkede kreditter betinger også at det må ligge fordringer bak trekket. Økt kundekonsentrasjon hos klient vil også automatisk redusere klientenes mulighet for å trekke på rammen.

NOTE 14 - ALDERSFORDELING PÅ FORFALTE, MEN IKKE NEDSKREVNE UTLÅN OG PREMIEINNTEKTER

Tabellen viser forfalte beløp på utlån, overtrekk på kreditt/innskudd og premieinntekter fordelt på antall dager etter forfall som ikke skyldes forsinkelser i betalingsformidlingen.

KONSERNET 2015

NOK 1 000	På forespørsel	Under 30 dager	31 - 60 dager	61 - 90 dager	Over 91 dager	Totalt
Utlån til og fordringer på kunder						
Privatmarked	-	-	-	-	-	-
Bedriftsmarked ¹⁾	-	-	-	-	290 209	290 209
Forfalt, ikke betalt forsikringspremie	-	67 127	2 844	766	24 528	95 266
Sum	-	67 127	2 844	766	314 737	385 474

¹⁾ Porteføljen består av ervervede misligholdte krav (alle krav over 90 dager) i SpareBank 1 Gruppen Finans AS' forretningsområde Portefølje. Innfrielse av kravene i porteføljene er avhengig av skyldnernes evne til å innfri.

KONSERNET 2014

NOK 1 000	På forespørsel	Under 30 dager	31 - 60 dager	61 - 90 dager	Over 91 dager	Totalt
Utlån til og fordringer på kunder						
Privatmarked	-	-	-	-	-	-
Bedriftsmarked ¹⁾	-	-	-	-	238 806	238 806
Forfalt, ikke betalt forsikringspremie	40	32 959	7 125	1 034	27 872	69 030
Sum	40	32 959	7 125	1 034	266 678	307 836

¹⁾ Porteføljen består av ervervede misligholdte krav (alle krav over 90 dager) i SpareBank 1 Gruppen Finans AS' forretningsområde Portefølje. Innfrielse av kravene i porteføljene er avhengig av skyldnernes evne til å innfri.

NOTE 15 - GJENVÆRENDE KONTRAKTSMESSIG LØPETID PÅ FINANSIELLE FORPLIKTELSER

KONSERNET 2015

NOK 1 000	På forespørsel	Under 3 måneder	3-12 måneder	1-5 år	Over 5 år	Uten forfall	Totalt
Innskudd fra og gjeld til kunder og kredittinstitusjoner	107 147	148 957	400 000	2 350 000	-	-	3 006 104
Kalkulert rente	-	15 678	35 267	25 249	-	-	76 195
Gjeld stiftet ved utstedelse av verdipapirer	-	-	-	-	-	-	-
Kalkulert rente	-	-	-	-	-	-	-
Derivater	-	127 907	9	-	-	-	127 915
Ansvarlig lånekapital og fondsobligasjoner	-	498	-	-	-	483 203	483 701
Kalkulert rente	-	4 006	9 590	46 039	-	-	59 635
Lånetilsagn	-	-	-	-	-	-	-
Sum finansielle forpliktelser	107 147	297 047	444 866	2 421 289	-	483 203	3 753 551

For beregning av kontantstrøm på ansvarlige lån er rentesats ved utgangen av 2015 lagt til grunn. For evigvarende ansvarlige lån er kontantstrømmen ført til og med intervallet 1 - 5 år. Hovedstolen er lagt uten forfall.

KONSERNET 2014

NOK 1 000	På forespørsel	Under 3 måneder	3-12 måneder	1-5 år	Over 5 år	Uten forfall	Totalt
Innskudd fra og gjeld til kunder og kredittinstitusjoner	118 696	177 484	600 000	1 750 000	-	-	2 475 479
Kalkulert rente	-	16 764	41 102	63 051	-	-	120 916
Gjeld stiftet ved utstedelse av verdipapirer	-	285 850	-	-	-	-	285 850
Kalkulert rente	-	637	-	-	-	-	637
Derivater	-	172 530	19 115	-	-481	-	191 164
Ansvarlig lånekapital og fondsobligasjoner	-	778	-	-	45 000	438 000	483 778
Kalkulert rente	-	4 469	13 456	71 699	-	-	89 624
Lånetilsagn	-	-	-	-	-	-	-
Sum finansielle forpliktelser	118 696	658 512	673 673	1 884 750	44 519	438 000	3 647 448

For beregning av kontantstrøm på ansvarlige lån er rentesats ved utgangen av 2014 lagt til grunn. For evigvarende ansvarlige lån er kontantstrømmen ført til og med intervallet 1 - 5 år. Hovedstolen er lagt uten forfall.

MORSELSKAPET 2015

NOK 1 000	På forespørsel	Under 3 måneder	3-12 måneder	1-5 år	Over 5 år	Uten forfall	Totalt
Innskudd fra og gjeld til kunder og kredittinstitusjoner	-	523 957	400 000	2 350 000	-	-	3 273 957
Kalkulert rente	-	15 678	35 267	25 249	-	-	76 195
Ansvarlig lånekapital og fondsobligasjoner	-	498	-	-	-	283 000	283 498
Kalkulert rente	-	2 870	8 640	46 039	-	-	57 549
Lånetilsagn	-	-	-	-	-	-	-
Sum finansielle forpliktelser	-	543 003	443 907	2 421 289	-	283 000	3 691 199

For beregning av kontantstrøm på ansvarlige lån er rentesats ved utgangen av 2015 lagt til grunn. For evigvarende ansvarlige lån er kontantstrømmen ført til og med intervallet 1-5 år. Hovedstolen er lagt uten forfall.

MORSELSKAPET 2014

NOK 1 000	På forespørsel	Under 3 måneder	3-12 måneder	1-5 år	Over 5 år	Uten forfall	Totalt
Innskudd fra og gjeld til kunder og kredittinstitusjoner	-	384 890	600 000	1 750 000	-	-	2 734 890
Kalkulert rente	-	16 764	41 102	63 051	-	-	120 916
Gjeld stiftet ved utstedelse av verdipapirer	-	285 850	-	-	-	-	285 850
Kalkulert rente	-	637	-	-	-	-	637
Derivater	-	-	-	-	-	-	-
Kalkulert rente	-	3 148	9 477	50 499	-	-	63 124
Lånetilsagn	-	-	-	-	-	-	-

For beregning av kontantstrøm på ansvarlige lån er rentesats ved utgangen av 2014 lagt til grunn.

NOTE 16 - NETTO PREMIEINTEKTER FORSIKRING

NOK 1 000	SpareBank 1 Forsikring AS		SpareBank 1 Skadeforsikring konsern		Konsernet	
	2015	2014	2015	2014	2015	2014
Brutto premieinntekter	4 938 054	4 534 504	5 188 253	5 388 189	10 126 307	9 922 693
-avgitt reassuranse	200 373	186 903	-	286 031	200 373	472 934
Sum netto premieinntekter for egen regning	4 737 681	4 347 601	5 188 253	5 102 158	9 925 934	9 449 759

FORSIKRING

For SpareBank 1 Forsikring AS fordeler opptjent premieinntekter seg på følgende bransjer:

NOK 1 000	Ind.rente/ pensjon	Individuell kapital	Kollektiv pensjon	Ulykke	Gruppeliv	Sum
Brutto premieinntekter 2015	440 915	889 974	2 577 704	279 858	749 603	4 938 054
Brutto premieinntekter 2014	414 067	835 799	2 300 368	259 481	724 789	4 534 504

SKADEFORSIKRING

For SpareBank 1 Skadeforsikring konsern fordeler opptjent premieinntekter seg på følgende ulike produktklasser:

PRIVATBETONTE FORSIKRINGER

NOK 1 000	Kombinerte forsikringer		Herav ansvar			Ulykkes- forsikring	Reise- forsikring	Øvrig forsikring privat	Sum privat forsikring
	brann	Motorvogn	motorvogn	Fritidsbåt					
Opptjent premie 2015	1 901 326	1 766 622	709 956	67 823	145 572	465 277	33 724	4 380 344	
Opptjent premie 2014	1 917 216	1 790 634	726 357	71 403	149 519	438 338	30 134	4 397 245	

NÆRINGSBETONTE FORSIKRINGER

NOK 1 000	Industri- forsikring g brann	Kombinerte forsikring mell. brann	Herav ansvar			Yrskeskade	Trygghet	Annet	Sum nærings- forsikring
			Motorvogn	motorvogn	Ansvar				
Opptjent premie 2015	6 821	218 226	221 518	63 490	47 665	62 676	69 159	95 500	721 566
Opptjent premie 2014	10 393	339 693	233 643	66 390	34 920	106 684	71 051	81 811	878 194

ANDRE FORSIKRINGER

NOK 1 000	Sjø	Energi/olje	Inng. reassuranse	Natur-pooler	Sum andre forsikringer
Opptjent premie andre 2015	-	-	-	86 343	86 343
Opptjent premie andre 2014	-	-	-	112 750	112 750

NOTE 17 - NETTO FORSIKRINGSYTELSE OG ERSTATNINGER FOR EGEN REGNING

NOK 1 000	SpareBank 1 Forsikring AS		SpareBank 1 Skadeforsikring konsern		Konsernet	
	2015	2014	2015	2014	2015	2014
Brutto forsikringsytelser og erstatninger	2 745 138	2 665 036	3 110 227	2 591 710	5 855 366	5 256 746
-Reassurandørens andel av erstatninger	156 726	182 376	7 571	24 002	164 297	206 378
Sum netto forsikringsytelser og erstatninger for egen regning	2 588 413	2 482 661	3 102 656	2 567 707	5 691 069	5 050 368

FORSIKRING

For SpareBank 1 Forsikring AS fordeler brutto erstatninger seg på følgende bransjer:

NOK 1 000	Ind. rente/ pensjon	Individuell kapital	Kollektiv pensjon	Ulykke	Gruppeliv	Sum
Brutto erstatninger 2015	711 932	452 818	900 448	162 028	517 912	2 745 138
Brutto erstatninger 2014	681 827	521 329	940 992	131 264	389 624	2 665 036

SKADEFORSIKRING

For SpareBank 1 Skadeforsikring konsern fordeler brutto erstatninger seg på følgende ulike produktklasser:

PRIVATBETONTE FORSIKRINGER

NOK 1 000	Kombinerte forsikringer brann	Motorvogn	Herav ansvar motorvogn	Fritidsbåt	Ulykkes- forsikring	Reise- forsikring	Øvrig forsikring privat	Sum privat forsikring
Brutto erstatninger 2015	1 259 891	755 681	103 911	42 453	92 158	284 891	28 049	2 463 123
Brutto erstatninger 2014	1 140 445	615 144	-5 515	36 753	118 047	252 236	20 495	2 183 120

NÆRINGSBETONTE FORSIKRINGER

NOK 1 000	Industri- forsikring brann	Kombinerte forsikringer mell. brann	Motorvogn	Herav ansvar motorvogn	Ansvar	Yrkes- skade	Trygghet	Annet	Sum nærings- forsikring
Brutto erstatninger 2015	8 378	144 316	99 172	7 548	70 935	28 703	29 125	93 954	474 585
Brutto erstatninger 2014	3 990	106 279	148 089	46 823	27 636	31 619	-42 981	70 233	344 864

ANDRE FORSIKRINGER

NOK 1 000	Sjø	Energi/olje	Inng. Reassuranse	Naturpooler	Sum andre forsikringer
Brutto erstatninger 2015	-	151	2	172 366	172 520
Brutto erstatninger 2014	-	-	-3 245	66 970	63 725

NOTE 18 - FORSIKRINGSFORPLIKTELSER I LIVSFORSIKRING

Konsernet 2015

NOK 1 000	Brutto premiereserve	Tilleggs- avsetninger	Kursregulerings- fond	Premiefond, innskuddsfond og pensjonistenes overskuddsfond	Erstatnings- avsetning	Sikkerhets- avsetning	Sum
Individuell rente/pensjon	6 052 319	210 584	-	-	581 260	-	6 844 163
Overskuddsmodell etter forsikringsvirksomhetsloven	71 333	4 661	-	-	-	-	-
Overskuddsmodell etter tidligere gjeldende regler	3 160 140	205 922	-	-	28 281	-	-
Kontrakter uten rett til andel av overskudd	817 787	-	-	-	552 509	-	-
Investeringsvalg	2 003 058	-	-	-	470	-	-
Individuell kapital	2 404 512	10 287	-	-	395 854	-	2 810 653
Overskuddsmodell etter forsikringsvirksomhetsloven	232 436	-	-	-	-	-	-
Overskuddsmodell etter tidligere gjeldende regler	342 706	10 287	-	-	85 819	-	-
Kontrakter uten rett til andel av overskudd	-	-	-	-	305 826	-	-
Investeringsvalg	1 829 370	-	-	-	4 209	-	-
Kollektiv pensjon	21 156 314	329 234	-	565 231	597 045	-	22 647 824
Ytellesbaserte pensjonsordninger uten investeringsvalg	3 832 253	211 040	-	226 849	115 135	-	-
Fripoliser	4 880 900	118 194	-	-	53 650	-	-
Innskuddsbaserte pensjonsordninger uten investeringsvalg	577 535	-	-	13 910	10 891	-	-
Tjenestepensjonsordninger uten investeringsvalg	20 568	-	-	1 600	2 200	-	-
Innskuddsbaserte pensjonsordninger (inkl. pensjonsordninger (inkl. pensjonskapitalbevis) med investeringsvalg	11 553 681	-	-	322 853	194 992	-	-
Kontrakter uten rett til andel av overskudd	291 376	-	-	19	220 176	-	-
Gruppeliv	482 810	-	-	133 245	660 287	141	1 276 482
Ulykkesforsikring	-	-	-	-	398 820	51 622	450 442
Kontrakter uten rett til andel av overskudd	-	-	-	-	398 820	51 622	-
Kursreguleringsfond	-	-	1 717 056	-	-	-	1 717 056
Totalt alle bransjer	30 095 955	550 105	1 717 056	698 476	2 633 266	51 763	35 746 621

**Konsernet
2014**

NOK 1 000	Brutto premiereserve	Tilleggs- avsetninger	Kursregulerings- fond	Premiefond, innskuddsfond og pensjonistenes overskuddsfond	Erstatnings- avsetning	Sikkerhets- avsetning	Sum
Individuell rente/pensjon	5 983 593	234 673	-	-	489 069	-	6 707 334
Overskuddsmodell etter forsikringsvirksomhetsloven	74 287	5 004	-	-	-	-	-
Overskuddsmodell etter tidligere gjeldende regler	3 393 130	229 669	-	-	28 844	-	-
Kontrakter uten rett til andel av overskudd	611 480	-	-	-	460 225	-	-
Investeringsvalg	1 904 696	-	-	-	-	-	-
Individuell kapital	2 099 698	11 681	-	-	375 824	-	2 487 203
Overskuddsmodell etter forsikringsvirksomhetsloven	243 131	-	-	-	-	-	-
Overskuddsmodell etter tidligere gjeldende regler	372 397	11 681	-	-	89 068	-	-
Kontrakter uten rett til andel av overskudd	-	-	-	-	284 130	-	-
Investeringsvalg	1 484 170	-	-	-	2 626	-	-
Kollektiv pensjon	18 605 466	413 494	-	581 201	513 373	-	20 113 534
Ytelsesbaserte pensjonsordninger uten investeringsvalg	3 909 192	283 807	-	254 050	107 190	-	-
Fripoliser	4 478 236	129 686	-	-	51 762	-	-
Innskuddsbaserte pensjonsordninger uten investeringsvalg	555 255	-	-	15 455	10 754	-	-
Tjenstepensjonsordninger uten investeringsvalg	-	-	-	-	-	-	-
Innskuddsbaserte pensjonsordninger (inkl. pensjonsordninger (inkl. pensjonskapitalbevis) med investeringsvalg	9 444 134	-	-	309 020	159 989	-	-
Kontrakter uten rett til andel av overskudd	218 650	-	-	2 675	183 679	-	-
Gruppeliv	443 569	-	-	137 800	641 568	119	1 223 056
Ulykkesforsikring	-	-	-	-	354 929	59 550	414 479
Kontrakter uten rett til andel av overskudd	-	-	-	-	354 929	59 550	-
Kursreguleringsfond	-	-	1 516 771	-	-	-	1 516 771
Totalt alle bransjer	27 132 326	659 847	1 516 771	719 001	2 374 763	59 669	32 462 377

NOTE 20 - FORDRING PÅ REASSURANDØR

NOK 1 000	Konsernet	
	2015	2014
Fordring på reassurandør i skadeforsikring	119 457	114 451
Fordring på reassurandør i livsforsikring	244 531	219 636
Gjenforsikringsandel erstatningsavsetning ført brutto	619 248	780 172
Gjenforsikringsandel ikke opptjent bruttopremie	67 966	107 243
Reklassifisert reassuranse avsetning	-	-
Sum fordring på reassurandør	1 051 201	1 221 502

NOTE 21 - FORDRING PÅ FORSIKRINGSTAKER

NOK 1 000	Konsernet	
	2015	2014
Hovedforfalt fakturert restanse i skadeforsikring	333 826	381 408
Hovedforfalt ikke fakturert restanse i skadeforsikring	1 194 617	1 177 950
Kundefordringer i livsforsikring	45 183	40 905
Sum fordring på forsikringstaker	1 573 625	1 600 263

NOTE 22 - INNTEKTER OG KOSTNADER FRA FINANSIELLE EIENDELER OG GJELD

Morselskapet		Konsernet	
2015	2014 NOK 1 000	2015	2014
	Netto inntekter fra finansielle instrumenter til virkelig verdi over resultatet		
	Aksjer og andeler		
-	- Utbytte fra aksjer og andeler	28 165	42 200
-	567 Netto urealisert og realisert gevinst/tap av aksjer og andeler	1 761 339	1 974 219
-	567 Sum netto inntekter aksjer og andeler	1 789 504	2 016 419
	Obligasjoner og sertifikater		
-	- Mottatte og opptjente renteinntekter	342 605	583 804
-	- Netto realisert og urealisert gevinst/tap av rentepapirer	-240 047	486 806
-	Sum netto inntekter fra obligasjoner, sertifikater, rentefond og andre verdipapirer med fast avkastning	102 558	1 070 610
	Andre finansielle instrumenter		
-	- Mottatte og opptjente renteinntekter	1 434	2 461
-	-1 937 Netto urealisert og realisert gevinst/tap derivater og andre finansielle eiendeler	-202 848	-424 896
-	-1 937 Sum derivater og andre finansielle instrumenter	-201 414	-422 435
-	-1 370 Netto inntekter og gevinst/tap fra finansielle instrumenter til virkelig verdi over resultatet	1 690 648	2 664 593
	Netto inntekter fra obligasjoner vurdert til amortisert kost		
-	- Mottatte og opptjente renteinntekter obligasjoner holdt til forfall	201 523	220 710
-	- Netto realisert og urealisert gevinst/tap obligasjoner holdt til forfall	-8 254	-3 596
-	- Netto inntekter fra obligasjoner holde-til-forfall	193 269	217 114

-	-	Mottatte og opptjente renteinntekter andre obligasjoner til amortisert kost	167 058	117 198
-	-	Netto realisert og urealisert gevinst/tap obligasjoner til amortisert kost	104	-26 209
-	-	Netto inntekter og gevinst/tap obligasjoner til amortisert kost	167 162	90 989
		Netto inntekter fra verdipapirer tilgjengelig for salg		
-	-	Utbytte fra aksjer	-	-
-	-	Netto gevinst ved realisasjon av aksjer	881	-
-	-	Netto inntekter og gevinst/tap verdipapirer tilgjengelig for salg	881	-
		Inntekter fra utlån og fordringer		
25 589	26 812	Sum renteinntekter på utlån og fordringer	239 741	187 630
		Kostnader på finansiell gjeld		
-81 622	-101 229	Sum rentekostnader på finansielle forpliktelser	-123 423	-130 557

NOTE 23 – KLASSIFISERING AV FINANSIELLE EIENDELER OG FORPLIKTELSE

Konsernet 2015

NOK 1 000	Note	Lån og fordringer	Holdt til forfall	Virkelig verdi trading	Virkelig verdi FVO	Tilgjengelig for salg	Sum
Finansielle eiendeler							
Bankinnskudd	13, 27	702 526	-	-	-	-	702 526
Aksjer og andeler	13, 24, 25	-	-	1 020 144	11 632 958	110 221	12 763 323
Obligasjoner og sertifikater med fast avkastning	13, 24, 25, 26, 27	5 236 767	3 828 660	218 118	23 596 654	-	32 880 200
Andre finansielle eiendeler	13, 24, 25	-	-	10 582	97 089	-	107 670
Utlån til kredittinstitusjoner	13, 14, 24, 27	-	-	-	-	-	-
Utlån til kunder	13, 14, 24, 27	2 042 959	-	-	-	-	2 042 959
Finansielle derivater	9, 13, 24	-	-	636	-	-	636
Andre finansielle eiendeler	13	352 657	-	-	-	-	352 657
Sum finansielle eiendeler		8 334 908	3 828 660	1 249 479	35 326 701	110 221	48 849 970

NOK 1 000	Note	Amortisert kost	Holdt til forfall	Virkelig verdi trading	Virkelig verdi FVO	Tilgjengelig for salg	Sum
Finansielle forpliktelser							
Ansvarlig lån og fondsobligasjoner	15, 27, 40	483 701	-	-	-	-	483 701
Gjeld til kredittinstitusjoner	15, 24, 27, 41	2 757 136	-	-	-	-	2 757 136
Innskudd fra og gjeld til kunder	15, 24, 27, 41	248 968	-	-	-	-	248 968
Gjeld stiftet ved utstedelse av verdipapirer	15, 24, 25, 27	-	-	-	-	-	-
Finansielle derivater	9, 24	-	-	127 915	-	-	127 915
Andre finansielle forpliktelser		677 399	-	-	-	-	677 399
Sum finansielle forpliktelser		4 167 204	-	127 915	-	-	4 295 120

Konsernet 2014

NOK 1 000	Note	Lån og fordringer	Holdt til forfall	Virkelig verdi trading	Virkelig verdi FVO	Tilgjengelig for salg	Sum
Finansielle eiendeler							
Bankinnskudd	13, 27	941 104	-	-	-	-	941 104
Aksjer og andeler	13, 24, 25	-	-	1 547 351	9 404 835	103 216	11 055 402
Obligasjoner og sertifikater med fast avkastning	13, 24, 25, 26, 27	3 184 087	4 536 978	294 516	23 741 194	-	31 756 774
Andre finansielle eiendeler	13, 24, 25	-	-	93 900	-	-	93 900
Utlån til kredittinstitusjoner	13, 14, 24, 27	-0	-	-	-	-	-0
Utlån til kunder	13, 14, 24, 27	1 433 268	-	-	-	-	1 433 268
Finansielle derivater	9, 13, 24	-	-	-	-	-	-
Andre finansielle eiendeler	13	519 944	-	-	-	-	519 944
Sum finansielle eiendeler		6 078 402	4 536 978	1 935 766	33 146 029	103 216	45 800 392

NOK 1 000	Note	Amortisert kost	Holdt til forfall	Virkelig verdi trading	Virkelig verdi FVO	Tilgjengelig for salg	Sum
Finansielle forpliktelser							
Ansvarlig lån og fondsobligasjoner	15, 27, 40	483 778	-	-	-	-	483 778
Gjeld til kredittinstitusjoner	15, 24, 27, 41	2 356 782	-	-	-	-	2 356 782
Innskudd fra og gjeld til kunder	15, 24, 27, 41	289 398	-	-	-	-	289 398
Gjeld stiftet ved utstedelse av verdipapirer	15, 24, 25, 27	285 850	-	-	-	-	285 850
Finansielle derivater	9, 24	-	-	191 164	-	-	191 164
Andre finansielle forpliktelser		804 022	-	-	-	-	804 022
Sum finansielle forpliktelser		4 219 830	-	191 164	-	-	4 410 994

Morselskapet 2015

NOK 1 000	Note	Lån og fordringer	Holdt til forfall	Virkelig verdi trading	Virkelig verdi FVO	Tilgjengelig for salg	Sum
Finansielle eiendeler							
Bankinnskudd	13, 27	54 043	-	-	-	-	54 043
Aksjer og andeler	13, 24, 25	-	-	-	-	96 327	96 327
Utlån til kredittinstitusjoner	13, 24, 27	1 536 821	-	-	-	-	1 536 821
Utlån til kunder		-	-	-	-	-	-
Andre finansielle eiendeler	13	158 956	-	-	-	-	158 956
Sum finansielle eiendeler		1 749 820	-	-	-	96 327	1 846 148

NOK 1 000	Note	Amortisert kost	Holdt til forfall	Virkelig verdi trading	Virkelig verdi FVO	Tilgjengelig for salg	Sum
Finansielle forpliktelser							
Ansvarlig lån og fondsobligasjoner	15, 27, 40	283 498	-	-	-	-	283 498
Gjeld til kredittinstitusjoner	15, 24, 27, 41	3 273 957	-	-	-	-	3 273 957
Gjeld stiftet ved utstedelse av verdipapirer	15, 24, 25, 27	-	-	-	-	-	-
Finansielle derivater	9, 24	-	-	-	-	-	-
Andre finansielle forpliktelser		140 913	-	-	-	-	140 913
Sum finansielle forpliktelser		3 698 368	-	-	-	-	3 698 368

Morselskapet 2014

NOK 1 000	Note	Lån og fordringer	Holdt til forfall	Virkelig verdi trading	Virkelig verdi FVO	Tilgjengelig for salg	Sum
Finansielle eiendeler							
Bankinnskudd	13, 27	280 074	-	-	-	-	280 074
Aksjer og andeler	13, 24, 25	-	-	-	-	94 259	94 259
Utlån til kredittinstitusjoner	13, 24, 27	923 058	-	-	-	-	923 058
Andre finansielle eiendeler	13	156 551	-	-	-	-	156 551
Sum finansielle eiendeler		1 359 683	-	-	-	94 259	1 453 942

NOK 1 000	Note	Amortisert kost	Holdt til forfall	Virkelig verdi trading	Virkelig verdi FVO	Tilgjengelig for salg	Sum
Finansielle forpliktelser							
Ansvarlig lån og og fondsobligasjoner	15, 27, 40	283 544	-	-	-	-	283 544
Gjeld til kredittinstitusjoner	15, 24, 27, 41	2 734 890	-	-	-	-	2 734 890
Gjeld stiftet ved utstedelse av verdipapirer	15, 24, 25, 27	285 850	-	-	-	-	285 850
Finansielle derivater	9, 24	-	-	-	-	-	-
Andre finansielle forpliktelser		143 069	-	-	-	-	143 069
Sum finansielle forpliktelser		3 447 353	-	-	-	-	3 447 353

NOTE 24 – VERDSETTELSESHIERARKI

Konsernet 2015	NIVÅ 1	NIVÅ 2	NIVÅ 3	Sum
NOK 1000	Kvoterte priser i aktive markeder			
Verdipapirer – tilgjengelig for salg	-	21 252	88 969	110 221
Verdipapirer- holdt for handelsformål	1 224 358	24 485	-	1 248 843
Herav aksjer og andeler	1 020 144	-	-	1 020 144
Herav obligasjoner og sertifikater	204 214	13 903	-	218 118
Herav andre verdipapirer	-	10 582	-	10 582
Verdipapirer - utpekt til virkelig verdi over resultatet	21 601 290	13 725 411	-	35 326 701
Herav aksjer og andeler/rtatet	11 632 958	-	-	11 632 958
Herav obligasjoner og sertifikater	9 968 332	13 628 322	-	23 596 654
Finansielle derivater	-	636	-	636
Sum eiendeler	22 825 648	13 771 783	88 969	36 686 401
Finansielle derivater	-	127 915	-	127 915
Herav aksjeinstrumenter	-	-	-	-
Herav valutainstrumenter	-	127 915	-	127 915
Herav renteinstrumenter	-	-	-	-
Sum forpliktelser	-	127 915	-	127 915

Avstemming av nivå 3

FINANSIELLE INSTRUMENTER TIL VIRKELIG VERDI	Aksjer og andeler	Obligasjoner og sertifikater	Andre verdipapirer
Inngående balanse	- 86 679	-	24 621
Netto gevinster/tap på finansielle instrumenter	-	-	-
Netto verdiendring ført over utvidet resultat	- 2 297	-	-
Tilgang/kjøp			
Avhending	-7		-24 621
Overført fra nivå 1 eller 2			
Overført til nivå 1 eller 2			
Utgående balanse	88 969	-	-

Total urealisert gevinst og tap ført over resultatet	Aksjer og andeler	Obligasjoner og sertifikater	Andre verdipapirer
Netto inntekter fra finansielle instrumenter til virkelig verdi over resultatet	1 789 504	102 558	-201 414
Netto inntekter fra finansielle eiendeler tilgjengelig for salg	881	-	-
Sum urealisert gevinst og tap ført over resultatet	1 790 386	102 558	-201 414

Overføring mellom nivå 1 og 2

FINANSIELLE INSTRUMENTER TIL VIRKELIG VERDI	Aksjer og andeler	Obligasjoner og sertifikater	Andre verdipapirer
Overført fra nivå 1 til nivå 2	-	1 473	-
Overført til nivå 1 fra nivå 2	-	12 913 063	-
Konsernet 2014	NIVÅ 1	NIVÅ 2	NIVÅ 3
	Verdsettelsesteknikk basert på observerbare markedsdata	Verdsettelsesteknikk basert på ikke observerbare markedsdata	Sum
NOK 1000	Kvoterte priser i aktive markeder		
Verdipapirer – tilgjengelig for salg	-	16 537	86 679
Verdipapirer- holdt til handelsformål	1 839 867	71 278	24 621
Herav aksjer og andeler	1 547 351	-	-
Herav obligasjoner og sertifikater	292 516	2 000	-
Herav andre verdipapirer	-	69 278	24 621
Verdipapirer - utpekt til virkelig verdi over resultatet	33 078 653	67 376	-
Verdipapirer - utpekt til virkelig verdi over resultatet	9 404 835	-	-
Herav obligasjoner og sertifikater	23 673 818	67 376	-
Finansielle derivater	-	-	-
Sum eiendeler	34 918 520	155 191	111 301
Finansielle derivater	-	191 164	-
Herav aksjeinstrumenter	-	-	-
Herav valutainstrumenter	-	176 358	-
Herav renteinstrumenter	-	14 806	-
Sum forpliktelser	-	191 164	-

Avstemming av nivå 3

FINANSIELLE INSTRUMENTER TIL VIRKELIG VERDI	Aksjer og andeler	Obligasjoner og sertifikater	Andre verdipapirer
Inngående balanse	55 477	-	23 151
Netto gevinster/tap på finansielle instrumenter	-	-	1 470
Netto verdiendring ført over utvidet resultat	25 052	-	-
Tilgang/kjøp	6 150	-	-
Avhending	-	-	-
Overført fra nivå 1 eller 2	-	-	-
Overført til nivå 1 eller 2	-	-	-
Utgående balanse	86 679	-	24 621

Total realisert og urealisert gevinst og tap ført over resultatet	Aksjer og andeler	Obligasjoner og sertifikater	Andre verdipapirer
Netto inntekter fra finansielle instrumenter til virkelig verdi over resultatet	2 016 419	1 070 610	-422 435
Netto inntekter fra finansielle eiendeler tilgjengelig for salg	-	-	-
Sum realisert og urealisert gevinst og tap ført over resultatet	2 016 419	1 070 610	-422 435

Overføring mellom nivå 1 og 2

FINANSIELLE INSTRUMENTER TIL VIRKELIG VERDI	Aksjer og andeler		Obligasjoner og sertifikater	Andre verdipapirer
Overført fra nivå 1 til nivå 2	-	-	-	-
Overført til nivå 1 fra nivå 2	-	-	-	-
Morselskapet 2015	Nivå 1	Nivå 2	Nivå 3	Sum
	Kvoterte priser i aktive markeder	Verdsettelsesteknikk basert på observerbare markedsdata	Verdsettelsesteknikk basert på ikke observerbare markedsdata	
NOK 1000				
Verdipapirer – tilgjengelig for salg	-	8 674	87 653	96 327
Sum eiendeler	-	8 674	87 653	96 327

Avstemming av nivå 3

FINANSIELLE INSTRUMENTER TIL VIRKELIG VERDI	Aksjer og andeler	Obligasjoner og sertifikater	Andre verdipapirer
Inngående balanse	85 353	-	-
Netto gevinster/tap på finansielle instrumenter	-	-	-
Netto verdiendring ført over utvidet resultat	2 300	-	-
Tilgang/kjøp	-	-	-
Avhending	-	-	-
Overført fra nivå 1 eller 2	-	-	-
Overført til nivå 1 eller 2	-	-	-
Utgående balanse	87 653	-	-

Total urealisert gevinst og tap ført over resultatet	Aksjer og andeler		Obligasjoner og sertifikater		Andre verdipapirer
Netto inntekter fra finansielle instrumenter til virkelig verdi over resultatet		-		-	-
Netto inntekter fra finansielle eiendeler tilgjengelig for salg		-		-	-
Sum urealisert gevinst og tap ført over resultatet		-		-	-
Morselskapet 2014	Nivå 1	Nivå 2	Nivå 3	Sum	
	Kvoterte priser i aktive markeder	Verdsettelses-teknikk basert på observerbare markedsdata	Verdsettelses-teknikk basert på ikke observerbare markedsdata		
NOK 1000					
Verdipapirer – tilgjengelig for salg	-	8 906	85 353	94 259	
Sum eiendeler	-	8 906	85 353	94 259	

Avstemming av nivå 3

FINANSIELLE INSTRUMENTER TIL VIRKELIG VERDI	Aksjer og andeler	Obligasjoner og sertifikater	Andre verdipapirer
Inngående balanse	54 171	-	-
Netto gevinster/tap på finansielle instrumenter	-	-	-
Netto verdiendring ført over utvidet resultat	25 032	-	-
Tilgang/kjøp	6 150	-	-
Avhending	-	-	-
Overført fra nivå 1 eller 2	-	-	-
Overført til nivå 1 eller 2	-	-	-
Utgående balanse	85 353	-	-

Total urealisert gevinst og tap ført over resultatet	Aksjer og andeler	Obligasjoner og sertifikater	Andre verdipapirer
Netto inntekter fra finansielle instrumenter til virkelig verdi over resultatet	567	-	-
Netto inntekter fra finansielle eiendeler tilgjengelig for salg	-	-	-
Sum urealisert gevinst og tap ført over resultatet	567	-	-

VERDSETTELSESHIERARKI - FINANSIELLE EIENDELER OG FORPLIKTELSER TIL VIRKELIG VERDI

Hoveddelen av selskapets finansielle eiendeler er vurdert til virkelig verdi. Virkelig verdi er det beløp den enkelte eiendel kan omsettes for i en velordnet transaksjon mellom markedsaktører på måletidspunktet under de gjeldende markedsforhold.

Ved beregning av virkelig verdi benyttes ulike metoder og teknikker avhengig av type finansielle eiendeler og i hvilken grad de handles i aktive markeder. Eiendelene klassifiseres i sin helhet i en av tre verdsettelsesnivåer basert på det laveste nivå av verdsettelsesinformasjon som er betydningsfull for verdsettelsen av eiendelen.

Nivå 1

Kvoterte priser i aktive markeder anses som det beste estimat på en eiendels virkelige verdi. Eiendeler klassifiseres i nivå 1 dersom virkelig verdi er fastsatt basert på priser som er enkelt og regelmessig tilgjengelige og representerer faktiske og regelmessige forekommende markedstransaksjoner på en armlengdes avstand.

Følgende finansielle eiendeler er klassifisert under nivå 1

- Andeler i aksje-, obligasjons- og pengemarkedsfond
- Børsnoterte aksjer og obligasjoner som er vurdert til nivå 1

Nivå 2

Når kvoterte priser i aktive markeder ikke er tilgjengelige, fastsettes virkelig verdi for eiendelen ved hjelp av verdsettelsesmetoder som baserer seg på observerbare markedsdata. Eiendeler klassifiseres i nivå 2 dersom virkelig verdi er fastsatt med referanse til priser som ikke er kvoterte, men som er observerbare enten direkte (som priser) eller indirekte (derivert fra priser).

Følgende finansielle instrumenter er klassifisert under nivå 2

- Valutaterminer, fremtidige renteaftaler og valutaswapper hvis virkelig verdi er derivert fra verdien av underliggende instrument
- Obligasjoner og sertifikater som ikke er noterte, eller er noterte, men hvor det ikke forekommer regelmessige transaksjoner. De unoterte instrumentene verdsettes basert på observerbare rentekurver og estimert kredittspread der hvor det er aktuelt

Nivå 3

Når verken kvoterte priser i aktive markeder eller observerbare markedsdata er tilgjengelige, fastsettes virkelig verdi ved hjelp av verdsettelsesteknikker som ikke er basert på observerbare markedsdata. Eiendeler klassifiseres i nivå 3 dersom virkelig verdi er fastsatt uten å være basert på verken kvoterte priser i aktive markeder eller observerbare markedsdata.

Selskapet har en helt ubetydelig post klassifisert under nivå 3.

Bevegelser mellom nivåene skjer når karakter rundt input til verdsettelse endrer seg.

NOTE 25 – VERDIPAPIRER TIL VIRKELIG VERDI**Konsernet**

Aksjer og andeler		2015	2014
NOK 1 000		Bokført verdi/ virkelig verdi	Bokført verdi/ virkelig verdi
Aksjer og andeler til virkelig verdi		12 653 103	10 952 186
Obligasjoner og sertifikater		2015	2014
NOK 1 000		Bokført verdi/ virkelig verdi	Bokført verdi/ virkelig verdi
	Risikovekting		
Norske			
Stats og statsgaranterte	0%	890 911	1 000 869
Obligasjonsfond stat	0%	-	-
Statsforetak	10%	-	-
Kredittforetak og bank	10%	3 552 336	3 649 360
Norske obligasjoner med pantsikkerhet	10%	-	-
Norske obligasjoner med pantsikkerhet	20%	-	-
Kommuner og fylker	20%	740 597	754 671
Kredittforetak og bank	20%	3 713 436	3 880 635
Obligasjonsfond	20%	3 301 886	3 257 087
Pengemarkedsfond	20%	2 969 330	3 147 443
Andre obligasjoner	20%	-	-
Obligasjonsfond	50%	945 713	850 749
Kredittforetak og bank	100%	705 772	911 711
Obligasjonsfond	100%	338 965	378 907
Pengemarkedsfond	100%	-	-
Industriforetak	100%	1 103 950	1 237 090
Sum norske obligasjoner og sertifikater		18 262 898	19 068 524

Utenlandske			
Stats og statsgaranterte	0%	992 259	1 100 020
AUR Credit Suisse - Unit Link	4%	-	-
Utenlandske obligasjoner med pantsikkerhet	10%	961 548	1 169 963
Utenlandske obligasjoner med pantsikkerhet	20%	-	-
Kommuner og fylker	20%	195 490	123 299
Kredittforetak og bank	20%	634 694	722 689
Obligasjonsfond	20%	1 184 092	495 597
Obligasjonsfond	50%	27 507	-
Obligasjonsfond	100%	691 603	681 176
Kredittforetak og bank	100%	203 460	183 284
Industriforetak	100%	661 222	491 157
Sum utenlandske obligasjoner og sertifikater		5 551 874	4 967 186
Sum obligasjoner og sertifikater til virkelig verdi		23 814 772	24 035 710

Andre verdipapirer	2015	2014
NOK 1000	Bokført verdi/ virkelig verdi	Bokført verdi/ virkelig verdi
Hedgefond	24	17
Bankinnskudd og andre fordringer	-	-
Eiendomsfond	-	24 621
Andre finansielle eiendeler	107 646	69 261
Sum andre finansielle verdipapirer til virkelig verdi	107 670	93 900
Sum finansielle eiendeler til virkelig verdi	36 575 545	35 081 796

NOTE 26 - OBLIGASJONER MÅLT TIL AMORTISERT KOST

Konsernet	Risiko vekting	2015		2014	
		Balanseført verdi	Virkelig verdi	Balanseført verdi	Virkelig verdi
NOK 1000					
Stats og statsgaranterte	0%	339 626	384 710	339 511	383 097
Norske og utenlandske obligasjoner med pantsikkerhet	10%	1 852 095	2 123 428	2 053 245	2 358 079
Kommuner, fylker, stats og statsgaranterte	20%	946 952	991 160	711 571	775 422
Kredittforetak og bank	20%	4 076 530	4 188 927	3 195 693	3 401 368
Stats og statsgaranterte	50%	-	-	203 979	223 650
Kredittforetak og bank	100%	219 548	236 937	344 597	372 293
Industri lån	100%	1 630 677	1 695 687	872 469	956 457
Sum obligasjoner og sertifikater		9 065 428	9 620 849	7 721 064	8 470 366
<i>Herav børsnoteerte papirer</i>		<i>8 108 089</i>	<i>8 595 936</i>	<i>6 425 701</i>	<i>7 068 199</i>

Morselskaet

Morselskapet hadde ikke obligasjoner målt til amortisert kost i 2015 og 2014.

NOTE 27 - VIRKELIG VERDI PÅ FINANSIELLE INSTRUMENTER VURDERT TIL AMORTISERT KOST

Morselskapet				Konsernet			
2015		2014		2015		2014	
Bokført verdi	Virkelig verdi	Bokført verdi	Virkelig verdi	Bokført verdi	Virkelig verdi	Bokført verdi	Virkelig verdi
EIENDELER							
1 536 821	1 536 821	923 058	923 058	-	-	-	-
-	-	-	-	2 042 959	2 042 959	1 433 268	1 433 268
-	-	-	-	9 065 428	9 620 849	7 721 064	8 470 366
54 043	54 043	280 074	280 074	702 526	702 526	941 104	941 104
1 590 864	1 590 864	1 203 132	1 203 132	11 810 912	12 366 333	10 095 436	10 844 738
SUM FINANSIELLE EIENDELER							
FORPLIKTELSER							
3 273 957	3 273 957	2 734 890	2 734 890	2 757 136	2 757 136	2 356 782	2 356 782
-	-	-	-	248 968	248 968	118 696	118 696
-	-	285 850	285 850	-	-	285 850	285 850
283 498	284 674	283 544	285 383	483 701	484 877	483 778	485 618
3 557 455	3 558 631	3 304 283	3 306 123	3 489 805	3 490 981	3 245 107	3 246 947
SUM FINANSIELLE FORPLIKTELSER							
561 000		520 000		1 294 871		1 223 789	
-		-		-		-	
750 000		750 000		760 180		780 000	
-		-		-		-	
-		-		105 000		105 000	

Amortisert kost innebærer verdsetting av balansepostene etter opprinnelig avtalte kontantstrømmer, eventuelt justert for verdiforringelse. Slike verddivurderinger vil ikke alltid gi verdier som er i samsvar med markedets vurdering av de samme instrumenter. Avvik kan skyldes forskjellige oppfatninger om makroutsikter, markedsforhold, risikoforhold og avkastningskrav, samt avvik i tilgang på presis informasjon.

Tabellene ovenfor gir en oversikt over beregnet virkelig verdi av poster som er bokført til amortisert kost. Verdien er beregnet med utgangspunkt i interne modeller som beregner en teoretisk verdi da det ikke finnes aktive markeder, eller sammenligning mellom priser på instrumentene i porteføljen i forhold til siste tilgjengelige transaksjonspriser. I tilfeller hvor ikke er relevant prisinformasjon tilgjengelig, er det benyttet et anslag basert på skjønn. Verdsetting til virkelig verdi, er etter sin natur beheftet med betydelig usikkerhet.

OBLIGASJONER TIL AMORTISERT KOST*Obligasjoner som holdes til forfall*

Det foreligger ingen objektive indikasjoner på at det har skjedd tap ved verdifall i 2015. I tillegg til en kontinuerlig vurdering av de ulike plasseringene, avholdes det formelle, kvartalsvise verddivurderingsmøter der eksponeringen gjennomgås i detalj med sikte på å avdekke endringer i underliggende risiko. Endringer i kredittvurderinger, endringer i rente og kredittpåslag samt spesifikk makrorisiko er viktige parametere for å vurdere om det har skjedd tap ved verdifall i 2015.

Utlån og fordringer som måles til amortisert kost

I tillegg til en kontinuerlig vurdering av om det har skjedd endringer i verdien av instrumenter som inngår i utlån og fordringer, avholdes det formelle, kvartalsvise verddivurderingsmøter der eksponeringen gjennomgås i detalj med sikte på å avdekke endringer i underliggende risiko. Sentralt for å vurdere verdien, er kredittvurderinger og sannsynligheter for mislighold samt endringer i rente og kredittpåslag.

GJELD TIL KREDITTINSTITUSJONER OG INNSKUDD FRA KUNDER

Gjeld til kredittinstitusjoner og innskudd fra kunder er vurdert til amortisert kost. Noen mindre innskudd med aksjeindekserte avkastning (BMB) er vurdert til virkelig verdi. Virkelig verdi av p.t.-prisede innskudd er derfor satt lik amortisert kost.

VERDIPAPIRGJELD OG ANSVARLIG LÅNEKAPITAL

Verdipapirgjeld til fast rente er vurdert til virkelig verdi, mens verdipapirgjeld til flytende rente og ansvarlig lånekapital er vurdert til amortisert kost. Verdsettingen av gjeld vurdert til amortisert kost er basert på innhentet informasjon fra meglere ("broker quotes") eller beregnet pga. rentekurver innhentet fra Reuters. Verdi ved antatt nytstedelse er lagt til grunn, på tilsvarende måte som for utlån.

Konsernet 2015	NIVÅ 1	NIVÅ 2	NIVÅ 3	Sum
	Kvoterte priser i aktive markeder	Verdsettelsesteknikk basert på observerbare markedsdata	Verdsettelsesteknikk basert på ikke observerbare markedsdata	
Utlån til og fordringer på kredittinstitusjoner	-	-	-	-
Utlån til og fordringer på kunder	2 042 959	-	-	2 042 959
Obligasjoner til amortisert kost	-	9 620 849	-	9 620 849
Bankinnskudd	177 351	525 174	-	702 526
Sum finansielle eiendeler	2 220 310	10 146 023	-	12 366 333
Gjeld til kredittinstitusjoner	2 757 136	-	-	2 757 136
Innskudd fra og gjeld til kunder	248 968	-	-	248 968
Gjeld stiftet ved utstedelse av verdipapir	-	-	-	-
Ansvarlig lånekapital til amortisert kost	-	200 203	284 674	484 877
Sum finansielle forpliktelser	3 006 104	200 203	284 674	3 490 981

NOTE 28 - INVESTERINGER I DATTERSELSKAPER

2015

NOK 1 000

Selskaper	Forretningskontor	Andel i %	Aksjekapital	Pålydende per aksje	Bokført verdi
SpareBank 1 Forsikring AS	Oslo	100	348 400	200	3 315 097
SpareBank 1 Skadeforsikring AS	Oslo	100	132 000	100	2 080 632
SpareBank 1 Medlemskort AS	Oslo	51	150	50	816
ODIN Forvaltning AS	Oslo	100	9 238	1 000	185 045
SpareBank 1 Gruppen Finans AS	Oslo	100	130 000	1 000	403 487
Conecto AS	Oslo	100	15 378	40	271 293
Sum investering i datterselskaper					6 256 370

2014
NOK 1 000

Selskaper	Forretningskontor	Andel i %	Aksjekapital	Pålydende per aksje	Bokført verdi
SpareBank 1 Forsikring AS	Oslo	100	348 400	200	3 117 997
SpareBank 1 Skadeforsikring AS	Oslo	100	132 000	100	2 080 632
SpareBank 1 Medlemskort AS	Oslo	51	150	50	816
Odin Forvaltning AS	Oslo	100	9 238	1 000	185 045
SpareBank 1 Gruppen Finans AS	Oslo	100	130 000	1 000	403 487
Conecto AS	Oslo	100	15 378	40	271 293
Sum investering i datterselskaper					6 059 270

NOTE 29 - INVESTERINGER I TILKNYTTETE SELSKAP

EIERANDEL I TILKNYTTETE SELSKAP

NOK 1 000	SpareBank 1 Banksamarbeidet DA	
	2015	2014
Per 01.01	9 191	10 488
Resultatandel fra tidligere år	3 522	-1 297
Per 31.12	12 713	9 191

Stemmeandel er lik eierandel. Forretningskontoret til SpareBank 1 Banksamarbeidet DA er i Oslo.

FINANSIELL INFORMASJON OM TILKNYTTETE SELSKAP

NOK 1 000	SpareBank 1 Banksamarbeidet DA	
	2015	2014
Eiendeler	667 888	606 188
Gjeld	552 037	498 094
Inntekter	750 417	675 718
Resultat etter skatt	7 757	16 189
Eierandel	10%	10%

MORSELSKAPET HAR FØLGENDE FORDRING OG GJELD TIL TILKNYTTETE SELSKAP

NOK 1000	2015	2014
Fordring SpareBank 1 Banksamarbeidet DA	110 276	76 649
Sum fordring til tilknyttede selskap	110 276	76 649

INVESTERING I TILKNYTTETE SELSKAP I MORSELSKAPET SPAREBANK 1 GRUPPEN AS

NOK 1 000	2015	2014
Andeler i SpareBank 1 Banksamarbeidet DA	10 147	10 147
Sum aksjer og andeler i tilknyttede selskap	10 147	10 147

Andel i SpareBank 1 Banksamarbeidet DA er i morselskapets regnskap etter overgang til IFRS ført til opprinnelig kost og testet for nedskrivning.

Ved utgangen av 2015, samt ved utgangen av 2014 er det ikke funnet grunnlag for nedskrivning.

NOTE 30 – INVESTERINGSEIENDOMMER

Konsernet

SpareBank 1 Gruppens totale eiendomsportefølje utgjorde 239 127 m² fordelt på 21 bygg per 31. desember 2015. Av dette bruker SpareBank 1 Gruppen 31 664 m² i egen virksomhet. Samlet ledighetsgrad er ca 12 prosent. Vektet gjenværende leietid for hele porteføljen er 5 år. I note 3 «Kritiske estimater og vurderinger vedrørende bruk av regnskapsprinsipper» er sensitivitet nærmere omtalt.

NOK 1 000	2015	2014
Anskaffelseskost per 01.01.	3 550 500	3 351 754
Korreksjon anskaffelseskost IB	87	3 436
Omarbeidet anskaffelseskost IB	3 550 587	3 355 190
Årets tilgang	89 477	195 310
Årets avgang	-	-
Anskaffelseskost per 31.12.	3 640 064	3 550 500
Akkumulert verdiregulering per 01.01.	736 110	619 744
Korreksjon akkumulert verdiregulering IB	-	-3 436
Omarbeidet akkumulert verdiregulering IB	736 110	616 308
Årets verdiregulering	8 194	119 802
Akkumulert verdiregulering per 31.12.	744 305	736 110
Balansført verdi per 31.12.	4 384 368	4 286 610

INVESTERINGSEIENDOMMER FORDELT PÅ GEOGRAFISKE OMRÅDER

2015

NOK 1 000	By/område	Areal m ²	Leieinntekt	Opphørstids- punkt gj.sn. leieforhold	Historisk kostpris	Bokført verdi
TYPE BYGG						
Butikker og kjøpesenter	Oslo	19 303	24 672	2021	332 570	353 657
Kontoreiendom	Oslo	149 672	241 277	2017-2022	2 786 140	3 426 073
Øvrige eiendommer	Oslo/Østlandet	38 488	49 648	2022-2035	521 516	604 638
Sum		207 463	315 596	-	3 640 226	4 384 368

2014

NOK 1 000	By/område	Areal m ²	Leieinntekt	Opphørstids- punkt gj.sn. leieforhold	Historisk kostpris	Bokført verdi
TYPE BYGG						
Butikker og kjøpesenter	Oslo	19 303	20 713	2015-2021	312 704	336 287
Kontoreiendom	Oslo	149 622	226 033	2014-2022	2 716 087	3 356 905
Øvrige eiendommer	Oslo/Østlandet	38 488	46 931	2017-2072	521 710	593 418
Sum		207 413	293 677	-	3 550 501	4 286 610

Verdsettelsehierarki

Konsernet 2015	NIVÅ 1	NIVÅ 2	NIVÅ 3	Sum
	Kvoterte priser i aktive markeder	Verdsettelsesteknikk basert på observerbare markedsdata	Verdsettelsesteknikk basert på ikke observerbare markedsdata	
Investeringseiendom	-	-	4 384 368	4 384 368
Sum eiendeler	-	-	4 384 368	4 384 368

Avstemming av nivå 3

	Investeringseiendom
Inngående balanse	4 286 448
Netto gevinst/tap resultatført	8 194
Tilgang/kjøp	89 726
Avhending	-
Overført fra nivå 1 eller 2	-
Overført til nivå 1 eller 2	-
Utgående balanse	4 384 368

Realisert gevinst/tap og verdiregulering ført over resultatet

Netto inntekter fra investeringseiendommer	8 194
Sum realisert gevinst/tap og verdiregulering ført over resultatet	8 194

Verdiendring ført over resultatet

Netto inntekter fra investeringseiendommer	8 194
Sum verdiregulering ført over	8 194

Overføring mellom nivå 1 og 2

	Investeringseiendom
Overført fra nivå 1 til nivå 2	-
Overført til nivå 1 fra nivå 2	-

Konsernet 2014	NIVÅ 1	NIVÅ 2	NIVÅ 3	Sum
	Kvoterte priser i aktive markeder	Verdsettelsesteknikk basert på observerbare markedsdata	Verdsettelsesteknikk basert på ikke observerbare markedsdata	
Investerings eiendom	-	-	4 286 610	4 286 610
Sum eiendeler	-	-	4 286 610	4 286 610

Avstemming av nivå 3

	Investerings eiendom
Inngående balanse	3 971 498
Netto gevinst/tap resultatført	119 802
Tilgang/kjøp	195 310
Avhending	-
Overført fra nivå 1 eller 2	-
Overført til nivå 1 eller 2	-
Utgående balanse	4 286 610

Realisert gevinst/tap og verdiregulering ført over resultatet

Netto inntekter fra investerings eiendommer	119 802
Sum realisert gevinst/tap og verdiregulering ført over resultatet	119 802

Verdiendring ført over resultatet

Netto inntekter fra investerings eiendommer	119 802
Sum verdiregulering ført over	119 802

Overføring mellom nivå 1 og 2

Overført fra nivå 1 til nivå 2	-
Overført til nivå 1 fra nivå 2	-

VERDIVURDERING

Investerings eiendommene bokføres til virkelig verdi. Etter IFRS er virkelig verdi den pris som ville blitt oppnådd ved salg av en eiendel i en velordnet transaksjon mellom markedsdeltakere på måletidspunktet.

Selskapene benytter en intern kontantstrømsmodell for å beregne virkelig verdi for eiendommene. I modellen estimeres en 30-års kontantstrøm på basis av forventede fremtidige kostnader og inntekter for hver enkelt eiendom. Etter utløpet av det 30. året i kontantstrømmen er det beregnet en sluttverdi. Kontantstrøm inklusive sluttverdien inflateres med forventet prisvekst og diskonteres med et avkastningskrav som består av risikofri rente og et risikopåslag. Risikopåslaget er satt individuelt for hver enkelt eiendom.

Mer om de viktigste forutsetningene:

LEIEINNTEKTER

For kontorarealer, som utgjør den største arealtypen i porteføljen, benytter konsernet en egen separat modell for å estimere forventet langsiktig kontantstrøm etter utløp av dagens leiekontrakter. Prishistorikk fra reelle kontraktsinngåelser for den enkelte eiendom inngår i datagrunnlaget for å estimere forventet fremtidig leie for arealet. De forventede leieprisene er basert på et definert kartutsnitt, hvor data på løpende markedsleier per kvadratmeter bruttoareal er hentet ut. Det definerte kartutsnittet vil gi et presist bilde på relevante leiepriser i et område. Videre er de løpende leiene i hvert kartutsnitt inndelt i 4 kvartiler. For å få en ytterligere presis vurdering av forventet leie er hver eiendom plassert i én kvartil. Kvartilinndelingen er hovedsakelig basert på historiske kontrakter for eiendommen, men også kalibrert for strategi og forventet utvikling av eiendommen.

For arealtyper som ikke dekkes av leieprisstatistikk, benyttes selskapets egne vurderinger for å finne forventet fremtidig inntekt.

KOSTNADER

Gjennomsnittlige historiske driftskostnader og selskapenes forventninger per eiendom inngår for å estimere forventede kostnader. Som et anslag for forventede eierkostnader på lang sikt benyttes statistikk fra OPAK og Basale. Dersom de historiske kostnadene har vært spesielt høye eller spesielt lave, benyttes ytterpunktene i OPAK/Basale sine anslag for normale eierkostnader for år 1 i kontantstrømmen. Eierkostnadene antas å være stigende med eiendommens alder og vokser lineært til OPAK/Basale anslag for høye eierkostnader over kontantstrømmens lengde.

AVKASTNINGSKRAV

Avkastningskravet består av risikofri rente som endres over kontantstrømmen og risikopåslag som gjelder individuelt for hver eiendom.

RISIKOFRI RENTE

Observasjoner fra transaksjonsmarkedet tyder på at eiendom er lite sensitive til endringer i markedsrentene. I stedet er det langsiktige forventninger til rentenivået som synes å ligge til grunn for eventuelle prisendringer for eiendom. Grunnen til dette kan være at selv de lengste markedsrentene er relativt korte i forhold til forventet varighet på en næringseiendom. Selskapene har valgt å benytte en 10-års swaprente for de første 10 årene i kontantstrømmen, og en antatt langsiktig normalrente på 5 % for de siste 10 årene og for sluttverdien. For årene i mellom, fra år 10 til år 20, er det benyttet interpolering mellom de to rentene.

RISIKOPÅSLAG

Selskapene benytter et kategoriseringsverktøy for å anslå risikopåslagene per eiendom. Beliggenhet, kontraktslengde og antatt grad av syklisk karakter i kontantstrømmen til den enkelte eiendom inngår som elementer for å plassere eiendommens vektete risikoegenskaper på en poengskala. Eiendommens plassering på poengskalaen benyttes til å finne eiendommens spesifikke risikopåslag innenfor et spenn mellom antatt høyt og lavt risikopåslag i markedet. Dette spennet blir kalibrert mot observerte nøkkeltall fra transaksjonsmarkedet. Kategoriseringen og kalibreringen skal til sammen bidra til markedsmessig og konsistent verddivurdering til virkelig verdi, både på tvers av eiendommene og over tid.

EKSTERN VERDIVURDERING

Parallelt med intern verddivurdering blir det utført ekstern verddivurdering for utvalgte eiendommer i porteføljen for å avstemme markedsutviklingen i perioden. Samtidig er dette en mulighet for å sjekke og diskutere rimeligheten av verdinivåene og eventuelt forutsetningene som inngås i vurderingen mot andre. Utvalget er trukket tilfeldig av forhåndsdefinert antall eiendommer. Det er planen at utvalget for ekstern vurdering rulleres over en periode på 3 år, dog med en viss overlapp med halvårlige intervall for ekstern vurdering.

LATENT SKATT

I forbindelse med verddivurderingen av investeringseiendommene er effekten av latent skatt beregnet utenom verddivurderingsmodellen. Latent skatt oppstår som følge av at man eier aksjer i et eiendomsselskap og ikke eiendommene direkte. Latent skatt er beregnet med 7 % av differansen mellom virkelig verdi og skattemessig verdi, redusert ned bokført utsatt skatt i selskapsregnskapene for eiendommene. Dette er i henhold til normal bransjepraksis. Nettoeffekten reduserer virkelig verdi av investeringseiendommene.

MORSELSKAPET

Morselskapet hadde ikke investeringseiendommer i 2015 og 2014.

NOTE 31 – EIENDOM, ANLEGG OG UTSTYR

2015

Morselskapet		Konsernet		
Maskiner, inventar, transportmidler og kunst	NOK 1000	Maskiner, inventar, transportmidler og kunst	Bygning og annen fast eiendom	Totalt
354 519	Anskaffelseskost eller regulert verdi per 01.01.	545 712	924 827	1 470 539
40 224	Tilgang	42 214	3 404	45 618
-97 300	Avgang	-97 950	-	-97 950
-	Verdiregulering	-	70 632	70 632
-	Omregningsdifferanse	236	-	236
297 443	Anskaffelseskost eller regulert verdi per 31.12.	490 212	998 863	1 489 076
188 277	Akkumulert avskrivning og nedskrivning per	342 764	68 653	411 417
48 679	Årets avskrivning	60 025	36 367	96 392
-97 300	Årets avgang avskrivning	-97 300	-	-97 300
-	Årets avgang nedskrivning	-	-	-
-	Omregningsdifferanse	215	-	215
139 656	Akkumulert avskrivning og nedskrivning per	305 704	105 020	410 725
157 787	Balanseført verdi per 31.12.	184 508	893 843	1 078 351

Dersom bygning eller annen fast eiendom ble vurdert til historisk kost ville balanseførte verdier vært som følger:

Balanseført verdi ved historisk kost	689 474
Verdireguleringsreserve per 31.12.15	199 706

SIKKERHETSSTILLELSE

Selskapet har ikke pantsatt eller akseptert andre rådighetsbegrensninger for sine anleggsmidler.

UTNYTTEDE DRIFTSMIDLER

Av aktiverte bygninger var 0 % ledig.

2014

Morselskapet		Konsernet		
Maskiner, inventar, transportmidler og kunst	NOK 1000	Maskiner, inventar, transportmidler og kunst	Bygning og annen fast eiendom	Totalt
354 624	Anskaffelseskost eller regulert verdi per 01.01.	530 163	844 045	1 374 209
55 204	Tilgang	81 120	1 647	82 768
-55 308	Avgang	-65 903	-	-65 903
-	Verdiregulering	-	79 134	79 134
-	Omregningsdifferanse	331	-	331
354 519	Anskaffelseskost eller regulert verdi per	545 712	924 827	1 470 539
198 721	Akkumulert avskrivning og nedskrivning per	347 250	36 229	383 479
44 849	Årets avskrivning	59 002	32 425	91 426
-	Årets nedskrivning	-	-	-
-55 293	Årets avgang avskrivning	-59 967	-	-59 967
-	Årets avgang nedskrivning	-3 732	-	-3 732
-	Omregningsdifferanse	211	-	211
188 277	Akkumulert avskrivning og nedskrivning per	342 764	68 653	411 417
166 242	Balanseført verdi per 31.12.	202 948	856 173	1 059 122

Dersom bygning eller annen fast eiendom ble vurdert til historisk kost ville balanseførte verdier vært som følger:

Balanseført verdi ved historisk kost	722 101
Verdireguleringsreserve per 31.12.	129 074

SIKKERHETSSTILLELSE

Selskapet har ikke pantsatt eller akseptert andre rådighetsbegrensninger for sine anleggsmidler.

UUTNYTTEDE DRIFTSMIDLER

Av aktiverte bygninger var 0,2 % ledig.

NOTE 32 – GOODWILL**GOODWILL**

2015	2015		2015		2014
NOK 1 000	Hist. kost	Tilgang	Nedskrivninger	Bokført verdi	Bokført verdi
Goodwill ved kjøp av SpareBank 1 Forsikring AS	378 656	-	-	199 953	199 953
Goodwill ved kjøp av 49 % av ODIN Forvaltning AS	158 263	-	-	79 131	79 131
Goodwill ODIN ved oppkjøp av Rahastotori/Fondex	50 060	-	-1 570	35 700	37 270
Goodwill ved kjøp av SpareBank 1 Skadeforsikring AS	553 616	-	-	264 003	264 003
Goodwill SpareBank 1 Gruppen Finans AS	10 245	-	-	10 245	10 245
Goodwill ved kjøp av Conecto AS	205 882	-	-	182 300	182 300
Sum goodwill	1 356 722	-	-1 570	771 332	772 902

Ved overtakelse av kontroll i et foretak (virksomhetssammenslutning) blir alle identifiserbare eiendeler og forpliktelser oppført til virkelig verdi i samsvar med IFRS 3R. En positiv differanse mellom virkelig verdi av kjøpsvederlaget og virkelig verdi av netto identifiserbare eiendeler og forpliktelser oppføres som goodwill, mens en eventuell negativ differanse inntektsføres ved kjøpet. Goodwill oppstår som differanse mellom virkelig verdi av vederlaget ved kjøp av en virksomhet og virkelig verdi av netto identifiserbare eiendeler og forpliktelser. Goodwill er antatt å ha ubegrenset levetid. Oppkjøp av et selskap er blant annet basert på strategisk tilpasning og antatt økonomisk lønnsomhet over lang tid. Goodwill fordeles på kontantstrømsgenerende enheter. Goodwill avskrives ikke, men er gjenstand for en årlig nedskrivningstest med sikte på å avdekke et eventuelt verdifall, i samsvar med IAS 36.

Fastsettelse av gjenvinnbart beløp:

Det brukes likviditetsprognoser (etter skatt) basert på 5 års fremskrivninger. Gjenvinnbart beløp på balansedagen beregnes årlig for goodwill som har en ubestemt utnyttbar levetid. Verdien av de ulike kontantstrømsgenerende enhetene er vurdert per 31. desember 2015. SpareBank 1 Gruppen konsern ser på prissettingen av sammenlignbare finansinstitusjoner, om selskapene har levert resultater bedre enn markedet forventet, de siste årene. For liv- og skadeselskapet er det benyttet estimerte kontantstrømmer kombinert med prissetting av sammenlignbare børsnoterte selskaper. I tillegg trekkes inn forhold som utbyttepolitikk, eierstruktur og distributørene av forsikringsprodukter.

Det kan legges til grunn at det for SpareBank 1 Gruppen konsern vil være en betydelig variasjon i verdiene med hensyn til om verddivurderingen foretas med utgangspunkt i et "going concern" eller som en del av en strukturtransaksjon. Verddivurderingen kommer ut med 3 scenarier, pessimistisk verdi, forventet verdi og optimistisk verdi.

For alle kontantgenererende enheter overstiger gjenvinnbart beløp de balanseførte verdiene, og analysen indikerer at nedskrivning ikke er nødvendig.

Vedlagt følger en tabell under knyttet til sensitiviteten til forutsetningene som ligger til grunn for verdiberegningen:

Sensitivitet	Avkastningskrav	Terminalvekst	1% økning i avkastningskrav	10% endring i netto kontantstrøm
ODIN Forvaltning AS	10%	2,5 %	MNOK 163	MNOK 111
Conecto AS	8%	2,5 %	MNOK 71	MNOK 16
SpareBank 1 Gruppen Finans AS				
<i>herav portefølje</i>	12%	5,0 %	MNOK 49	MNOK 27
<i>herav factoring</i>	10%	4,0 %	MNOK 75	MNOK 42
SpareBank 1 Skadeforsikring AS	8,25%	3,5 %	MNOK 2 186	MNOK 956
SpareBank 1 Forsikring AS	8,25%	3,5 %	MNOK 2 059	MNOK 674
SpareBank 1 Medlemskort AS	11%	0,0 %	MNOK 0,12	MNOK 0,29

AVKASTNINGSKRAV

Selskapenes avkastningskrav baserer seg på følgende resonnerment:

Markedets risikopremie er satt til 5 % etter skatt. PwC sin undersøkelse av markedets risikopremie i 2015 for Norske Finansanalytikeres Forening avdekket at nivået bør ligge omkring dette nivået. Videre anvendes en 10-årig statsrente som beste estimat for risikofri rente, hvilket var 1,5 % pr. 31.12.2015. Skattenivået til den risikofrie plasseringen er satt til 22 %. Det er også tillagt en likviditetspremie på 3,5 % for alle selskaper da de ikke er børsnotert.

Det som skiller avkastningskravet for de respektive selskapene, er selskapenes beta. Det er estimert beta mot sammenlignbare børsnoterte selskaper der det har vært grunnlag for det. Der det ikke har vært grunnlag for å sammenligne beta mot tilsvarende selskaper, derfor har beta vært fastsatt skjønnsmessig.

Avkastningskrav EK: $R_f \times (1 - s) + MRP \times \text{Beta} + LP$

TERMINALVERDI

Selskapenes terminalvekst har som hovedregel vært fastsatt til 3,5 % da det antas at selskapenes resultatvekst vil stige med den underliggende inflasjonen på lang sikt pluss et påslag for 1 % realvekst. Det er imidlertid fastsatt en høyere terminalvekst for SpareBank 1 Gruppen Finans AS i de respektive virksomhetsområdene Portefølje og Factoring til henholdsvis 5 % og 4 %. Selskapene er ikke ansett til å være i "steady state" ved utgangen av 2020. Således legges det til grunn en høyere terminalvekst.

NOTE 33 – ANDRE IMMATERIELLE EIENDELER

2015

NOK 1 000	IT-systemer i bruk	Lisenser	Forsikringssystem under utvikling	Kunde relasjoner	Merkevare	Software	Totalt
Anskaffelseskost per 01.01.15	426 170	85 073	1 175	23 318	68 711	-	604 447
Årets tilgang	24 485	6 868	8 073	-	-	5 527	44 954
Herav utviklet internt	15 175	-	8 073	-	-	5 527	28 776
Herav kjøpt separat	9 310	6 868	-	-	-	-	16 178
Årets avgang	-41 815	-	-914	-	-	-	-42 729
Omregningsdifferanse	-	4	-	-	-	-	4
Anskaffelseskost per 31.12.15	408 840	91 945	8 335	23 318	68 711	5 527	606 676
Akkumulert avskrivning og nedskrivning per 01.01.15	201 648	54 458	-	20 674	41 300	-	318 079
Årets avskrivning	51 686	8 140	-	1 953	3 690	-	65 469
Årets nedskrivning	-	-	-	-	-	-	-
Årets avgang avskrivning	-41 815	-	-	-	-	-	-41 815
Årets avgang nedskrivning	-	-	-	-	18 452	-	18 452
Omregningsdifferanse	-	4	-	-	-	-	4
Akkumulert avskrivning og nedskrivning per 31.12.15	211 518	62 602	-	22 627	63 442	-	360 189
Balanseført verdi per 31.12.15	197 322	29 343	8 335	691	5 269	5 527	246 487

2014

NOK 1 000	IT-systemer i bruk	Lisenser	Forsikringssystem under utvikling	Kunde relasjoner	Merkevare	Software	Totalt
Anskaffelseskost per 01.01.14	339 555	93 054	40 617	23 318	68 711	-	565 255
Korreksjon anskaffelseskost per 01.01.14 ¹⁾	36 279	-53	-36 279	-	-	-	-53
Omarbeidet anskaffelseskost per 01.01.14	375 835	93 000	4 338	23 318	68 711	-	565 202
Årets tilgang	50 735	-	1 175	-	-	-	51 910
Herav utviklet internt	16 033	-	1 175	-	-	-	17 208
Herav kjøpt separat	34 702	-	-	-	-	-	34 702
Årets avgang	-400	-7 932	-4 338	-	-	-	-12 670
Omregningsdifferanse	-	4	-	-	-	-	4
Anskaffelseskost per 31.12.14	426 170	85 073	1 175	23 318	68 711	-	604 447
Akkumulert avskrivning og nedskrivning per 01.01.14	129 381	46 764	19 385	17 321	37 609	-	250 461
Korreksjon akkumulert avskrivning og nedskrivning per 01.01.14	19 386	-53	-19 385	-	-	-	-52
Omarbeidet avskrivning og nedskrivning per 01.01.14	148 767	46 711	-	17 321	37 609	-	250 409
Årets avskrivning	53 281	7 742	-	3 353	3 690	-	68 066
Årets avgang avskrivning	-400	-	-	-	-	-	-400
Omregningsdifferanse	-	4	-	-	-	-	4
Akkumulert avskrivning og nedskrivning per 31.12.14	201 648	54 458	-	20 674	41 300	-	318 079
Balanseført verdi per 31.12.14	224 522	30 615	1 175	2 644	27 411	-	286 368

¹⁾Anskaffelseskost og akkumulerte avskrivninger for Lisenser er per 1.1.2014 korrigeret med et beløp på 53 TNOK. Dette for å komme à jour med faktiske forhold. Endringene har ingen effekt på de bokførte verdiene. Anskaffelseskost på 36,3 mill. kroner og akkumulerte avskrivninger på 19,4 mill. kroner som var klassifisert som «forsikringssystem under utvikling» per 31.12.2013 ble korrigeret til «IT-systemer i bruk» pr 01.01.2014, da dette var IT-systemer som var tatt i bruk.

NOTE 34 – DRIFTSKOSTNADER

Morselskapet		Konsernet	
2015	2014 NOK 1 000	2015	2014
127 782	70 169	1 074 655	1 023 368
1 472	1 269	138 878	115 031
1 887	502	75 814	56 246
-95 576	-28 819	313 448	308 090
35 566	43 121	1 602 795	1 489 048
	Godtgjørelse til revisor		
358	305 Ordinær revisjon	2 881	2 655
-	- Andre attestasjonstjenester	37	124
-	- Skatterådgivning	-	8
-	19 Andre tjenester	260	317
	Godtgjørelse til revisor er oppgitt inklusive merverdiavgift.		
	Personalkostnader		
222 810	199 234 Lønn	763 524	683 389
-	- Sluttvederlag	2 521	11 563
42 017	36 789 Arbeidsgiveravgift	83 174	126 305
52 478	42 527 Pensjonskostnader	129 148	117 006
-205 037	-216 036 Refusjon lønn, pensjon døtre	-	-
4 141	-1 488 Sosiale kostnader	30 597	36 816
11 373	9 143 Øvrige personalkostnader	65 692	48 288
127 782	70 169	1 074 655	1 023 368
	Spesifikasjon av pensjonskostnader		
23 940	19 754 Tilskuddsplaner inkl. aga	70 986	61 131
28 538	22 773 Ytelsesplaner inkl. aga	58 163	55 875
52 478	42 527	129 148	117 006

NOTE 35 – PENSJONER

GENERELL BESKRIVELSE AV SELSKAPETS PENSJONSFORPLIKTELSE:

Konsernet har en kollektiv pensjonsordning for sine ansatte i SpareBank 1 Forsikring AS. Pensjonsordningen sikrer de fleste av de ansatte en pensjon på 70 % av sluttlønnen frem til 77 år med etterfølgende avtrapping. Ordningen gir medlemmene i ordningen et garantert nivå på utbetalingene over levetiden. Det gjøres en årlig vurdering av regulering av pensjoner under utbetaling utover et eventuelt overskudd fra pensjonsordningen. I 2015 var det ikke overskudd fra pensjonsordningen og det ble ingen regulering av pensjoner under utbetaling.

I tillegg ble det etablert en ordning for kollektiv innskuddspensjon for nyansatte fra 1. mai 2005. Fra samme tidspunkt ble den ytelsesbaserte pensjonsordningen lukket.

I morselskapet er 55 yrkesaktive og 78 pensjonister omfattet av den sikrede ytelsesordningen, og 262 av innskuddsordningen. I konsernet er 300 yrkesaktive og 479 pensjonister omfattet av den sikrede ytelsespensjonsordningen. Det er 969 yrkesaktive omfattet av den innskuddsbaserte ordningen i konsernet.

Pensjonsmidlene forvaltes av SpareBank 1 Forsikring AS. Ansvar for forvaltningen av ordningen inkludert investeringsbeslutningen og premienivå hviler i felleskap på administrasjonen og styret for SpareBank 1 Forsikring AS.

Ved verdsettelse av pensjonsmidlene og ved måling av påløpte forpliktelser benyttes estimerte verdier. Disse verdiene korrigeres hvert år i samsvar med oppgaver over pensjonsmidlenes flyttestørrelse fra SpareBank 1 Forsikring AS og aktuarmessig beregning av forpliktelsesens størrelse.

Kostnadene er beregnet på forutsetningene for inngående balanse. Per 31.12 er det beregnet en oppdatert netto pensjonsforpliktelse ut fra forutsetningene ved årsslutt. Aktuarielle gevinster og tap (estimatavvik) regnskapsføres i oppstillingen over utvidet resultat/egenkapital.

Periodens pensjonskostnad består av periodens pensjonsopptjening og rentekostnad, påløpt pensjonsforpliktelse fratrukket avkastning, samt periodisert arbeidsgiveravgift. Innbetalt innskuddspensjon kostnadsføres i betalingsåret.

Lov om statstilskudd til arbeidstakere som tar ut avtalefestet pensjon i privat sektor (AFP-tilskudsloven) trådte i kraft 19. februar 2010. Arbeidstakere som tar ut AFP med virkningstidspunkt i 2011 eller senere, vil bli gitt ytelse etter den nye ordningen. Ny AFP-ordning utgjør et livsvarig påslag på Folketrygden og kan tas ut fra 62 år. Den nye AFP ordningen legger opp til at bedriften skal betale en samlet premie med utgangspunkt i årslønn til arbeidstakeren. Premien beregnes med utgangspunkt i en fast prosent av årslønn mellom 1 og 7,1 ganger gjennomsnittlig grunnbeløp. Årspremiesatsen for 2015 utgjør 2,4 %. Opptjening i ny ordning beregnes på bakgrunn av arbeidstakerens livsinntekt, slik at alle tidligere arbeidsår innregnes i opptjeningsgrunnlaget. Ny ordning skal finansieres ved at Staten dekker 1/3 av pensjonsutgiftene og 2/3 skal dekkes av arbeidsgiverne. Arbeidsgivernes premie skal fastsettes som en prosentandel av lønnsutbetalinger mellom 1 G og 7,1 G. Den nye AFP-ordningen regnskapsføres som en innskuddsordning.

K2013 BE benyttes ved årsslutt. SpareBank 1 Gruppen konsern benytter OMF-renten som diskonteringsrente. Det henvises til note 2 regnskapsprinsipper for ytterligere omtale av pensjoner og bruk av OMF-renten.

Forventet premieinnbetaling for ytelsesordningen for mor og konsern er henholdsvis 13,0 og 57,8 millioner kroner i 2016.

Morselskapet		Konsernet	
2015	2014 NOK 1 000	2015	2014
PENSJONSFORPLIKTELSE I YTSELSEBASERTE PENSJONSORDNINGER			
341 779	278 067	1 295 183	1 089 534
-	-	-	-
24 315	18 716	47 672	43 382
6 518	8 871	27 595	36 919
-	-	-1 208	-
-60 562	45 586	-229 461	175 469
-16 619	-9 297	-55 595	-49 957
-14 643	-164	-2 652	-164
280 789	341 779	1 081 533	1 295 183
222 448	298 471	964 712	1 183 651
58 341	43 308	116 821	111 532
PENSJONSMIDLER			
238 699	201 405	979 407	887 308
-	-	-	-
5 649	7 628	23 855	31 331
-	-	-	-225
-7 271	26 531	-24 603	52 838
11 841	9 372	46 570	51 156
-15 356	-6 236	-49 142	-43 000
-8 736	-	-1 666	0
224 826	238 699	974 421	979 407
FINANSIELL STATUS PER 31.12			
280 789	341 779	1 081 533	1 295 183
224 826	238 699	974 421	979 407
55 963	103 080	107 112	315 776
55 963	103 080	107 112	315 776
14 534	10 623	44 524	28 327
-	-	701	-
3 354	2 814	6 751	6 905
-4 698	-	-4 267	-
-7 514	2 687	-28 885	17 291
1 848	-1 753	882	-8 162
703	164	-2 420	164
8 226	14 534	17 288	44 524
64 189	117 614	124 399	360 300

Morselskapet		Konsernet	
2015	2014 NOK 1 000	2015	2014
PERIODENS PENSJONSKOSTNAD			
24 315	18 716	47 672	43 382
6 518	8 871	27 595	36 919
-5 649	-7 628	-23 855	-31 331
25 185	19 959	51 412	48 970
3 354	2 814	6 751	6 905
28 538	22 773	58 163	55 875
10 039	11 298	35 242	38 571
23 940	19 754	70 986	61 131
52 478	42 527	129 148	117 006
-	-	-	-
	Avviklingsgevinst ved avslutning av pensjonsopptjeining (utsendelse av fripoliser)		
52 478	42 527	129 148	117 006
13 814	37 213	93 014	113 073
	Estimert pensjonskostnad ytelse og innskudd for neste år inkl arbeidsgiveravgift		
49 320	55 257	196 877	202 137
20,4 %	20,4 %	17,9 %	19,1 %
	Kostnad i % av pensjonsgrunnlaget sikret pensjon		
2015	2014	2015	2014
Aktuarielle gevinster og tap (estimatendringer)			
42 248	-15 871	163 874	-102 143
5 649	7 628	23 855	31 331
	Faktisk avkastning på pensjonsmidlene		
Forutsetninger			
2,60%	2,30%	2,60%	2,30%
	Diskonteringsrente		
2,60%	2,30%	2,60%	2,30%
	Forventet avkastning på midlene		
2,50%	2,75%	2,50%	2,75%
	Fremtidig lønnsutvikling		
2,25%	2,50%	2,25%	2,50%
	G-regulering		
0,50%	2,00%	0,50%	2,00%
	Pensjonsregulering		
15,10%	14,10%	15,10%	14,10%
	Arbeidsgiveravgift		
4% og 2 %	4 % og 2 %	4% og 2 %	4 % og 2 %
	Frivillig avgang		
Demografiske forutsetninger			
K2013B	K2013BE	K2013B	K2013BE
IR2003	IR2003	IR2003	IR2003
	Dødelighet		
	Uførhet		

Sammensetning av pensjonsmidler ¹⁾	2015		2014	
	Noterte	Unoterte	Noterte	Unoterte
Eiendom	0,0 %	17,7 %	0,0 %	17,5 %
Obligasjoner til amortisert kost	29,1 %	3,6 %	21,9 %	4,7 %
Aksjer og andeler	13,6 %	0,0 %	13,3 %	0,0 %
Obligasjoner til virkelig verdi	34,9 %	1,0 %	42,1 %	0,3 %
Andre eiendeler	0,1 %	0,0 %	0,2 %	0,0 %
Sum pensjonsmidler	77,7 %	22,3 %	77,5 %	22,5 %

¹⁾ Sammensetning av pensjonsmidler er samme for moreselskapet som

Utviklingen de siste år i den ytelsesbaserte pensjonsordningen for konsernet

2015	2014 NOK 1 000	2015	2014	2013	2012	2011	
280 789	341 779	Nåverdi pensjonsforpliktelse per 31.12	1 081 533	1 295 183	1 089 534	1 073 946	1 111 629
224 826	238 699	Pensjonsmidler per 31.12	974 421	979 407	887 308	773 575	766 729
55 963	103 080	Underskudd	107 112	315 776	202 226	300 371	344 900
60 562	-45 586	Erfarte justeringer på pensjonsforpliktelsene	229 461	-175 469	-18 177	-23 746	128 266
-7 271	26 531	Erfarte justeringer på pensjonsmidlene	-24 603	52 838	68 593	-12 520	29 143

NOTE 36 – SKATT

Sammenheng mellom resultat før skattekostnad og skattegrunnlag

Morselskapet		Konsernet		
2015	2014 NOK 1 000	2015	2014	
1 724 921	1 012 550	Resultat før skattekostnad	1 617 499	2 406 161
-70 308	924	Endring i midlertidige forskjeller	-190 359	-547 505
-	-	- Andre forsikringstekniske avsetninger	-	-
-1 794 344	-1 195 604	Permanente forskjeller	-4 395	-495 438
1 528 978	317 785	Mottatt konsernbidrag med skattemessig virkning	-	-
-42 428	-33 628	Avregnet fremførbart underskudd	-	-33 628
1 431	-11	Korreksjon tidligere år	-1 640	2 808
1 348 249	102 016	Grunnlag for betalbar skatt i resultat	1 421 105	1 332 398
-270 000	-102 016	Avgitt konsernbidrag med skattemessig virkning	-	-
-	-	- Effekter av prinsippendringer	-	-
-	-	- Øvrige forskjeller	208 727	7 408
1 078 249	-	Grunnlag for betalbar skatt i balansen	1 629 832	1 339 806
291 127	13 021	Betalbar skatt	440 055	361 748
30 439	-4 190	Endring i utsatt skattefordel/utsatt skatt forutsatt	-43 072	169 555
3 498	-	- Endring i utsatt skattefordel/utsatt skatt - effekt pga endret	-39 445	-
72 900	27 544	Skatteandel avgitt konsernbidrag	-	-
-	1 012	For lite/mye avsatt skatt tidligere år	-576	656
-16 309	5 870	Øvrige skatteeffekter netto	-55 477	24 071
381 655	43 257	Skattekostnad(+)/skatteinntekt (-)	301 484	556 029

381 655	43 257	Skatt før andre resultatkomponenter	301 484	556 029
18 154	-5 870	Skatt på andre resultatkomponenter	71 098	-34 249
		<i>Herav skatt knyttet til:</i>		
16 309	-5 870	Estimatavvik i pensjonsavtalen	62 246	-37 779
-		- Revaluering eiendom	17 658	21 366
-		- Justering av forsikringsforpliktelser	-14 538	-17 837
-		- Verdiendring aksjer tilgjengelig for salg	-	-
1 845		- Endring i utsatt skattefordel/utsatt skatt - endret sats	5 731	-
399 809	37 386	Skattekostnad/skatteinntekt inkludert andre	372 606	521 780
		Utsatt skatt/utsatt skattefordel per 31.12		
		NOK 1 000		
-		- Anleggsmidler	226 486	271 545
-		- Verdipapirer	359 677	407 508
-		- Andeler i deltagerlignende selskap	2 727	-
-		- Forsikringsmessige avsetninger som er egenkapital	293 292	326 242
-		- Øvrige endringer	76 924	110 878
-		- Sum utsatt skatt	959 106	1 116 173
-15 806	-21 629	Anleggsmidler	-22 455	-28 075
-		- Verdipapirer	-	-
-		- Andeler i deltagerlignende selskap	-	-
-		- Fordringer	-6 313	-7 923
-		- Avsetninger	-3 753	-17 592
-16 047	-31 756	Pensjonsforpliktelser	-33 487	-90 185
-		- Øvrige endringer	-946	-
-31 853	-53 385	Sum utsatt skattefordel	-66 955	-143 776
-34 933	-49 183	Utsatt skattefordel knyttet til fremførbart skattemessig	1 902	-
-66 786	-102 568	Utsatt skatt/skattefordel	894 054	972 397
-66 786	-102 568	Utsatt skattefordel	894 054	972 397
-		- Ikke balanseført utsatt skattefordel	-23 424	-19 125
-66 786	-102 568	Netto utsatt skatt(+)/utsatt skattefordel(-)	870 630	953 272
		Avstemming av skattekostnad/skatteinntekt		
465 729	273 389	% av resultat før skatt	436 725	649 664
-484 473	-322 813	Permanente forskjeller	-1 187	-133 768
5 343		- Effekt på utsatt skatt per 31.12 pga endring i skattesats	-38 989	-
412 824	85 802	Skatt av mottatt konsernbidrag	-	-
386		- Korreksjon tidligere år	-370	2 788
-18 154	5 870	Føring direkte mot egenkapitalen	-65 724	37 028
-		- Endring forsikringstekniske avsetninger ikke inngår i utsatt skatt	-22 266	6 324
-	1 009	Øvrige forskjeller	-6 705	-6 006
-		- Endring utnyttelse av fremførbart utbyttegodtgjørelse	-	-
381 655	43 257	Beregnet skattekostnad(+)/skatteinntekt(-)	301 484	556 029

Utsatt skattefordel i morselskapet er ført opp i balansen da fremskrivninger av resultater fra datterselskaper tilsier at morselskapets skatteposisjoner vil bli utnyttet i et 3-5 års perspektiv.

1) Konsernets betalbare skatt i 2014 er redusert med skatteeffekten av konsernbidragene da SpareBank 1 Gruppen konsern mener at det er sannsynlig at vedtakene om konsernbidrag vedtas, selv om konsernbidragene først blir regnskapsført i vedtaksåret. Utsatt skatt er økt tilsvarende. Bakgrunnen for at det ikke er oppført noe skatt i SpareBank 1 Gruppen AS i 2015 er at den er resultatført og gjort opp i 2015. Det blir ikke vedtatt konsernbidrag før i påfølgende år, den betalbare skatten vil oppstå etter generalforsamlingen og gjøres opp i samme år.

NOTE 37 - LØNN OG ANNEN GODTGJØRELSE TIL ADMINISTRERENDE DIREKTØR OG LEDENDE ANSATTE

NOK 1 000	Lønn/ honorar ¹⁾	Opptjent bonus	Annen godtgjørelse ²⁾	Periodisert pensjonskostnad
ALLIANSELEDELSEN				
Kirsten Idebøen (frem til 1. april 2015)	1 650	504	78	1 046
Turid Grotmoll (fra 01. april 2015)	3 945	365	100	2 015
Torbjørn Martinsen	3 526	343	169	832
Tore Haarberg	3 368	215	173	294
Iren Rutle	2 416	206	178	471
Eivind Gjemdal	2 659	261	182	854
Jarle Haug	3 182	343	226	556
Sum 2015	20 747	2 237	1 106	6 069
Sum 2014	23 750	4 169	1 437	7 001

¹⁾ Lønn/honorar er utbetalt lønn/honorar i regnskapsåret 2015.

²⁾ Omfatter telefon, forsikring og andre trekkpliktige ytelser.

NOK 1 000	Honorar ³⁾	Annen godtgjørelse
STYRET		
Jan-Frode Janson (styrets leder fra 8. april 2015 og styrets nestleder frem til 8. april 2015)	218	-
Arne Austreid (nestleder fra 8. april 2015 og styremedlem frem til 8. april 2015)	218	-
Richard H. Heiberg (styrets leder frem til 8. april 2015)	253	-
Finn Haugan	182	-
Odd Einar Folland (styremedlem fra 8. april 2015)	-	-
Per Halvorsen (styremedlem frem til 8. april 2015)	182	-
Tor-Arne Solbakken	218	-
Sally Lund-Andersen	182	-
Åse F. Blomkvist (ansattrepresentant fra 8. april 2015)	-	-
Knut Bekkevold (ansattrepresentant frem til 8. april 2015)	218	-
Torbjørn Vik (observatør)	146	-
Hans-Christian Gabrielsen (møtende vara)	146	-
Espen Bjørklund Larsen (møtende vara)	146	-
Sum 2015	2 111	-
Sum 2014	1 937	-

NOK 1 000	Honorar ³⁾	Annen godtgjørelse
KONTROLLKOMITÉEN		
Dag Nafstad – leder fra 24. juni 2015	133	-
Knut Ro – leder frem til 24. juni 2015	179	-
Ivar Listerud	133	-
Vigdis Wiik Jacobsen	133	-
Rolf Røkke	133	-
Sum 2015	711	-
Sum 2014	690	-

NOK 1 000	Honorar ³⁾	Annen godtgjørelse
REPRESENTANTSKAP		
Ingvald Løyning (leder)	24	-
Ellen Stensrud (nestleder)	8	-
Siri J. Strømmevold	40	-
Kjell Bjordal	8	-
Kjell Olav Pettersen (frem til 8.4.15)	4	-
Karl-Eirik Schjøtt-Pedersen (fra 8.4.15)	-	-
Øyvind Aske	8	-
Haakon Tronrud	12	-
Arne Henning Falkenhaus	8	-
Kjersti Andresen (frem til 8.4.15)	12	-
Endre Sæther (fra 8.4.15)	-	-
Kyrre Elvegård (frem til 8.4.15)	12	-
Rune Svendsen (fra 8.4.15)	-	-
Nina Klaveness Ek	12	-
Anders Drage	12	-
Sum 2015	163	-
Sum 2014	201	-

³⁾ Honorarbeløpet er utbetalt i regnskapsåret 2015. TNOK 1 055 vedr. styrehonorar er fordelt til SpareBank 1 Banksamarbeidet DA.

SpareBank 1 Gruppen AS med datterselskaper avviklet individuelle bonusordninger med virkning fra 1. januar 2015. Utsatt bonus for tidligere år vil bli utbetalt i 2016, 2017 og 2018 i henhold til Finansdepartementets forskrift vedrørende godtgjørelse i finansinstitusjoner. Den utsatte bonusutbetalingen er relatert til avkastning på syntetiske egenkapitalbevis basert på utvalgte egenkapitalbevis og aksjer i SpareBank 1 Gruppens eierbanker. Styret tar årlig stilling til om det foreligger forhold som tilsier at det ikke bør utbetales utsatt bonus.

SpareBank 1 Gruppen AS sin netto andel av tidligere administrerende direktør sin etterlatte pensjon utgjorde MNOK 13,2. Dette er kostnadsført i sin helhet i 2015.

Administrerende direktør har rett til førtidspensjon tilsvarende 70 % av årslønn fra fylte 62 år til 67 år.

Det foreligger ingen forpliktelser overfor styrets leder til å gi særskilt vederlag ved opphør eller endring av vervet. Det foreligger heller ingen avtaler om bonus, overskuddsdeling, opsjoner og lignende til fordel for leder av styret.

Det tilbys lån og enkelte forsikringstjenester til en pris tilsvarende beste kundevilkår. Fordeler som ytes til ledende ansatte og styremedlemmer avviker ikke fra det som gis til øvrige ansatte.

SpareBank 1 Forsikring AS har ingen rabatter på forsikringer til noen ansatte eller styremedlemmer. Alle forsikringsavtaler er gitt på ordinære kundevilkår.

SpareBank 1 Gruppen AS har ingen virksomhet utover å forvalte sine interesser i datterselskapene. Alle transaksjoner med nærstående parter er inngått på forretningsmessige vilkår. Alle konserninterne godtgjørelser som ikke er relatert til salg og porteføljerådgivning, er basert på selvkostprinsippet. Se note 38.

FORSIKRINGSPREMIE SPAREBANK 1 SKADEFORSIKRING AS 2015

NOK 1 000	Allianseledelsen	Styret	Kontrollkomiteen	Tilknyttede selskap	Andre nærstående
Årlig premie	193	171	12	Se note 38	159
Erstatninger	-	26	4	Se note 38	19

FORSIKRINGSPREMIE SPAREBANK 1 SKADEFORSIKRING AS 2014

NOK 1 000	Allianseledelsen	Styret	Kontroll komiteen	Tilknyttede selskap	Andre nærstående
Årlig premie	240	235	23	Se note 38	101
Erstatninger	5	7	-	Se note 38	6

NOTE 38 – VESENTLIGE TRANSAKSJONER MED NÆRSTÅENDE PARTER
KONSERNETS TRANSAKSJONER MED NÆRSTÅENDE PARTER:

Det overordnede prinsipp for transaksjoner mellom SpareBank 1 Gruppen AS og nærstående parter er at disse skal være i samsvar med vanlige forretningsmessige vilkår.

For tjenester ytet direkte til konsernselskaper, samt for fellestjenester som SpareBank 1 Gruppen AS utfører for datterselskaper og Alliansen gjennom SpareBank 1 Banksamarbeidet DA benyttes kostnadsdelingsprinsippet uten fortjenestepåslag. For øvrige transaksjoner mellom SpareBank 1 Gruppen AS og konsernselskaper benyttes påslag og markedsmessige vurderinger for å fastsette prisen på transaksjoner.

Morselskapet		Konsernet	
2015	2014 ¹⁾ NOK 1 000	2015	2014 ¹⁾
Salg av tjenester (inntekter)			
10 334	28 230 Foretak med felles kontroll eller betydelig innflytelse over foretaket	113 016	151 681
104 217	142 945 Datterselskap	-	-
311 884	249 615 Tilknyttede selskaper	327 261	251 415
-	- Felleskontrollert virksomhet der foretaket er deltager	-	-
-	- Nøkkelpersonell i ledelsen av foretaket eller foretakets morforetak ²	-	-
928	21 342 Andre nærstående parter	118 066	87 330
Kjøp av tjenester (kostnader)			
-3 625	- Foretak med felles kontroll eller betydelig innflytelse over foretaket	-1 022 339	-963 406
-35 147	-43 710 Datterselskap	-	-
-	- Tilknyttede selskaper	-	-
-	- Felleskontrollert virksomhet der foretaket er deltager	-	-
-	- Nøkkelpersonell i ledelsen av foretaket eller foretakets morforetak ²	-	-
-	- Andre nærstående parter	-82 977	-68 060
Balanseposter som følge av kjøp og salg av tjenester			
14 746	-289 Foretak med felles kontroll eller betydelig innflytelse over foretaket	-55 296	-49 541
73 935	51 049 Datterselskap	-	-
-	- Tilknyttede selskaper	-	-
-	- Felleskontrollert virksomhet der foretaket er deltager	-	-
-	- Nøkkelpersonell i ledelsen av foretaket eller foretakets morforetak ²	-	-
9 321	- Andre nærstående parter	19 398	1 446
Netto leieinntekter			
-	- Foretak med felles kontroll eller betydelig innflytelse over foretaket	-	-
-4 274	-494 Datterselskap	-	-
41 373	38 369 Tilknyttede selskaper	41 373	38 369
-	- Felleskontrollert virksomhet der foretaket er deltager	-	-
-	- Nøkkelpersonell i ledelsen av foretaket eller foretakets morforetak ²	-	-

-	-	- Andre nærstående parter	-	-
		Renteinntekter på utlån (+) og rentekostnader på lån (-)		
-79 998	-101 103	Foretak med felles kontroll eller betydelig innflytelse over foretaket	-78 460	-101 103
17 892	18 803	Datterselskap	-	-
-	-	- Tilknyttede selskaper	-	-
-	-	- Felleskontrollert virksomhet der foretaket er deltager	-	-
-	-	- Nøkkelpersonell i ledelsen av foretaket eller foretakets morforetak ²	-	-
-	-	- Andre nærstående parter	-	-
		Utlån, fordringer og andre finansielle transaksjon		
73 931	288 279	Foretak med felles kontroll eller betydelig innflytelse over foretaket	373 917	551 295
1 537 537	923 757	Datterselskap	-	-
110 276	76 649	Tilknyttede selskaper	110 276	76 649
-	-	- Felleskontrollert virksomhet der foretaket er deltager	-	-
-	-	- Nøkkelpersonell i ledelsen av foretaket eller foretakets morforetak ²	-	-
-	-	- Andre nærstående parter	-	24 961
		Lån, gjeld og andre finansielle transaksjoner		
-3 557 418	-3 020 175	Foretak med felles kontroll eller betydelig innflytelse over foretaket	-3 557 418	-3 020 175
-	-	- Datterselskap	-	-
-	-	- Tilknyttede selskaper	-	-
-	-	- Felleskontrollert virksomhet der foretaket er deltager	-	-
-	-	- Nøkkelpersonell i ledelsen av foretaket eller foretakets morforetak ²	-	-
-	-	- Andre nærstående parter	-	-

¹⁾ Vesentlige transaksjoner med nærstående parter for 2014 gjelder de som ble regnet som nærstående parter i 2014. Note 51 i årsrapporten for 2014 gir en beskrivelse om hvem dette gjelder.

²⁾ Godtgjørelse til ledende ansatte i konsernledelsen, styret, kontrollkomiteén og representantskapet er omhandlet i Note 37 - Lønn og annen godtgjørelse til administrerende direktør og ledende ansatte

Morselskapet har innvilget avlastningsgaranti overfor datterselskap på 561,0 (521,0) mill. kroner.

NOTE 39 - ANTALL ANSATTE OG ÅRSVERK

	Ansatte 31.12.2015	Årsverk 31.12.2015	Gjennomsnittlig antall ansatte 2015	Gjennomsnittlig antall årsverk 2015
SpareBank 1 Gruppen AS	311	306	309	303
SpareBank 1 Forsikring AS	676	663	663	649
SpareBank 1 Skadeforsikring AS	26	26	26	26
ODIN Forvaltning AS	49	48	50	50
SpareBank 1 Medlemskort AS	10	10	10	10
SpareBank 1 Gruppen Finans AS	44	42	43	42
Conecto AS	132	126	134	120
Sum	1 248	1 222	1 235	1 199

	Ansatte 31.12.2014	Årsverk 31.12.2014	Gjennomsnittlig antall ansatte 2014	Gjennomsnittlig antall årsverk 2014
SpareBank 1 Gruppen AS	322	315	305	299
SpareBank 1 Forsikring AS	627	615	623	610
SpareBank 1 Skadeforsikring AS	25	25	24	24
ODIN Forvaltning AS	50	49	48	46
SpareBank 1 Medlemskort AS	10	10	9	9
SpareBank 1 Gruppen Finans AS	42	40	43	42
Conecto AS	130	125	132	127
Sum	1 206	1 181	1 184	1 157

NOTE 40 – ANSVARLIG LÅNEKAPITAL OG FONDSOBLIGASJONER

Morselskapet				Konsernet		
2015	2014	NOK 1 000	Rente	Forfall	2015	2014
Evigvarende ansvarlig lånekapital						
83 159	83 200	Eierbanker og Sparebanken Vest	NIBOR pluss 3%	Evigvarende	83 159	83 200
200 339	200 344	Eierbanker og Sparebanken Vest	NIBOR pluss 3%	Evigvarende	200 339	200 344
283 498	283 544	Sum evigvarende ansvarlig lånekapital			283 498	283 544
Fondsobligasjoner						
-	-	15.06.2006 - Fondsobligasjoner Norsk Tillitsmann ASA	NIBOR pluss 1,17%		200 203	200 235
-	-	Sum fondsobligasjoner			200 203	200 235
283 498	283 544	Sum ansvarlig lånekapital og fondsobligasjoner			483 701	483 778

NOTE 41 – INNSKUDD FRA OG GJELD TIL KUNDER OG KREDITTINSTITUSJONER

Morselskapet			Konsernet	
2015	2014	NOK 1 000	2015	2014
516 821	378 058	Lån og innskudd fra kredittinstitusjoner uten avtalt løpetid eller oppsigelsestid	-	-50
2 757 136	2 356 832	Lån og innskudd fra kredittinstitusjoner med avtalt løpetid eller oppsigelsestid	2 757 136	2 356 832
-	-	- Bankinnskudd fra og gjeld til kunder uten avtalt løpetid	107 147	118 696
-	-	- Bankinnskudd fra og gjeld til kunder med avtalt løpetid	-	-
-	-	- Gjeld til forsikringstakere	141 822	170 701
3 273 957	2 734 890	Sum innskudd fra og gjeld til kunder og kredittinstitusjoner	3 006 104	2 646 180

NOTE 42 – EIERSTRUKTUR

SpareBank 1 Gruppen AS hadde per 31. desember 2015 følgende eierstruktur:

	Antall aksjer	Eierandel
SpareBank 1 Nord-Norge	381 498	19,50%
SpareBank 1 SMN	381 498	19,50%
SpareBank 1 SR-Bank ASA	381 498	19,50%
Samarbeidende Sparebanker AS	381 498	19,50%
Sparebanken Hedmark	215 204	11,00%
Landsorganisasjonen i Norge (LO) /Forbund tilknyttet LO	187 814	9,60%
Bank 1 Oslo Akershus AS	27 390	1,40%
Totalt antall aksjer	1 956 400	100,00%

Pålydende per aksje er 1 000. Eierandel og stemmeandel er lik.

SpareBank 1 Gruppen AS hadde per 31. desember 2014 følgende eierstruktur:

	Antall aksjer	Eierandel
SpareBank 1 Nord-Norge	381 498	19,50%
SpareBank 1 SMN	381 498	19,50%
SpareBank 1 SR-Bank ASA	381 498	19,50%
Samarbeidende Sparebanker AS	381 498	19,50%
Sparebanken Hedmark	215 204	11,00%
Landsorganisasjonen i Norge (LO) /Forbund tilknyttet LO	187 814	9,60%
Bank 1 Oslo Akershus AS	27 390	1,40%
Totalt antall aksjer	1 956 400	100%

Pålydende per aksje er 1 000. Eierandel og stemmeandel er lik.

	2015	2014
Utbetalt utbytte per aksje	495	87

NOTE 43 - HENDELSER ETTER BALANSEDAGEN, TVISTESAKER

HENDELSER ETTER BALANSEDAGEN

Det er ikke registrert vesentlige hendelser etter balansedagen 31. desember 2015 som påvirker SpareBank 1 Gruppen konsern sitt regnskap.

TVISTESAKER

Per 31. desember 2015 var SpareBank 1 Gruppen konsern part i 26 tvistemål for domstolene. Ingen av disse rettstvistene anses å ha vesentlig betydning for vurderingen av konsernets finansielle stilling.

I alt 24 av rettstvistene gjelder tvister med forsikringstagere og andre forsikringsselskap knyttet til erstatningsoppgjør i forsikringsforhold. Disse sakene avsettes det løpende for i forsikringsselskapenes regnskaper, og utfallet av disse sakene er av uvesentlig betydning for konsernets økonomiske stilling.

KPMG AS
 P.O. Box 7000 Majorstuen
 Sørkedalsveien 6
 N-0306 Oslo

Telephone +47 04063
 Fax +47 22 60 96 01
 Internet www.kpmg.no
 Enterprise 935 174 627 MVA

Til generalforsamlingen i SpareBank 1 Gruppen AS

REVISORS BERETNING

Uttalelse om årsregnskapet

Vi har revidert årsregnskapet for SpareBank 1 Gruppen AS, som består av selskapsregnskap og konsernregnskap. Selskaps- og konsernregnskapet består av balanse per 31. desember 2015, resultatregnskap og oppstilling over utvidet resultat, oppstilling over endringer i egenkapitalen og kontantstrømpoppstilling for regnskapsåret avsluttet per denne datoen, og en beskrivelse av vesentlige anvendte regnskapsprinsipper og andre noteopplysninger.

Styrets og daglig leders ansvar for årsregnskapet

Styret og daglig leder er ansvarlig for å utarbeide årsregnskapet og for at det gir et rettviseende bilde i samsvar med International Financial Reporting Standards som fastsatt av EU, og for slik intern kontroll som styret og daglig leder finner nødvendig for å muliggjøre utarbeidelsen av et årsregnskap som ikke inneholder vesentlig feilinformasjon, verken som følge av misligheter eller feil.

Revisors oppgaver og plikter

Vår oppgave er å gi uttrykk for en mening om dette årsregnskapet på bakgrunn av vår revisjon. Vi har gjennomført revisjonen i samsvar med lov, forskrift og god revisjonsskikk i Norge, herunder International Standards on Auditing. Revisjonsstandardene krever at vi etterlever etiske krav, og planlegger og gjennomfører revisjonen for å oppnå betryggende sikkerhet for at årsregnskapet ikke inneholder vesentlig feilinformasjon.

En revisjon innebærer utførelse av handlinger for å innhente revisjonsbevis for beløpene og opplysningene i årsregnskapet. De valgte handlingene avhenger av revisors skjønn, herunder vurderingen av risikoene for at årsregnskapet inneholder vesentlig feilinformasjon, enten det skyldes misligheter eller feil. Ved en slik risikovurdering tar revisor hensyn til den interne kontrollen som er relevant for selskapets utarbeidelse av et årsregnskap som gir et rettviseende bilde. Formålet er å utforme revisjonshandlinger som er hensiktsmessige etter omstendighetene, men ikke for å gi uttrykk for en mening om effektiviteten av selskapets interne kontroll. En revisjon omfatter også en vurdering av om de anvendte regnskapsprinsippene er hensiktsmessige, og om regnskapsestimatene utarbeidet av ledelsen er rimelige, samt en vurdering av den samlede presentasjonen av årsregnskapet.

Etter vår oppfatning er innhentet revisjonsbevis tilstrekkelig og hensiktsmessig som grunnlag for vår konklusjon.

Offices in

Oslo	Grimstad	Molde	Tromsø
Alta	Harrar	Narvik	Tynset
Arendal	Haugesund	Sandnessjøen	Tønsberg
Bergen	Knarvik	Sivanger	Ålesund
Bodo	Kristiansand	Stord	
Elverum	Larvik	Strøme	
Finnøy	Mo i Rana	Tromsø	

KPMG AS, a Norwegian limited liability company and member firm of the KPMG network of independent member firms affiliated with KPMG International Cooperative ("KPMG International"), a Swiss entity.

Støttautoriserte revisorer - medlemmer av Den norske Revisorforening

Revisors beretning 2015
SpareBank 1 Gruppen AS

Konklusjon

Etter vår mening er årsregnskapet avgitt i samsvar med lov og forskrifter, og gir et rettviseende bilde av selskapet og konsernet SpareBank 1 Gruppen AS' finansielle stilling per 31. desember 2015 og av deres resultater og kontantstrømmer for regnskapsåret, som ble avsluttet per denne datoen i samsvar med International Financial Reporting Standards som fastsatt av EU.

Uttalelse om øvrige forhold

Konklusjon om årsberetningen og redegjørelse om samfunnsansvar

Basert på vår revisjon av årsregnskapet som beskrevet ovenfor, mener vi at opplysningene i årsberetningen og redegjørelsen om samfunnsansvar om årsregnskapet og forutsetningen om fortsatt drift er konsistente med årsregnskapet og er i samsvar med lov og forskrifter.

Konklusjon om registrering og dokumentasjon

Basert på vår revisjon av årsregnskapet som beskrevet ovenfor, og kontrollhandlinger vi har funnet nødvendig i henhold til internasjonal standard for attestasjonsoppdrag (ISAE) 3000 «Attestasjonsoppdrag som ikke er revisjon eller forenklet revisorkontroll av historisk finansiell informasjon», mener vi at ledelsen har oppfylt sin plikt til å sørge for ordentlig og oversiktlig registrering og dokumentasjon av selskapets regnskapsopplysninger i samsvar med lov og god bokføringskikk i Norge.

Oslo, 10. mars 2016
KPMG AS

Geir Moen

Geir Moen
Statsautorisert revisor

KONTROLLKOMITÉENS UTTALELSE TIL ÅRSOPPGJØRET FOR 2015

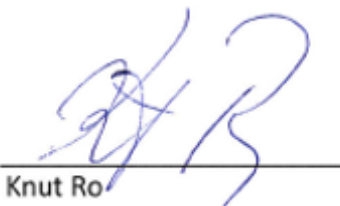
Kontrollkomiteen har utført det verv som pålegges den etter lov, forskrift og instruks fastsatt av representantskapet. Kontrollkomiteen har gjennomgått styrets forslag til årsregnskap for 2015 og revisors beretning. Kontrollkomiteen har også gjennomgått forslag til konsernregnskap og datterselskapenes forslag til årsregnskap for 2015. Med henvisning til revisors beretning anbefaler kontrollkomiteen at det fremlagte årsregnskap for SpareBank 1 Gruppen fastsettes som årsregnskap for 2015.

Oslo, 17. mars 2016

Dag Nafstad

(Kontrollkomitéens leder)

Knut Ro

Rolf Røkke

Vigdis Wiik Jacobsen

Ivar Listerud

STYRETS REDEGJØRELSE FOR EIERSTYRING OG SELSKAPSLEDELSE I ÅRSRAPPORTEN FOR 2015 – POLICY PÅ OMRÅDET

EIERSTYRING OG SELSKAPSLEDELSE

Styret i SpareBank 1 Gruppen AS har vedtatt at selskapet skal følge Norsk anbefaling for eierstyring og selskapsledelse av 4. desember 2007, sist revidert 30. oktober 2014, med de forbehold og tilpasninger som følger av at SpareBank 1 Gruppen AS har få aksjonærer, og at aksjen ikke er børsnotert eller gjenstand for regelmessig omsetning.

Anbefalingen er fastsatt av Norsk utvalg for eierstyring og selskapsledelse (NUES), og anbefalingen er tilgjengelig på www.nues.no.

I henhold til anbefalingens pkt. 1 skal styret gi en samlet redegjørelse for selskapets eierstyring og selskapsledelse i årsberetningen eller i dokument det er henvist til i årsberetningen. Nedenfor følger styrets redegjørelse for selskapets eierstyring og selskapsledelse.

REDEGJØRELSE FOR EIERSTYRING OG SELSKAPSLEDELSE

Med utgangspunkt i selskapets hovedstrategi er det utformet mål, strategier og verdier som skal legges til grunn ved styringen av selskapet. Virksomheten drives for øvrig i henhold til norsk lov, offentlige tillatelser og interne regler.

Styret har klargjort selskapets verdigrunnlag, og fastsatt etiske retningslinjer. Det er også fastsatt egne instruksjoner for styret og administrerende direktør. Enkelte overordnede styringsprinsipper, aksjonærrettigheter og -plikter fremgår også av aksjonæravtale.

Styret har utformet retningslinjer for samfunnsansvar.

VIRKSOMHET

Selskapets formål er i vedtektene angitt på følgende måte:

Selskapets formål er å eie aksjer i foretak som etter sine vedtekter skal tilby særlige finansielle tjenester, herunder forsikrings- og verdipapirfondstjenester. Selskapet kan også eie aksjer i selskap som skal utvikle, eie og/eller distribuere programvare- og informasjonsteknologi, markedsføringstjenester, produkter, lisenser, varemerke og andre immaterielle rettigheter, samt utøve virksomhet i tilknytning til dette.”

Styret i selskapet har fastsatt klare mål og strategier for virksomheten. Selskapets mål og hovedstrategier fremgår av årsrapporten for 2015.

SELSKAPSKAPITAL OG UTBYTTE

Egenkapitalen i selskapet og konsernet tilfredsstillende de krav som følger av lov og forskrifter, og er tilpasset selskapets mål, strategi og risikoprofil.

Styret har fastsatt en klar og forutsigbar utbyttepolitikk for selskapet.

Det foreligger ikke styrefullmakter til kapitalforhøyelse eller kjøp av egne aksjer.

LIKEBEHANDLING AV AKSJEIERE OG TRANSAKSJONER MED NÆRSTÅENDE

Selskapet har bare én aksjeklasse.

Likebehandling av aksjeeiere er sikret via vedtekter, styreinstruks, etiske retningslinjer og aksjonæravtaler. Transaksjoner med nærstående forutsettes å skje til markedsmessige vilkår.

Selskapet har ikke etablert tilbakekjøpsprogram for egne aksjer.

Selskapets styreinstruks og etiske retningslinjer inneholder bestemmelser som skal sikre at styremedlemmer og ledende ansatte melder fra til styret hvis de direkte eller indirekte har en vesentlig interesse i en avtale som inngås av selskapet.

FRI OMSETTELIGHET

Selskapets aksjer er ikke fritt omsettelige. Ved enhver overdragelse av aksjer har de øvrige aksjonærer forkjøpsrett på ellers like vilkår. Hovedbegrunnelsen for omsetningsbegrensningen er at selskapets aksjer ikke er børsnotert, og at selskapet inngår som en del av SpareBank 1-alliansen.

GENERALFORSAMLING

SpareBank 1 Gruppen AS har en konsentrert aksjonærstruktur, og erfaringsmessig er nærmere 100 % av aksjene representert på generalforsamlingene. Selskapet søker å tilrettelegge og avvikle generalforsamlingene i samsvar med Norsk anbefaling, men for et selskap med få aksjonærer, svært liten omsetning i aksjen og hvor samtlige aksjonærer og aksjonærgrupperinger er representert i styret, er det hensiktsmessig å foreta visse tilpasninger i forhold til anbefalingen.

VALGKOMITÉ

Selskapet har en valgkomité, og dette er vedtekstfestet. I henhold til vedtektene skal valgkomiteen bestå av representantskapets leder og nestleder samt styrets leder. Valgkomiteen begrunner ikke sine innstillinger, og mottar ikke særskilt godtgjørelse. Det er i aksjonæravtale og ved etablert praksis gitt føringer om valg av styremedlemmer i selskapet. Det er derfor ikke behov for at generalforsamlingen fastsetter retningslinjer for valgkomiteen, og valgkomiteen kan derfor ha en sammensetning som avviker fra anbefalingen. Selskapet har lagt til rette for at aksjeeierne kan foreslå kandidater overfor valgkomiteen. Det vises for øvrig til omtalen i neste punkt om ny finansforetakslov og representantskapet. Hvis representantskapet blir avviklet som selskapsorgan, så foreslår styret at også valgkomiteen avvikles.

BEDRIFTSFORSAMLING OG STYRE, SAMMENSETNING OG UAVHENGIGHET

Finansinstitusjoner har som hovedregel ikke bedriftsforsamling, men i mange tilfeller skal de ha representantskap. Representantskapet har i hovedsak de samme oppgaver og funksjon som en bedriftsforsamling. SpareBank 1 Gruppen AS har representantskap. Lov om finansforetak og finanskonsern av 10. april 2015 nr. 17 ble satt i kraft fra 1. januar 2016, og fra samme tidspunkt ble lov om finansinstitusjoner opphevet. I ny finansforetakslov videreføres ikke representantskapet som lovpålagt selskapsorgan, og på denne bakgrunn har styret besluttet å fremme forslag for selskapets generalforsamling om at selskapet skal avvikle representantskapet som selskapsorgan. Representantskapet er ikke foreslått erstattet av et nytt selskapsorgan.

Representantskapet er sammensatt av representanter for kunder til selskaper i konsernet, samt representanter for aksjonærene og de ansatte.

SpareBank 1 Gruppen AS med datterselskaper inngår som del av SpareBank 1-alliansen, og dette preger også styrets sammensetning. Styret er sammensatt av representanter fra aksjonærene og de ansatte. Samtlige aksjonærer og aksjonærgrupperinger er representert i styret. Representantskapet velger styrets leder. Sammensetningen er nærmere omtalt i eget avsnitt i årsrapporten.

Selskapet har ingen enkeltpersoner som aksjonærer, og følgelig heller ingen styremedlemmer som personlig eier aksjer i selskapet.

STYRETS ARBEID

Styret utøver sitt arbeid i henhold til lov, vedtekter samt fastsatte instruks og retningslinjer. Styret har også fastsatt instruks for administrerende direktør. Styret følger opp internkontrollen i samsvar med forskrift og instruks fastsatt av Finanstilsynet, og har også opprettet egen internrevisjon i konsernet.

Styret kan i henhold til styreinstruksen opprette særskilte utvalg og komiteer, men kan normalt ikke delegere beslutningskompetanse til slike utvalg eller komiteer. Styret besluttet i 2008 å opprette revisjonsutvalg og godtgjørelsesutvalg. I 2013 besluttet styret å opprette et risikoutvalg.

Styret foretar en årlig evaluering av sitt arbeid og kompetanse.

RISIKOSTYRING OG INTERN KONTROLL

SpareBank 1 Gruppen AS er som finansinstitusjon underlagt detaljerte regler for risikostyring og intern kontroll. Det gis en beskrivelse av selskapets risikostyring og interne kontroll i styrets årsberetning.

Styret har utformet retningslinjer for samfunnsansvar.

GODTGJØRELSE TIL STYRET

Styrets godtgjørelse fremgår av notene til årsregnskapet. Godtgjørelsen er ikke resultatavhengig. Det er ikke utstedt opsjoner til styremedlemmer.

GODTGJØRELSE TIL LEDENDE ANSATTE

Godtgjørelse til administrerende direktør og ledende ansatte fremgår av noter til årsregnskapet. Styret har fastsatt retningslinjer for godtgjørelse til ledende ansatte.

Selskapet avviklet samtlige bonusordninger i løpet av 2015. Opplysninger om tidligere opptjent bonus for administrerende direktør og ledende ansatte er også gitt i note til regnskapet. Det er ikke etablert opsjonsordninger i selskapet.

INFORMASJON OG KOMMUNIKASJON

Selskapet tilstreber en åpen informasjonspolitikk overfor markedet. Styret har for øvrig ikke fastsatt retningslinjer for rapportering av finansiell og annen informasjon til markedet. Selskapets finansiell kalender og pressemeldinger legges ut på selskapets Investorblogg. Regnskapsinformasjon, herunder årsregnskap, presenteres på Investorbloggen etter avholdt generalforsamling.

Styret har ikke fastsatt retningslinjer for selskapets kontakt med aksjeeiere utenfor generalforsamlingen. Samtlige aksjonærer og aksjonærgrupperinger er representert i selskapets styre, og mottar således samme informasjon fra selskapet i egenskap av styremedlemmer.

SELKAPSOVERTAKELSE

Norsk anbefalings regler på dette området anses ikke for å være relevante for SpareBank 1 Gruppen AS på grunn av aksjonær- og styresammensetning.

REVISOR

Revisor er omtalt i eget avsnitt. Styret har ikke fastsatt retningslinjer for ledelsens adgang til å benytte ekstern revisor til andre tjenester enn revisjon. Revisors rådgivningsvirksomhet er imidlertid, som det fremgår av notene til årsregnskapet, på et beskjedent nivå.

Styret har avholdt ett møte med revisor uten at administrerende direktør eller andre fra den daglige ledelse var til stede.

REVISJONSUTVALGET

Styret i SpareBank 1 Gruppen AS har et revisjonsutvalg bestående av fire av styrets medlemmer. Utvalget består av leder Arne Austreid (adm. dir SpareBank 1 SR-Bank), Odd Einar Folland (adm.dir. SpareBank 1 Nordvest), Tor-Arne Solbakken (Nestleder i LO) og Åse Blomkvist (hovedtillitsvalg SpareBank 1 Gruppen AS).

Revisjonsutvalgets sekretær er Brigitte Ninauve (SpareBank 1 Gruppen AS)

Revisjonsutvalgets overordnende funksjon er å føre en uavhengig kontroll med selskapets finansielle rapportering og kontrollsystemer. Revisjonsutvalget skal samlet ha den kompetanse som ut fra konsernets organisasjon og virksomhet er nødvendig for å ivareta sine oppgaver. Minst ett av utvalgets medlemmer må ha kvalifikasjoner innen regnskap eller revisjon. Revisjonsutvalgets formål, oppgaver og funksjoner er fastsatt i samsvar med internasjonale regler og standarder, og også i samsvar med lovendringene som følge av implementering av EUs revisjonsdirektiv.

Revisjonsutvalget er et forberedende og rådgivende arbeidsutvalg for styret, og det har i utgangspunktet ikke selvstendig beslutningskompetanse. Revisjonsutvalgets oppgave er blant annet å påse at konsernet har uavhengig og effektiv ekstern revisjon, samt føre tilsyn med regnskapsavleggelsen. Revisjonsutvalget skal også vurdere og overvåke revisors uavhengighet, jf. Revisorloven kapittel 4, herunder særlig i hvilken grad andre tjenester enn revisjon som er levert av revisor eller revisjonsselskapet utgjør en trussel mot uavhengigheten.

Revisjonsutvalget gjennomgår blant annet drifts-, kvartalsrapportering og årsregnskapsrapportering før behandling i styret. Utvalget vurderer særskilt spørsmål vedrørende tolking og overholdelse av regnskapsprinsipper og – praksis, samt verdsettelse av datterselskaper. I sin gjennomgang har utvalget diskusjoner med ledelsen og ekstern revisor. Minst en gang i året har utvalget møte med ekstern revisor uten tilstedeværelse av administrasjonen.

Revisjonsutvalget har holdt åtte møter i perioden april 2015 til og med mars 2016.

REVISJONSUTVALGETS FOKUSOMRÅDER

Finansiell rapportering:

- Vurdere egnetheten av regnskapsprinsippene
- Etablere regler for informasjonsplikt
- Kvalitetssikre overgang til nye regnskapsprinsipper
- Følge opp nyetablerte selskap
- Gjennomgang av store vurderingsposter i regnskapet som goodwill, utsatt skattefordel og annet

Ekstern revisjon:

- Utnevne og gjenvelge revisor
- Diskutere omfanget av revisjon
- Vurdere revisors uavhengighet
- Gjennomgå vesentlige revisjonsfunn
- Kvalitetssikre revisors arbeid

RISIKOUTVALGET

Styret i SpareBank 1 Gruppen AS har et risikoutvalg bestående av fire av styrets medlemmer. Utvalget består av leder Arne Austreid (adm. dir. SpareBank 1 SR), Odd Einar Folland (adm.dir. SpareBank 1 Nordvest), Tor-Arne Solbakken (Nestleder i LO) og Åse Blomkvist (hovedtillitsvalg SpareBank 1 Gruppen AS).

Risikoutvalgets sekretær er Brigitte Ninauve (SpareBank 1 Gruppen AS).

Risikoutvalget har egen instruks vedtatt av styret. Risikoutvalget er et forberedende og rådgivende utvalg for styret og skal bidra til at risiko- og kapitalstyringen i konsernet støtter opp under konsernets strategiske utvikling og måloppnåelse, og samtidig sikre finansiell stabilitet og forsvarlig formuesforvaltning. Risikoutvalget skal overvåke den samlede risiko og vurdere om konsernets styrings- og kontrollordninger er tilpasset risikonivået og omfanget av virksomheten. Risikoutvalget har ikke selvstendig beslutningskompetanse.

Risikoutvalget har holdt åtte møter i perioden april 2015 til og med mars 2016.

Vedlagt følger en tabell over risikoutvalget sine fokusområder:

RISIKOUTVALGETS FOKUSOMRÅDER

Risk management og internkontroll:

- Gjennomgå risikostyring og compliance i konsernet
- Forstå områder identifisert som nøkkelrisiko (key risk)
- Vurdere effektiviteten av etablerte kontroller
- Mislighetsrisiko
- Omorganisering i konsernet

Intern revisjon:

- Fastsette arbeidsoppgaver, rapporteringslinje og angi ressurser
- Diskutere omfanget av intern revisjonen
- Komme med innspill på fokusområder
- Vurdere effektiviteten
- Følge opp anbefalinger fra intern revisjon

GODTGJØRELSESUTVALGET

Godtgjørelsesutvalget i SpareBank 1 Gruppen har i mandat å:

- Innstille til styret i saker som gjelder lønn og øvrige ansettelsesbetingelser for administrerende direktør
- Gi råd til administrerende direktør i saken som gjelder lønn og øvrige ansettelsesbetingelser til de som rapporterer til administrerende direktør

Godtgjørelsesutvalget består av tre styremedlemmer og ledes av styrets leder. I 2015 har Godtgjørelsesutvalget bestått av:

- Perioden 1. januar 2015 til og med 24. april 2015

Richard Heiberg (leder av utvalget), Finn Haugan og Hans Christian Gabrielsen

- Fra om med 25. april 2015

Jan-Frode Janson (leder av utvalget), Finn Haugan og Hans Christian Gabrielsen

Administrasjonen har i 2015 ivaretatt sekretærfunksjonen ved personaldirektør Lars Kåre Smith.

Det er i 2015 avholdt tre møter i Godtgjørelsesutvalget hvor av to fysiske møter. I møtene ble følgende saker behandlet:

- Bonusutbetaling for 2014 til administrerende direktør Kirsten Idebøen
- Regulering av lønn per 1. januar 2015 for administrerende direktør Kirsten Idebøen
- Utbetaling av utsatt bonus til administrerende direktør Kirsten Idebøen
- Gjennomføring av avviklingen av bonusordning for ledere og ledende ansatte i Alliansesamarbeidet

Det er utover dette ikke lagt fram saker til behandling i Godtgjørelsesutvalget.

Nyhet!

mCASH
– den digitale
lommeboken

Last ned

 mCASH[®]
fra SpareBank 1